

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII KADENCJA**

Warszawa, dnia 30 listopada 2007 r.

Druk nr 22

**MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

**PANIE I PANOWIE
SENATOROWIE
Rzeczypospolitej Polskiej**

Uprzejmie przekazuję wniesiony przez Rzecznika Praw Dziecka w dniu 11 lipca 2007 r. dokument:

„Informacja Rzecznika Praw Dziecka o działalności za rok 2006 wraz z uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka”.

(-) Bogdan Borusewicz

**Informacja
Rzecznika Praw Dziecka
o działalności za rok 2006
oraz
uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka**

WSTĘP.....	4
PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA	6
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	7
Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne.....	8
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	16
1. Ochrona prawa do życia dzieci poczętych	16
2. Objęcie powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, zakres refundowanych świadczeń zdrowotnych i koszty leczenia.....	17
3. Organizacja i funkcjonowanie placówek służby zdrowia	18
4. Przestrzeganie praw małoletnich pacjentów	19
5. Błędy lekarskie i dochodzenie roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych	20
6. Miejsca rekreacji dla dzieci.....	21
PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE	22
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	23
Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne	24
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	28
1. Władza rodzicielska	28
2. Prawo do kontaktów z dzieckiem i jego egzekucja.....	30
3. Problemy rodzinne z udziałem cudzoziemców	31
4. Rodziny zastępcze	33
PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH	34
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	35
Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne	36
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	40
1. Mieszkalnictwo	40
2. Świadczenia pomocy społecznej.....	42
3. Renty rodzinne i świadczenia rodzinne.....	42
4. Alimenty i zaliczka alimentacyjna	43
PRAWO DO NAUKI.....	45
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	47
Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne	48
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	54
1. Organizacja i finansowanie placówek oświatowych.....	55
2. Droga uczniów do szkoły	56
3. Funkcjonowanie systemu nauczania i wychowania.....	57
4. Uczniowie ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi	60
PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIENSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM.....	64
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	65
Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne.....	67
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	71
1. Przemoc w środowisku domowym	71
2. Przemoc w szkole.....	73
3. Naruszenia praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.....	75
4. Szkodliwa treść przekazów medialnych	76
5. Naruszenia praw nieletnich w postępowaniu	77
PRAWA DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	80
Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka.....	81

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne	82
Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka	83
1. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności	83
2. Ochrona zdrowia dzieci niepełnosprawnych.....	83
3. Szkolnictwo specjalne i integracyjne	84
WIZYTACJE W PLACÓWKACH WYPOCZYNKU LETNIEGO	87
DANE STATYSTYCZNE I ZESTAWIENIA	89
Tabela 1. Liczba i rodzaj spraw podjętych przez jednostki organizacyjne BRPD	89
Tabela 2. Kategorie spraw zgłoszonych na piśmie do ZII lub podjęte z własnej inicjatywy	90
Tabela 3. Kategorie spraw zgłoszonych telefonicznie do ZII	92
Tabela 4. Kategorie spraw zgłoszonych podczas wizyt w ZII.....	94
Zestawienie 1. Wystąpienia generalne	96
Zestawienie 2. Placówki wypoczynku letniego wizytowane przez Rzecznika.....	101
Zestawienie 3. Udział Rzecznika w konferencjach i seminariach	102
Zestawienie 4. Spotkania Rzecznika w ramach promocji praw dziecka.....	106
Zestawienie 5. Spotkania Rzecznika w ramach współpracy międzynarodowej	109
ZAŁĄCZNIK 1: Sprawozdanie z wykonania planu dochodów i wydatków budżetu państwa w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka	111

WSTĘP

Konstytucja RP nadała prawom dziecka wysoką rangę przewidując stworzenie instytucji Rzecznika Praw Dziecka (art. 72 ust. 4). Urząd Rzecznika Praw Dziecka ustanowiono ustawą z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka.¹ Rzecznik stoi na straży praw dziecka określonych w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka² i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców. W rozumieniu ustawy dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2 ust. 1).

Zgodnie z ustawą, Rzecznik działa w szczególności na rzecz ochrony prawa dziecka:

- do życia i ochrony zdrowia,
- do wychowania w rodzinie,
- do godziwych warunków socjalnych,
- do nauki (art. 3 ust.2).

Ponadto Rzecznik podejmuje działania zmierzające do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem (art. 3 ust.3). Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci niepełnosprawne (art. 3 ust.4).

Zarysowane wyżej pole działania Rzecznika stanowi punkt wyjścia dla konstrukcji niniejszej informacji, w której sześć kolejnych rozdziałów poświęconych jest omówieniu realizacji praw dzieci oraz działań Rzecznika w sześciu wskazanych wyżej obszarach.

W konstrukcji niniejszej informacji znajduje też odbicie struktura organizacyjna Biura Rzecznika Praw Dziecka. Dzieli się ono zasadniczo na dwa zespoły: Zespół Badań i Analiz zajmujący się głównie identyfikacją ogólniejszych problemów dotyczących dzieci, zwłaszcza problemów prawnych, i kierowaniem stosownych wystąpień do organów władzy państwowej; oraz Zespół Informacyjno-Interwencyjny udzielający informacji i podejmujący interwencje w sprawach indywidualnych zgłoszonych Rzecznikowi.

Tak więc każdy z rozdziałów omawiających kolejne sześć obszarów składa się z trzech części.. Pierwsza – „Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka” – zawiera syntetyczne

¹ Dz. U. Nr 6, poz. 69.

² Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526, z późn. zm.

wnioski dotyczące deficytów w realizacji praw dziecka w naszym kraju sformułowane na podstawie całorocznej pracy Rzecznika. Druga – zatytułowana „Inicjatywy Rzecznika Praw dziecka – wystąpienia generalne” – streszcza wystąpienia Rzecznika skierowane na przestrzeni roku do organów władzy państwowej. Trzecia – „Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka” – podsumowuje całoroczną pracę nad indywidualnymi zgłoszeniami.

Rzecznik Praw Dziecka jest niezależną instytucją, wyposażoną w uprawnienia o charakterze kontrolnym, ostrzegawczym i inicjującym. Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt. 1 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka może on zwrócić się do organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji o złożenie wyjaśnień i udzielenie niezbędnych informacji, a także o udostępnienie akt i dokumentów. Rzecznik ma też prawo zwrócić się do właściwych organów o podjęcie działań na rzecz dziecka (art. 10 ust. 1 pkt. 2). Jednakże Rzecznik nie może zastępować organów i instytucji, którym ustawodawca powierzył zadania w zakresie pomocy rodzinie i dziecku. Ustawa przyznaje Rzecznikowi (art. 11 ust. 1) możliwość przedstawiania organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen oraz wniosków zmierzających do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka. Może on również (art. 11 ust. 2) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Niniejsza informacja wypełnia zobowiązanie płynące z art. 12 ustawy o przedstawianiu przez Rzecznika Sejmowi i Senatowi corocznej informacji o swej działalności oraz uwag o stanie przestrzegania praw dziecka.

PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Prawo do życia i ochrony zdrowia jest elementarnym prawem człowieka. Prawo to w polskim systemie prawnym chronione jest przez Konstytucję, konwencje i umowy międzynarodowe oraz znajduje odniesienie w szeregu ustaw. Podstawowe znaczenie, w tym zakresie, posiada Konstytucja RP, która gwarantuje:

- prawną ochronę życia (art. 38),
- prawo do ochrony zdrowia, w tym równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, w granicach określonych zapisami ustawy.

Podkreślenia wymaga zapis obligujący władze publiczne do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom (art. 68). Z przepisów zawartych w Konstytucji wywodzi się także normy określające prawa przysługujące pacjentowi.

Konwencja o Prawach Dziecka³ gwarantuje dziecku niezbywalne prawo do życia (art. 6) oraz prawo do najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób (art. 24).

Konwencja zobowiązuje państwa-strony w szczególności do:

- zmniejszenia śmiertelności wśród noworodków i dzieci,
- zwalczania chorób i niedożywienia,
- udzielenia koniecznej pomocy oraz opieki zdrowotnej wszystkim dzieciom,
- zapewnienia matkom właściwej opieki zdrowotnej w okresie przed i po urodzeniu dziecka,
- zapewnienia rodzicom i dzieciom dostępu do informacji i oświaty zdrowotnej,
- rozwoju profilaktycznej opieki zdrowotnej, poradnictwa w zakresie planowania rodziny.

Prawo do ochrony zdrowia odnosi się nie tylko do czasu choroby i rehabilitacji, ale obejmuje także działania profilaktyczne, a ponadto opiekę nad matką, przed i po urodzeniu dziecka.

³ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

Brak rozwiązań gwarantujących dziecku prawo do życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego

Zakaz palenia wyrobów tytoniowych, określony w przepisach prawa nie chroni dzieci w sposób wystarczający przed szkodliwym wpływem dymu tytoniowego. Zakazem tym bowiem nie są w sposób jednoznaczny objęte miejsca użytku publicznego, z założenia przeznaczone dla dzieci, takie jak np. place zabaw, piaskownice, boiska pozaszkolne.⁴

Ograniczenia zakresu i jakości świadczeń opieki zdrowotnej w stosunku do dzieci spowodowane trudną sytuacją ekonomiczną służby zdrowia

Trudna sytuacja ekonomiczna zakładów opieki zdrowotnej wyspecjalizowanych w leczeniu dzieci powoduje ograniczenia w dostępności do świadczeń zdrowotnych a także obniżanie się ich jakości. Innym aspektem trudności ekonomicznych w służbie zdrowia jest nieuwzględnianie na listach leków refundowanych preparatów najnowocześniejszych i najbardziej skutecznych w leczeniu dzieci.⁵

Brak kompleksowego systemu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad dziećmi i młodzieżą tj. systemu medycyny szkolnej

Pomimo apeli licznych podmiotów, w tym Rzecznika, nie wdrożono systemu medycyny szkolnej, który obejmowałby monitorowanie stanu zdrowia, profilaktykę zagrożeń i chorób, kompleksowe leczenie i rehabilitację, orzecznictwo dla potrzeb ucznia i szkoły. Skutkuje to wzrostem zagrożeń zdrowotnych.⁶

Brak sprawnego systemu organizacji letniego wypoczynku dzieci i młodzieży

⁴ Pismo RPD z dnia 9 czerwca 2006 r., ZBA-500-11/06/TR.

⁵ Pismo RPD z dnia 14 czerwca 2006 r., ZBA - 500-14/06/TR.

⁶ Pismo RPD z dnia 25 lipca 2006 r., ZBA-500-21/06/JS.

Pomimo nasilających się niekorzystnych zjawisk zdrowotnych związanych z niską aktywnością fizyczną dzieci i młodzieży nie stworzono sprawnego systemu organizacji letniego wypoczynku, w którym położony byłby nacisk na aktywność ruchową. Rozwój takiego systemu ograniczyłby także zjawiska patologiczne wśród młodych ludzi będące skutkiem niewystarczającej troski ze strony rodziny i opiekunów.⁷

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne

- **Rzecznik zwrócił się do Prezesa Rady Ministrów o podjęcie działań w celu rozszerzenia zakazu palenia wyrobów tytoniowych na wszystkie miejsca użytku publicznego przeznaczone dla dzieci.⁸**

W ocenie Rzecznika zakaz palenia wyrobów tytoniowych, określony w przepisach ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, nie chroni dzieci w sposób wystarczający przed szkodliwym wpływem dymu tytoniowego. Zakazem tym nie są bowiem w sposób jednoznaczny objęte miejsca użytku publicznego, z założenia przeznaczone dla dzieci, takie jak np. place zabaw, piaskownice, boiska pozaszkolne. Dodatkowo organy stanowiące gmin nazbyt rzadko korzystają z uprawnienia wynikającego z art. 5 ust. 4 wskazanej ustawy.

Minister Zdrowia podzielił argumenty Rzecznika i zapewnił, że w projektach zmiany przywołanej ustawy znajdują się istotne uściślenia rozszerzające strefy wolne od dymu tytoniowego.⁹

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o pilne wdrożenie krajowego systemu monitorowania wypadków konsumenckich.¹⁰**

Obowiązujące akty prawne, w szczególności ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów¹¹, przewidują zbieranie szerokiego zakresu informacji

⁷ Pismo RPD z dnia 15 grudnia 2006 r., GR 500- 3/06/ES.

⁸ Pismo z dnia 9 czerwca 2006 r., ZBA-500-11/06/TR.

⁹ Pismo z dnia 5 lipca 2006 r., MZ-ZPW-07 1-4327-1/TP/06.

¹⁰ Pismo z dnia 9 czerwca 2006 r., ZBA-500-12/06/JS.

¹¹ Dz. U. Nr 229, poz. 2275.

niezbędnych do identyfikowania produktu mającego związek z wypadkiem konsumenckim. Brak tego systemu uniemożliwia włączenie Polski do rejestru informacji o wypadkach Unii Europejskiej przewidującego zbieranie danych dotyczących zgonów i obrażeń ciała powstałych w wyniku używania produktów przeznaczonych dla dzieci.

W odpowiedzi Minister Zdrowia stwierdził, iż system został uruchomiony we wrześniu 2005 roku. Funkcjonuje w nim 16 placówek terenowych (po jednej w każdym województwie), które rejestrują wypadki konsumenckie wśród swoich pacjentów i opisują ich okoliczności.¹²

- **W wystąpieniu do Głównego Inspektora Sanitarnego Rzecznik podniósł problem zagrożenia epidemiologicznego w związku z nieprawidłowościami przy wykonywaniu szczepień ochronnych.¹³**

Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań nadzorczych mających na celu sprawdzenie prawidłowości realizacji obowiązkowych szczepień ochronnych - ze szczególnym uwzględnieniem szczepień, którym poddawane są dzieci oraz o podanie informacji o liczbie dzieci, co do których istnieje ryzyko, iż w wyniku opisanych nieprawidłowości nie były prawidłowo zaszczepione oraz, czy w związku z tym istnieje groźba wystąpienia ognisk epidemicznych w populacji dzieci.

W odpowiedzi Główny Inspektor Sanitarny zapewnił, iż obecnie funkcjonujący system szczepień ochronnych można uznać za jeden z najlepszych w Europie. Jest on weryfikowany nie tylko przez kontrole ale i oceny bieżącej sytuacji epidemiologicznej. Wykryte nadużycia miały charakter incydentalny, wynikający jedynie ze złej woli pracowników punktu szczepień i przestępczej działalności konkretnych osób.¹⁴

¹² Pismo z dnia 3 lipca 2006 r., MZ-ZPW-073-4335-1/TP/06.

¹³ Pismo z dnia 12 czerwca 2006 r., ZBA-500- 13/06/JS.

¹⁴ Pismo z dnia 19 lipca 2006 r., GIS-EP-41-198(1)-AM/06.

- W związku z akcjami protestacyjnymi lekarzy w wystąpieniu do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej Rzecznik podniósł problem związanych z tym zjawiskiem ograniczeń w opiece zdrowotnej nad dziećmi.¹⁵

W odpowiedzi Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej odniósł się ze zrozumieniem do stanowiska Rzecznika i przedstawił przyczyny zaistniałego zjawiska wskazując na nierozwiązane problemy w systemie ochrony zdrowia.¹⁶

- W wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań w celu przywrócenia w Polsce systemu medycyny szkolnej.¹⁷

Niezbędne jest wdrożenie systemu medycyny szkolnej, który obejmowałby monitorowanie stanu zdrowia, profilaktykę zagrożeń i chorób, kompleksowe leczenie i rehabilitację, orzecznictwo dla potrzeb ucznia i szkoły. Zdaniem Rzecznika pomimo jednoznacznego stanowiska Rady Ministrów w sprawie priorytetu dla opieki zdrowotnej nad uczniami, w praktyce ograniczono się wyłącznie do pewnych elementów opieki profilaktycznej i pielęgniarstwa.

W odpowiedzi Minister zadeklarował szczegółowe przeanalizowanie problemu i podjęcie działań w celu stworzenia systemu medycyny szkolnej. Przedmiotową problematyką zajęł się nieformalny zespół ds. opieki zdrowotnej.¹⁸

- W wystąpieniu do Przewodniczącej Komisji Zdrowia Sejmu RP Rzecznik przedstawił uwagi i postulaty do projektu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.¹⁹

Projekt ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym będący przedmiotem prac Sejmu nie zawiera rozwiązań gwarantujących dzieciom odpowiedni poziom bezpieczeństwa zdrowotnego. Należy koniecznie uzupełnić ten projekt o przepisy szczególne odnoszące się do ratownictwa medycznego dzieci.

¹⁵ Pismo z dnia 14 czerwca 2006 r., ZBA - 500-14/06.

¹⁶ Pismo z dnia 27 czerwca 2006 r., NRL 3841/06.

¹⁷ Pismo z dnia 25 lipca 2006 r., ZBA-500-21/06/JS.

¹⁸ Pismo z dnia 9 sierpnia 2006 r., DMW-2 RP-HR-620-31/06.

¹⁹ Pismo z dnia 21 sierpnia 2006 r., ZBA - 500-23/06/JS.

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o podjęcie pilnych działań w celu zapewnienia należytej opieki zdrowotnej nad dziećmi cierpiącymi na schorzenia reumatyczne.²⁰**

W sposób szczególny odniesiono się do problemów dzieci chorych na młodzieńcze idiopatyczne zapalenie stawów (MIZS). Wskazano także na problem malejącej liczby specjalistów reumatologii pediatricznej.

W odpowiedzi Minister poinformował, iż NFZ finansował w 2006 roku ze środków publicznych leczenie pacjentów w ramach programu terapeutycznego „Leczenie reumatoidalnego zapalenia stawów i młodzieńczego zapalenia stawów etanerceptem”. Ponadto Ministerstwo Zdrowia zwróciło się do NFZ o podjęcie działań mających na celu zwiększenie dostępności niezbędnych świadczeń zdrowotnych dla pacjentów dotkniętych schorzeniami reumatycznymi.²¹

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań w celu zapewnienia pełnej dostępności do najnowocześniejszych preparatów umożliwiających skuteczne leczenie dzieci dotkniętych wirusowym zapaleniem wątroby typu B.²²**

Zachorowalność na tę chorobę w Polsce jest o ponad 50% wyższa niż w większości krajów Unii Europejskiej. nierozwiązany pozostaje problem dzieci, które nie były szczepione i zachorowały na tę groźną chorobę.

W odpowiedzi Minister wskazał, iż NFZ finansował w 2006 roku na rzecz wskazanej grupy świadczeniobiorców cztery programy terapeutyczne (lekowe). Ostatni ze wskazanych programów przeznaczony jest również dla dzieci, a ograniczenie tylko do

²⁰ Pismo z dnia 10 października 2006 roku, ZBA 500-26/06/JS.

²¹ Pismo z dnia 5 grudnia 2006 r., MZ-UZ-ZR-71-7277-1-TK/06.

²² Pismo z dnia 13 października 2006 r., ZBA-401-3/06/TR.

jednego programu wynika ściśle ze wskazań rejestracyjnych leków stosowanych w pozostałych programach i ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa leczonych dzieci.²³

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o wsparcie wysiłków na rzecz utrzymania w standardach kształcenia pedagogów treści programowych przypisanych dotąd biomedycznym podstawom wychowania i rozwoju (biomedycynie) jako przedmiotowi podstawowemu oraz edukacji zdrowotnej jako przedmiotowi kierunkowemu.²⁴**

Biomedycyna i edukacja zdrowotna dają przyszłym pedagogom nie tylko podstawę do efektywnego kształcenia w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej ale pozwalają na skuteczniejsze wypełnianie późniejszych zadań zawodowych. Kształcenie pedagogów w zakresie biomedycyny i edukacji zdrowotnej ma do wypełnienia równie ważne zadania w zakresie profilaktyki wtórnej związanej z wczesnym wykrywaniem zagrożeń i zaburzeń stanu zdrowia oraz w zakresie profilaktyki trzeciorzędowej mającej na celu ograniczanie zdrowotnych następstw chorób i zaburzeń w stanie zdrowia.

W odpowiedzi Minister w pełni poparł wniosek Rzecznika. Jednocześnie wskazał, iż utrzymanie w standardach kształcenia na kierunku pedagogika ww. treści programowych wydaje się szczególnie istotne w odniesieniu do zapisów ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym. Minister Zdrowia przekazał wystąpienie Rzecznika Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego z jednoczesnym poparciem wniosku Rzecznika.²⁵

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się z prośbą o wpisanie nowoczesnych preparatów zarejestrowanych do leczenia dzieci z ADHD na listę leków refundowanych.²⁶**

Na listę leków refundowanych zostały wpisane preparaty, co do których stosowania u dzieci istnieją uzasadnione wątpliwości tak z powodu niewielkiej ich skuteczności, jak i

²³ Pismo z dnia 28 listopada 2006 r., MZ-UZ-ZR-079-5477-24/EK/06.

²⁴ Pismo z dnia 6 listopada 2006 r., ZBA-500-30/06/JS.

²⁵ Pismo z dnia 7 grudnia 2006 r., MZ-NS-ZM-073-9601-3/JS/06.

²⁶ Pismo z dnia 6 listopada 2006 r., ZBA-500- 29/06/JS.

występowania groźnych działań niepożądanych. Tymczasem nie zostały wpisane na tę listę zarejestrowane do leczenia dzieci z ADHD leki psychostymulujące i selektywne inhibitory wychwytu noradrenaliny, o których wiadomo, że korzyści z ich stosowania przewyższają potencjalne zagrożenia.

W odpowiedzi Minister przyznał, że kwestia objęcia refundacją leków stosowanych w ADHD nie została dotąd rozstrzygnięta, jest jednak rozważana możliwość objęcia dopłatami ze środków publicznych leków posiadających zarejestrowane wskazania do stosowania w ADHD. Decyzja zostanie podjęta w przypadku wypracowania jednoznacznych kryteriów diagnostycznych.²⁷

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań w celu zapewnienia dzieciom dotkniętym chorobą Leśniowskiego-Crohna odpowiedniego standardu opieki zdrowotnej.²⁸**

Rzecznik zwrócił się w szczególności o zapewnienie pełnej refundacji ze środków publicznych preparatów stopowanych w leczeniu choroby, jak również o uznanie jej za chorobę przewlekłą oraz stworzenia ogólnokrajowego programu jej leczenia umożliwiającego stosowanie najnowocześniejszych metod, w tym tzw. kuracji biologicznej.

W odpowiedzi Minister wyjaśnił, iż ze względu na limit środków w budżecie państwa w części pozostającej w dyspozycji Ministra Zdrowia przeznaczonej na finansowanie programów polityki zdrowotnej w 2007 roku oraz programy polityki zdrowotnej przewidziane do realizacji w przyszłym roku — nie jest możliwe uruchomienie w 2007 roku ogólnokrajowego programu leczenia osób z chorobą Leśniowskiego-Crohna. Jednocześnie zapewnił, że podejmuje wszelkie działania, których celem będzie zwiększenie dostępności produktów leczniczych przy równoczesnym zmniejszaniu wydatków pacjentów oraz podmiotu zobowiązanego do finansowania świadczeń zdrowotnych.²⁹

²⁷ Pismo z dnia 21 listopada 2006 r., MZ-PL-4642-4033-1/MS06, MZ-PLR-070-678/HP/06.

²⁸ Pismo z dnia 13 listopada 2006 r., ZBA-500-3/06/TR.

²⁹ Pismo z dnia 5 grudnia 2006 r., MZ-PL-4642-4079-1/MS/06, MZ-PLR-070-701/HP/06.

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o rozwiązanie problemów organizacyjno-finansowych placówek udzielających świadczeń w zakresie domowej opieki paliatywnej nad dziećmi.³⁰**

Rzecznik podkreślił, iż dotyczące przedmiotowej problematyki zarządzenia Prezesa NFZ naruszają ustawowe uprawnienia dzieci do szczególnej opieki zdrowotnej prowadząc do selekcji możliwości opieki nad umierającymi dziećmi w zależności od rozpoznania lub wprowadzając rozwiązania niewykonalne.

W odpowiedzi, Minister odniósł się do szczegółowych uwag zawartych w piśmie oraz powiadomił o wystąpieniu do Prezesa NFZ z prośbą o dokonanie stosownych analiz. Nadto w Ministerstwie Zdrowia trwają prace nad projektem rozporządzenia w sprawie standardów postępowania w opiece paliatywno-hospicyjnej.³¹

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik podniósł problem braków w zaopatrzeniu w czynniki krzepnięcia VIII i IX stosowane w leczeniu dzieci chorych na hemofilię.³²**

Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienie przyczyn przerw w dostawach i ewentualne sugestie, w jaki sposób można zapewnić chorym dzieciom ciągłość leczenia.

W odpowiedzi Minister wyjaśnił, iż przyczyną trudności były problemy z przeprowadzeniem niezbędnych procedur w trybie zamówień publicznych. Zapewniono, iż podjęto niezbędne działania w celu zażegnania problemu.³³

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zgłosił postulat wydłużenie czasu trwania turnusów dla dzieci przebywających w sanatoriach rabczańskich.³⁴**

³⁰ Pismo z dnia 12 grudnia 2006 r., ZBA-500-33/06/JS.

³¹ Pismo z dnia 17 stycznia 2007 r., MZ-UZ-ZR-71-7457-1/SK/07.

³² Pismo z dnia 30 sierpnia 2006 r., ZBA- 403/4/06/JS.

³³ Pismo z dnia 22 września 2006 r., PZ-MZ-P 400/3057-87/AB/06.

³⁴ Pismo z dnia 6 września 2006 r., GR-075-9/06/JS.

Zdaniem lekarzy aktualny czas trwania turnusu wynoszący 28 dni nie zapewnia właściwych efektów leczenia sanatoryjnego. Należy także zmienić dotychczasowy sposób rozdzielania miejsc sanatoryjnych na poszczególne oddziały NFZ, aby w pełni wykorzystać środki na leczenie sanatoryjne dzieci. Rzecznik zwrócił się także o zwiększenie stawki za pobyt dziecka w sanatorium.

W odpowiedzi Minister poinformował, że poruszonymi problemami, zajmie się Roboczy Zespół do Spraw Lecznictwa Uzdrawiskowego przy Ministrze Zdrowia. Jednocześnie wyjaśniono, iż długość turnusów leczniczych dla dzieci Minister Zdrowia określił w rozporządzeniu na wniosek NFZ. Sprawa przydziału skierowań dla dzieci na leczenie uzdrawiskowe, jak też wielkość opłat dla świadczeniodawców w poszczególnych regionach kraju, leży w kompetencji Wojewódzkich Oddziałów NFZ i jest ustalana w trakcie zawierania kontraktów.³⁵

- **W wystąpieniu do Ministra Zdrowia Rzecznik zwrócił się o przedstawienie oceny sytuacji pracowników publicznej służby krwi.³⁶**

Pracownicy publicznej służby krwi są zaniepokojeni w związku z pominięciem tego środowiska w prowadzonym od października bieżącego roku procesie podwyżek uposażeń. Prawidłowe funkcjonowanie tej służby ma natomiast ogromne znaczenie w procesie leczenia chorych dzieci.

W odpowiedzi Minister wyjaśnił, iż Regionalne Centra Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa nie zostały objęte zakresem ustawy z dnia 22 lipca 2006r. o przekazaniu środków finansowych świadczeniodawcom na wzrost wynagrodzeń. W celu zapewnienia wzrostu wynagrodzeń dla pracowników krwiodawstwa i krwiolecznictwa Minister Zdrowia podjął kroki zmierzające do zarezerwowania w budżecie państwa odpowiednich środków finansowych. W tym przedmiocie toczą się prace parlamentarne.³⁷

³⁵ Pismo z dnia 12 września 2006 r., MZ-OZU-523-7858-1/WS/06.

³⁶ Pismo z dnia 27 października 2006 r., ZBA-075-48/06/JS.

³⁷ Pismo z dnia 1 grudnia 2006 r., MZ-DS-W-073-2052-1/IG/06.

- **W wystąpieniu do Ministra Sportu Rzecznik przedstawił propozycje zmian form i organizacji letniego wypoczynku dzieci i młodzieży.**³⁸

Po dziesięciu miesiącach nauki szkolnej młodzież potrzebuje koniecznej dla prawidłowego rozwoju aktywności ruchowej. Jednocześnie od kilku lat obserwuje się wzrost postaw agresywnych wśród dzieci. Jest to także powiązane z bardzo małą aktywnością, choćby w ramach szkolnych lekcji wychowania fizycznego i generalnie małym usportowaniem dzieci. Dlatego warte propagowania są wszelkiego typu profilowane obozy letnie z konkretnym programem zajęć ruchowych (skautingowe, żeglarskie itp.).

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

1. Zgłaszane do Rzecznika sprawy indywidualne dotyczyły:

- 1) ochrony prawa do życia dzieci poczętych;
- 2) objęcia powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym oraz zakresu refundowanych świadczeń zdrowotnych i kosztów leczenia;
- 3) organizacji placówek służby zdrowia;
- 4) praw małoletnich pacjentów;
- 5) błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych;
- 6) organizacji i funkcjonowania miejsc rekreacji dla dzieci.

1. Ochrona prawa do życia dzieci poczętych

Do Rzecznika kierowano pytania dotyczące zakresu ochrony prawa do życia. W odpowiedzi Rzecznik informował o przepisach zawartych w dokumentach prawa międzynarodowego i przepisach ustawodawstwa polskiego, w tym o zakresie prawnokarnej ochrony dziecka poczętego.³⁹ W sprawach, w których sygnalizowano przypadki przerywania życia dziecka poczętego wbrew przepisom ustawy, Rzecznik niezwłocznie zawiadamiał organy ścigania.

³⁸ Pismo z dnia 15 grudnia 2006 r., GR 500- 3/06/ES.

³⁹ Art. 152-154 i 157 k.k. (Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553 z późn. zm.); ustawa z 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży w brzmieniu

Wielokrotnie powtarzały się sytuacje odmowy wydania dokumentów umożliwiających zgłoszenie urodzenia dziecka w wypadku urodzenia dziecka martwego - zakłady opieki zdrowotnej odmawiały wydania kart zgonu dzieci urodzonych przed 22 tygodniem życia. Interwencja Rzecznika w kilku przypadkach doprowadziła do wystawienia i wydania przez szpital stosownych dokumentów. Do Rzecznika zgłaszano również przypadki śmierci dzieci poczętych na skutek błędów lekarskich.

2. Objęcie powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, zakres refundowanych świadczeń zdrowotnych i koszty leczenia

Do Rzecznika zgłaszali się przyszli rodzice w sprawie trudności w uzyskaniu bezpłatnego dostępu do badań dla kobiet ciężarnych, które mogłyby pomóc zabezpieczyć zdrowie i życie dzieci poczętych. Rzecznik występował w tych sprawach do Rzecznika Praw Pacjenta przy NFZ oraz do Biura Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia.

Rodzice i opiekunowie zwracali się do Rzecznika o wyjaśnienie zasad ubezpieczenia zdrowotnego dzieci oraz zakresu przysługujących im świadczeń. Wiele spraw dotyczyło prawa do refundacji wydatków poniesionych w związku z uzyskaniem świadczenia zdrowotnego u świadczeniodawcy nie związanego umową z NFZ. Zgłaszano też problem limitów ilościowych świadczeń zdrowotnych udzielanych najmłodszym pacjentom. Rzecznik udzielał stosownych informacji.

Rodzice skarżyli się również na długi czas oczekiwania na zabiegi medyczne. Rzecznik przekazywał centrali NFZ informacje o niewystarczających środkach finansowych w oddziałach. W uzasadnionych przypadkach Centrala NFZ udostępniała dodatkowe środki. Do Rzecznika zwracali się rodzice zaskarżający decyzje organów NFZ w sprawie refundacji kosztów leczenia dzieci, np. w specjalistycznych placówkach nie mających umowy z NFZ. Rzecznik informował o prawie do wniesienia odwołania od decyzji organów NFZ, a także występował do właściwych oddziałów NFZ z prośbą o wyjaśnienie przyczyn odmowy pokrycia kosztów leczenia.

Do Rzecznika zwracano się z prośbą o informacje w kwestii opieki medycznej dla małoletnich obywateli polskich przebywających zagranicą, jak również możliwości leczenia dzieci chorujących na rzadkie schorzenia. Rzecznik przekazywał adresy placówek medycznych lub dane kontaktowe medycznych konsultantów krajowych. Interweniował w trudnych przypadkach w centrali NFZ, Biurze Praw Pacjenta przy Ministerstwie Zdrowia.⁴⁰

Powracał problem uzyskania refundacji kosztów sprzętu medycznego (zwłaszcza zestawów inwazyjnych do pomp insulinowych, implantów ślimakowych, aparatów słuchowych, aparatów ortodontycznych i wózków inwalidzkich). Zgłaszano trudności z pokryciem kosztów leczenia drogimi lekami, nie objętymi wykazem leków refundowanych. Rzecznik występował do dyrektorów oddziałów NFZ o rozważenie możliwości sfinansowania sprzętów lub kuracji w drodze indywidualnych decyzji lub o przyspieszenie przekazania niezbędnych środków. Informował o organizacjach i fundacjach, których celem jest pomoc w takich sprawach.. Występował o udzielenie pomocy do właściwych ośrodków pomocy społecznej.

3. Organizacja i funkcjonowanie placówek służby zdrowia

Do Rzecznika zwracano się o poparcie sprzeciwu wobec planowanych zmian w sposobie funkcjonowania zakładów opieki zdrowotnej – ich likwidacji, przeniesienia lub reorganizacji. Rzecznik występował do organów założycielskich z prośbą o informacje o przyczynach podjętych decyzji oraz wyjaśnienie, czy zmiany nie spowodują naruszenia praw małoletnich pacjentów.

Rodzice zgłaszali Rzecznikowi trudności związane z efektywnym leczeniem dzieci przewlekle chorych, między innymi trudności z uzyskaniem zgody NFZ na podawanie pewnych grup leków w warunkach domowych. Rzecznik interweniował w NFZ, a także zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie sprawy do Biura Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia.⁴¹

Rodzice zgłaszali Rzecznikowi przypadki niewłaściwej opieki sprawowanej przez personel szpitali, oraz in. placówek służby zdrowia. Rodzice małoletnich pacjentów

⁴⁰ Sprawa ZII-403-17/06.

⁴¹ Sprawa ZII-401-20/06/JN.

zgłaszali sprzeciw wobec zapisów regulaminów szpitalnych zabraniających matkom przebywania z dziećmi pomiędzy godzinami 20 a 9 rano.

Do Rzecznika zwróciła się matka nastolatki chorej na ziarnicę złośliwą, która podczas przerw w leczeniu szpitalnym musiała wykonywać wiele badań w odległych od siebie placówkach. Po interwencji Rzecznika w Biurze Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia zorganizowano wykonywanie badań w jednym miejscu.⁴²

Rzecznik interweniował w kwestii opłat za używanie sprzętu radiowo-telewizyjnego w szpitalach dziecięcych⁴³, a także w przypadkach rozdzielania rodzeństwa podczas pobytu w sanatorium.

Rzecznik podjął również kwestię niekorzystnych kontraktów proponowanych przez NFZ hospicjom dla dzieci. Interweniował między innymi w sprawie Warszawskiego Hospicjum dla Dzieci.⁴⁴ Rzecznik podejmował także działania w sprawach przyjęć dzieci do żłobków oraz sprawowania właściwej opieki nad dziećmi w tego typu placówkach.

4. Przestrzeganie praw małoletnich pacjentów

W dalszym ciągu ograniczane są poważnie prawa hospitalizowanych dzieci do bezpośredniej opieki rodziców, najczęściej przez nieuzasadnioną odmowę pobytu rodziców w szpitalu, bądź wprowadzanie odpłatności za ich pobyt na terenie szpitala. Problem dotyczył także matek karmiących. Rodzice kwestionowali sposób ustalania i wysokość opłat pobieranych przez szpitale za możliwość przebywania z chorym dzieckiem. Rzecznik informował rodziców o zakresie prawa małoletnich pacjentów do dodatkowej opieki pielęgnacyjnej oraz kontaktu z rodziną. W niektórych przypadkach interweniował u dyrektorów szpitali. Interwencje Rzecznika prowadziły do wydzielania w szpitalach pomieszczeń przeznaczonych do całodobowego pobytu rodziców z chorymi dziećmi. Wprowadzano też możliwość korzystania przez rodziców z łóżek znajdujących

⁴² Sprawa ZII-403-17/06/JN.

⁴³ Sprawa ZII-403-2/06/MH.

⁴⁴ Sprawa ZII-403-22/06/JN.

się w salach w ramach doby hotelowej. Rzecznik informował rodziców o możliwości zwrócenia się do dyrekcji szpitala o zwolnienie z kosztów pobytu.

5. Błędy lekarskie i dochodzenie roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych

Skargi dotyczyły najczęściej zakażeń szpitalnych, prawidłowości diagnozy i sposobu terapii dziecka, zwłaszcza uszkodzeń okołoporodowych oraz nieudzielania rodzicom pełnej informacji o przebiegu leczenia. Rzecznik informował rodziców i opiekunów prawnych o możliwości dochodzenia praw pacjentów na drodze administracyjnej lub sądowej – przesłankach odpowiedzialności, zakresie roszczeń, okresie ich dochodzenia, podmiotach zobowiązanych do naprawienia szkody.

Do Rzecznika zwrócili się rodzice dziecka, które doznało urazu w czasie porodu. Matka prosiła o wskazanie osoby odpowiedzialnej za uszkodzenie ciała noworodka oraz właściwej drogi postępowania Rzecznik udzielił matce porady prawnej i wskazał właściwe instytucje.⁴⁵

W indywidualnych sprawach Rzecznik interweniował u Rzecznika Praw Pacjenta przy Ministrze Zdrowia i w Biurze Praw Pacjenta przy NFZ.

W odniesieniu do prowadzonych już postępowań skargi dotyczyły zazwyczaj nieuzasadnionych opóźnień w rozpoznawaniu sprawy. W przypadku, gdy prowadzono postępowanie dyscyplinarne w okręgowej izbie lekarskiej lub okręgowej izbie pielęgniarek i położnych przed rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej lub postępowanie przed sądem cywilnym, Rzecznik występował o przekazanie wyjaśnień o toku postępowania. Przedłużający się czas trwania procesu, trudności dowodowe, krótki okres dochodzenia roszczeń odszkodowawczych w dalszym ciągu utrudniają prowadzenie właściwej rehabilitacji dziecka.

Do Rzecznika zwróciła się matka pięcioletniej dziewczynki, która wraz ze swoją chorą córką (u której podejrzewano zapalenie wyrostka robaczkowego) przemieszczała się

⁴⁵ Sprawa ZII-402-1/06/MH.

*pomiędzy kolejnymi szpitalami z powodu odmowy przyjęcia dziecka. Rzecznik udzielił matce porady prawnej, oraz zwrócił się do dyrekcji szpitali z prośbą o wyjaśnienia.*⁴⁶

6. Miejsca rekreacji dla dzieci

Rodzice wielokrotnie poruszali w zgłoszeniach kwestię bezpieczeństwa dzieci korzystających z placów zabaw i terenów rekreacyjnych. Wskazywano potrzebę zabezpieczenia placów zabaw, utrzymania ich w czystości oraz w odpowiednim stanie technicznym. Skarżono się na obecność psów na placach zabaw. Zwracano też uwagę na przebywanie w pobliżu placów zabaw osób nietrzeźwych.

Rzecznik zwracał się do prezesów spółdzielni mieszkaniowych o podjęcie stosownych działań; występował także o interwencje do Straży Miejskiej. Informował rodziców i opiekunów, iż w przypadku zauważenia jakichkolwiek wad urządzeń na placu zabaw należy skontaktować się z przedstawicielem zarządcy terenu.

⁴⁶ Sprawa ZII-402-10/06/JN.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

Rodzina jest naturalną i podstawową komórką społeczną. Znajduje to odbicie w normach Konwencji o Prawach Dziecka, a zwłaszcza w przepisach art. 5, 9 i 18. Już w preambule stwierdza się, że rodzina jako „podstawowa komórka społeczna oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci (...) powinna być otoczona niezbędną ochroną i wsparciem”. Państwa-Strony powinny respektować odpowiedzialność, prawa i obowiązki rodziców (art. 5), w tym prawo dziecka do wychowania przez rodziców (art. 7 i 18). W myśl zasady pomocniczości, obowiązkiem państwa jest wspieranie rodzin w realizacji ich zadań (art. 18 ust. 2). Konwencja kładzie szczególny nacisk na uszanowanie prymatu rodziców w sprawowaniu pieczy i wychowaniu dzieci.

Prawo dziecka do wychowania w rodzinie oznacza:

- uznanie podmiotowości dziecka w wymiarze praktycznym i prawnym,
- istnienie określonych obowiązków rodziców względem dziecka,
- zobowiązanie Państwa, by na drodze prorodzinnej polityki prawnej, społecznej i gospodarczej stwarzało warunki do urzeczywistnienia prawa dziecka do wychowania w rodzinie.

Ochrona rodzicielstwa i rodziny ma w Polsce rangę zasady konstytucyjnej (art. 18 Konstytucji RP), a wśród podstawowych konstytucyjnych praw i wolności znalazły się: prawo rodziców do wychowania dziecka (art. 48 ust. 1), prawo dziecka do opieki i pierwszeństwo pieczy rodzicielskiej (art. 72) oraz ciążyący na władzach publicznych obowiązek świadczenia szczególnej pomocy matkom, zarówno przed jak i po urodzeniu dziecka (art. 71).

Konstytucja RP, uznając zasadę autonomii i prymatu rodziny, dopuszcza możliwość ingerencji w sferę władzy rodzicielskiej (art. 48 ust 2). Także Konwencja o Prawach Dziecka, akcentując autonomię rodziny dopuszcza możliwość ingerencji w celu zapobieżenia sytuacji niekorzystnej dla dziecka (art. 9 ust. 1), a w przypadkach uzasadnionych odseparowanie dziecka od rodziny (art. 20). Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej uwarunkowane jest poszanowaniem więzi uczuciowych dziecka oraz podjęciem pracy ukierunkowanej na powrót do rodziny biologicznej.

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

- **Niewystarczające wsparcie dla rodzin zagrożonych dysfunkcją i dysfunkcyjnych**

Pomoc świadczona rodzinom przeżywającym różnego rodzaju problemy, niewydolnym wychowawczo, dysfunkcyjnym jest zdecydowanie niewystarczająca i w przeważającej mierze dotyczy tylko aspektu materialnego. Tymczasem rodziny takie wymagają stałego, profesjonalnego, oferowanego na szczeblu lokalnym wsparcia o charakterze psychologicznym, pedagogicznym i praktycznym. Pomimo wielu wysiłków czynionych w tej mierze przez niektóre samorządy (tworzenie centrów interwencji kryzysowej, świetlic itp.) potrzeby na tym polu są nadal ogromne i wymagają zaangażowania ze strony administracji rządowej, zmian legislacyjnych oraz zapewnienia samorządom odpowiednich środków.

- **Niezadowalające wyniki w przekształcaniu instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem w formy rodzinne**

W Polsce od wielu lat podejmowane są starania mające na celu zreformowanie systemu opieki nad dzieckiem pozbawionym środowiska rodzinnego. Założeniem reformy jest likwidacja instytucjonalnych domów dziecka i rozwój rodzinnej opieki zastępczej, przekształcenie dużych placówek opieki w małe, otwarte środowiskowo placówki wielofunkcyjne oraz rozbudowanie specjalistycznych struktur pomocy wsparcia oraz pracy na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Niestety efekty tych działań są wciąż dalece niewystarczające (na stałym poziomie utrzymuje się liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).

- **Brak miejsc w placówkach resocjalizacyjnych**

Brakuje miejsc w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, a ich rozmieszczenie na terenie kraju jest nierównomierne. Placówki są przepełnione i w złym stanie technicznym. W rezultacie nieletni mimo postanowień sądów często pozostają bezkarni – przebywają nadal w swoim środowisku i nadal łamią prawo. Brak miejsc w placówkach resocjalizacyjnych stwarza także problem bezterminowego pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

- **Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej w związku z umieszczaniem zdemoralizowanych nieletnich w pogotowiach opiekuńczych.**⁴⁷

W placówkach tych umieszczani są zarówno nieletni oczekujący na miejsce w młodzieżowym ośrodku wychowawczym lub wynik postępowania sądowego, jak i dzieci ze spraw opiekuńczych. Dzieje się to ze szkodą dla młodszych i niezdemoralizowanych podopiecznych.⁴⁸

W odpowiedzi Ministerstwo Edukacji Narodowej poinformowało, iż rozporządzenie MENiS⁴⁹ nie obejmuje tymczasowego umieszczania nieletnich. To zadanie przed 1 stycznia 2004 r. realizowały placówki interwencyjne, które pozostały w resorcie polityki społecznej. Ministerstwo zapewniło, że przedstawi problem na spotkaniu zainteresowanych resortów i wypracuje rozwiązanie sprawy.⁵⁰

- **Rzecznik przedstawił swoje uwagi na temat projektu programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2007.**⁵¹

Dla Rzecznika najważniejsze jest ujęcie w statystyce pełnego obrazu sytuacji dziecka zgodnie z definicją zawartą w ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka. Ma to szczególne znaczenie w obliczu podjętych przez Polskę zobowiązań międzynarodowych, w szczególności w zakresie wdrażania i monitorowania Narodowego Planu na Rzecz Dzieci, przyjętego jako zobowiązanie wynikające ze Specjalnej Sesji ONZ w sprawach Dzieci. Wiarygodne i precyzyjne statystyki pozwolą na dokładną obserwację sytuacji dziecka w najważniejszych

⁴⁷ Pismo z dnia 30 czerwca 2006 r., ZBA-500-18/06/KSz.

⁴⁸ Interwencja w sprawie Pogotowia Opiekuńczego nr 1 w Łodzi, pismo z dnia 20 maja 2006 r., ZBA-414-1/06/MK.

⁴⁹ Rozporządzenie MENiS z dn. 26 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym oraz młodzieżowym ośrodku socjoterapii (Dz.U. Nr 178, poz.1833).

⁵⁰ Pismo z dnia 11 lipca 2006 r., DMW-TK-043/2246/96/06.

⁵¹ Pismo z dnia 19 kwietnia 2006 r., ZBA-071-10/06/KC/TR.

dziedzinach życia, a także ułatwią podejmowanie decyzji wpływających na kształt uwarunkowań społecznych dotyczących młodego pokolenia.

- **Rzecznik wystąpił do Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w sprawie projektu programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2008.**⁵²

Rzecznik poinformował, iż nadal aktualne pozostają uwagi, które przedstawił do projektu statystyki publicznej na rok 2007. W związku z tym, że radykalna zmiana opracowania programu badań statystyki publicznej na rok 2008 nie jest możliwa, Rzecznik zaproponował wydanie opracowania „Dzieci w Polsce” na wzór tego, które zostało wydane we współpracy Głównego Urzędu Statystycznego i Biura Rzecznika Praw Dziecka w maju 2003 r. z okazji Ogólnopolskiego Szczytu w Sprawach Dzieci. Przedstawione wówczas dane, co do zasady dotyczyły lat 1990-2002. Nowa publikacja mogłaby obejmować kolejny okres tj. lata 2003-2006. Rzecznik zadeklarował współpracę oraz wsparcie metodyczne.

Prezes Głównego Urzędu Statystycznego przychylił się do wydania takiej publikacji.⁵³

- **Rzecznik przedstawił swoje uwagi na temat projektu zmian przepisów dotyczących rodziny i opieki, przygotowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości.**⁵⁴

Rzecznik pozytywnie odniósł się do propozycji. Zwrócił m.in. uwagę na potrzebę uregulowania w wyrokach rozwodowych kontaktów rodziców z dzieckiem, sformułowania jednoznacznej definicji matki, wydawania nakazu sporządzenia inwentarza majątku dziecka przez rodziców, nierozdzielania rodzeństwa kierowanego do zastępczych form opieki, respektowania przyrodzonej godności dziecka (art. 95 k.r.io.). Rzecznik przedstawił także uwagi dotyczące władzy rodzicielskiej oraz związanych z nią obowiązków rodziców.

⁵² Pismo z dnia 21 listopada 2006 r., ZBA-071-49/06/MD.

⁵³ Zestawienie uwag i propozycji zgłoszonych do projektu badań statystycznych na rok 2008, pismo z dnia 30 stycznia 2007 r., OB.-01-401-15/2007.

⁵⁴ Pismo z dnia 19 lipca 2006 r., ZBA-071-23/06/KSz..

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1166) wpłynął pod obrady Sejmu w dniu 23 listopada 2006 r.

- **Rzecznik przedstawił Ambasadorowi RP przy Radzie Europy swoje stanowisko w sprawie kar cielesnych.⁵⁵**

Polskie ustawodawstwo zakazuje stosowania kar cielesnych wobec wszystkich osób bez rozróżniania na dorosłych i dzieci. Rzecznik stoi na stanowisku nałożenia na rodziców obowiązku respektowania przyrodzonej godności dziecka. W wychowaniu dziecka rodzice powinni uciekać się przede wszystkim do perswazji, a nie rozwiązań wykorzystujących przewagę fizyczną i psychiczną względem dziecka.

W rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1166) zostały uwzględnione postulaty RPD i w art. 95 k.r.io. dodano zapis o godności.⁵⁶

- **W wystąpieniu do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Zdrowia i Ministra Sprawiedliwości Rzecznik podniósł problem nadużywania alkoholu przez rodziców i opiekunów oraz problem związków pozamałżeńskich.⁵⁷**

Rzecznik zwrócił uwagę na nasilenie się zjawiska agresji wobec dzieci będącego często następstwem nadużywania alkoholu przez rodziców lub opiekunów. Stąd konieczność podjęcia pilnych działań wobec sprawców przestępstw wobec dzieci i radykalizacji ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Rzecznik przedstawił także propozycję rejestracji związków nieformalnych jako tych, w których w wielu wypadkach dochodzi do przemocy wobec dzieci oraz zwrócił uwagę na konieczność podniesienia cen produktów alkoholowych przeznaczonych do celów gospodarczych czy technicznych.

Minister Zdrowia wyjaśnił, że aktem prawnym, którego celem jest uregulowanie kwestii prawnych związanych z problemem przemocy domowej jest ustawa z dn. 29 lipca 2005

⁵⁵ Pismo z dnia 7 września 2006 r., ZBA-081-4/06/AS.

⁵⁶ „Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności” (art. 95. § 1).

⁵⁷ Pismo z dnia 19 września 2006 r., GR-071-6/06/ES.

r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁵⁸. Ponadto poinformował, że podniesienie cen produktów zawierających alkohol, a służących do celów gospodarczych czy technicznych wymagałoby wprowadzenia zmian w ustawie⁵⁹ z dn. 23 stycznia 2004 r. o podatku akcyzowym.⁶⁰

Minister Sprawiedliwości poinformował, że analizuje problem nasilającej się agresji wobec dzieci. Wynikiem tej analizy jest opracowanie wytycznych dotyczących obowiązkowych działań prokuratora w tego rodzaju sprawach. Minister wyjaśnił, że prawo karne dysponuje unormowaniami umożliwiającymi podjęcie określonych działań prawnych dotyczących przymusowego leczenia odwykowego sprawców czynów karalnych w zakładach zamkniętych. Propozycja wprowadzenia obowiązku rejestracji tzw. związków pozamałżeńskich jest trudna do realizacji, społecznie nieuzasadniona oraz sprzeczna z art. 47 Konstytucji.⁶¹

- Na prośbę Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Rzecznik przedstawił opinię w sprawie art. 12 ust. 1 ustawy⁶² z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.⁶³

Konstrukcja przepisu art. 12 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych określającego kryteria uprawniające do nabycia dodatku dla osób samotnie wychowujących dziecko może prowadzić do nadużyć, np. przez podanie nieprawdziwych danych przy zgłoszeniu urodzenia dziecka. Należałoby tak skonstruować przepis, by zapewniał możliwość weryfikacji stanu faktycznego. Pojęcie „ojciec nieznan” nie jest w żaden sposób zdefiniowane ani obwarowane jakimikolwiek warunkami. Dlatego też ustawa nie powinna przyznawać świadczeń na podstawie kryterium, którego zakres nie został określony.

- Rzecznik przedstawił stanowisko w sprawie ustanowienia mediacji w postępowaniu cywilnym i usunięcia z postępowania w sprawach o rozwód

⁵⁸ Dz. U. Nr 180, poz. 1493.

⁵⁹ Dz. U. Nr 29, poz. 257 ze zm.

⁶⁰ Pismo z dnia 5 października 2006 r., MZ-ZP-P-073-5163-2/361/SS/06.

⁶¹ Pismo z dnia 9 listopada 2006 r., DL-P-I-0761-7/06.

⁶² Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.

⁶³ Pismo z 19 stycznia 2006 r., ZBA-070-4/06/KC.

i separację dotychczasowych przepisów regulujących postępowanie pojednawcze.⁶⁴

Przewidywana forma mediacji może okazać się skuteczniejsza od poprzedniego obligatoryjnego postępowania pojednawczego, głównie dlatego, że mediację prowadzić będą nie sędziowie ale specjalnie przeszkoleni w tym celu mediatorzy.

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości w sprawie przekazania informacji nt. procesu ratyfikacji 192 Konwencji Rady Europy w sprawie kontaktów z dziećmi.⁶⁵**

Rzecznik wyraził zaniepokojenie przedłużającymi się pracami nad wejściem do krajowego porządku prawnego tak istotnego dokumentu.

W odpowiedzi Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało, że ustawodawstwo polskie nie jest dostosowane do standardów tej Konwencji. Stąd procedura ratyfikacyjna powinna być rozważona dopiero po zakończeniu przez Sejm trwających obecnie prac nad nowelizacją kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.⁶⁶

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

Zgłaszane do Rzecznika sprawy indywidualne dotyczyły:

- 1) władzy rodzicielskiej
- 2) prawa do kontaktów z dziećmi i jego egzekucji,
- 3) problemów rodzinnych dotyczących cudzoziemców,
- 4) rodzin zastępczych.

1. Władza rodzicielska

⁶⁴ Pismo z 17 stycznia 2006 r., ZBA-070-5/06/MP.

⁶⁵ Pismo z dnia 15 grudnia 2006 r., ZBA-500-34/06/AS.

⁶⁶ Pismo z dnia 25 stycznia 2007 r., DWM IV 076/13/06.

Najczęściej trafiały do Rzecznika wnioski małżonków- rodziców dziecka, w czasie toczącego się postępowania rozwodowego, o ograniczenie władzy rodzicielskiej drugiego z małżonków. Zgłaszający domagali się najczęściej poparcia wniosku w celu wydania orzeczenia określonej treści. Rzecznik wskazywał na konstytucyjne zasady regulujące niezawisłość sędziowską i niezależność sądów. Częstym problemem w takich sprawach jest nie dość wnikliwe badanie wniosków dowodowych stron, na co szczególnie często skarżą się ojcowie starający się o pieczę lub poszerzenie kontaktów osobistych z dzieckiem.⁶⁷

Do Rzecznika zwrócił się ojciec starający się o powierzenie mu pieczy nad małoletnią córką z obawy, iż dziecko może być przez matkę poddawane niebezpiecznym praktykom wynikającym z jej przynależności do niezarejestrowanego związku wyznaniowego. Z uwagi na możliwe zagrożenie dobra dziecka Rzecznik przedłożył sądowi opinię naukową dotyczącą grupy religijnej, której aktywną członkinią miała być matka.

Do Rzecznika wpływały także wnioski od innych krewnych dziecka, zwłaszcza dziadków, wskazujące na nieprawidłowości w wykonywaniu władzy rodzicielskiej przez rodziców dziecka. Rzecznik niekiedy wskazywał zainteresowanym na konieczność wystąpienia do sądu rodzinnego z wnioskiem o wszczęcie postępowania, a także w przypadku, gdy zachodziły ku temu przesłanki, na konieczność zgłoszenia sprawy do organów ścigania.

Osoby zainteresowane wszczęciem postępowania rozwodowego zwracały się do Rzecznika z prośbą o udzielenie im porad prawnych, w szczególności dotyczących wniosków dowodowych w trakcie tego postępowania oraz warunków zwolnienia od kosztów sądowych.

Zgłaszano zastrzeżenia co do prawidłowości postępowania sądowego w sprawach rodzinnych, zwłaszcza w kwestii przewlekłości postępowania, nieuwzględnienia przez sąd wszystkich zgłaszanych wniosków dowodowych, w szczególności nieuwzględnienia opinii biegłych psychologów, braku wysłuchania w postępowaniu małoletniego. Rzecznik badał wstępnie zarzuty i przekazywał je właściwym prezesom sądów. W uzasadnionych przypadkach występował z wnioskami o objęcie toczącego się postępowania nadzorem administracyjnym na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku o ustroju sądów powszechnych.⁶⁸ Z analizy spraw podjętych przez Rzecznika wynika, że długotrwały tok

⁶⁷ Sprawa ZII-444-1/06/MK.

⁶⁸ Dz. U. z 2001 roku, Nr 98, poz. 1070.

postępowania powodowany był głównie licznymi wnioskami i środkami zaskarżenia składanymi przez samych zainteresowanych.

Do Rzecznika zwracały się osoby odbywające karę pozbawienia wolności, którym sąd zawiesił wykonywanie władzy rodzicielskiej. Osoby te prosiły o wskazanie działań, które umożliwiłyby odzyskanie władzy rodzicielskiej. Rzecznik kierował do nich stosowne wyjaśnienia.

Osoby postronne informowały Rzecznika o sytuacjach rażących zaniedbań rodziców względem dzieci. Jeśli w danej sprawie wszczęto postępowanie w kwestii pozbawienia lub ograniczenia władzy rodzicielskiej, Rzecznik badał poprawność procedury i śledził tok postępowania mając na uwadze interes dziecka.

Rzecznik otrzymywał sygnały o braku porozumienia między rodzicami w istotnych sprawach dotyczących dziecka. Rzecznik informował rodziców, że w oparciu o art. 97 krio mogą oni wystąpić do sądu rodzinnego z wnioskiem o rozstrzygnięcie spornych kwestii,.

2. Prawo do kontaktów z dzieckiem i jego egzekucja

Aktualne regulacje prawne nie zapewniają prawidłowej realizacji prawa rodziców do kontaktów z dziećmi, nawet przy usilnych staraniach osoby uprawnionej. Wnioskodawcy wskazywali na następujące nieprawidłowości w realizacji prawa do kontaktów: nieuwzględnianie dobra dziecka, nieregularność spotkań, zabieranie dziecka bez zgody drugiego rodzica z miejsca spotkań ustalonego przez sąd, uczestniczenie w spotkaniach w stanie nietrzeźwym. Tego typu przypadki były szczegółowo rozpatrywane przez Rzecznika i zgłaszane właściwym organom (sądom, prokuraturze, policji). Ponadto Rzecznik wskazywał zainteresowanym na możliwość dochodzenia prawa do kontaktów z dziećmi w drodze postępowania egzekucyjnego. Rzecznik informował wnioskodawców, że w przypadku pozbawienia jednego z rodziców władzy rodzicielskiej, może on kontaktować się z dziećmi, dopóki sąd nie zakáže mu osobistej styczności z nimi. Samo pozbawienie władzy rodzicielskiej nie skutkuje bowiem ograniczeniem rodzica w kontaktach z dziećmi

Osoby pozbawione lub ograniczone w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, nie mające ustalonych kontaktów z dziećmi, były informowane przez Rzecznika o możliwości wystąpienia do sądu z wnioskiem o ustalenie kontaktów. W przypadku złożenia przez rodzica

stosownego wniosku Rzecznik zwracał się do sądów opiekuńczych o przesłanie aktualnych informacji o toku postępowania, a także wnosił o możliwość zapoznania się z opinią wydaną przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne, bądź z wywiadami środowiskowymi przeprowadzonymi przez kuratorów zawodowych i ośrodki pomocy społecznej. Powyższe działania miały na celu sprawdzenie czy osoby, którym sąd władzę rodzicielską odebrał lub ograniczył, dają należytą rękojmię realizacji kontaktów z dzieckiem.

Ze skarg wpływających do Rzecznika wynika, że rodzice dość długo oczekują na wydanie przez sądy orzeczeń ustalających formy bezpośrednich kontaktów z dziećmi. Rzecznik informował zatem skarżących, że strony postępowania sądowego na czas trwania procesu mają prawo wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie zarządzeń tymczasowych m.in. ustalających kontakty rodziców z dziećmi.

Rzecznik informował wnioskodawców, że skutecznym instrumentem zapewniającym prawidłowy przebieg spotkań z dzieckiem jest ustanowienie nadzoru kuratora nad przebiegiem kontaktów i jego obecność podczas wizyt.

3. Problemy rodzinne z udziałem cudzoziemców

Skargi napływające do Rzecznika dotyczyły głównie problematyki pobytu cudzoziemców na terytorium Polski: decyzji o wydaleniu cudzoziemca z terytorium RP, odmowy wydania zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony lub osiedlenie się w Polsce oraz odmowy nadania statusu uchodźcy. Cudzoziemcy uskarżali się także na przewlekłość postępowań administracyjnych dotyczących ich sytuacji prawnej w Polsce, a zwłaszcza na długotrwałość procedur uchodźczych.

Wydanie decyzji o odmowie zezwolenia na osiedlenie się lub zamieszkanie na czas oznaczony na terenie Polski powodowało niejednokrotnie, że w stosunku do cudzoziemca będącego małżonkiem obywatela polskiego orzekano nakaz deportacji wiążący się z koniecznością opuszczenia współmałżonka i dzieci. Decyzje o deportacji często nie uwzględniały dobra dzieci. W sprawach takich Rzecznik występował do Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców z prośbą o odstąpienie od wykonania decyzji deportacyjnej, powołując się na przepisy k.r.i o. formułujące obowiązek i prawo rodziców do wspólnego wychowania dziecka.

Rolą Rzecznika było też informowanie cudzoziemców o przysługujących im środkach prawnych, a zwłaszcza o możliwości zaskarżenia decyzji organów administracji publicznej do sądów administracyjnych. W żadnej ze spraw nie dopatrzonego naruszenia prawa, uzasadniającego podjęcie interwencji przez Rzecznika. Zdarzały się jednak przypadki, gdy Rzecznik zwracał się do Urzędu ds. Repatriacji i Cudzoziemców z prośbą o zgodę na pobyt tolerowany cudzoziemca na terytorium Polski z uwagi na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem. W wyjątkowych sytuacjach przychyłano się do prośby Rzecznika i legalizowano pobyt cudzoziemców, wydając im np. wizę pobytową.⁶⁹

Wiele skarg dotyczyło odmowy przyznania statusu uchodźcy. Podstawową ułomnością postępowania o nadanie statusu uchodźcy pozostaje jego długotrwałość. Oczekiwanie na decyzję organu pierwszej instancji trwa wiele miesięcy, a całe postępowanie uchodźcze wraz z jego kontrolą sądowno-administracyjną niekiedy kilka lat.

Do Rzecznika wpływały także prośby rodziców zastępczych, opiekunów prawnych bądź kierowników placówek opiekuńczo-wychowawczych sprawujący opiekę nad dziećmi obcej narodowości o pomoc w uzyskaniu dla podopiecznych obywatelstwa polskiego.⁷⁰ Rzecznik informował zainteresowanych, jakie warunki należy spełnić w celu uzyskania obywatelstwa polskiego, a niekiedy - kierując się dobrem dziecka wykazującego trwałe związki z Polską - sam występował z prośbą o podjęcie stosownych działań przez właściwe instytucje.

Często powracał problem pokrycia kosztów leczenia małego cudzoziemca nie mogącego korzystać ze środków pochodzących z NFZ. Biorąc pod uwagę trudną sytuację finansową rodziny małego cudzoziemca oraz konieczność niezwłocznego rozpoczęcia leczenia dziecka, Rzecznik występował niekiedy do zakładów opieki zdrowotnej z prośbą o rozważenie możliwości sfinansowania niezbędnego zabiegu bądź leczenia.⁷¹

Dyrektor MOPS zwróciła się z prośbą o pomoc w zalegalizowaniu pobytu obywatelki Ukrainy przebywającej w Polsce od 1995 r., zamężnej z obywatelem polskim i posiadającej dzieci mające obywatelstwo polskie. Wniosek zainteresowanej o zezwolenie na pobyt czasowy

⁶⁹ Sprawa ZII-470-5/06/AJ.

⁷⁰ Sprawy ZII-470-36/06/AJ, ZII-470-37/06/AJ.

⁷¹ Sprawa ZII-470-44/06/AJ.

w Polsce został odrzucony przez wojewodę. Odwołanie do Prezesa Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców również nie zostało uwzględnione. Mając na uwadze dobro małoletnich dzieci, które od urodzenia mieszkają w Polsce, posługują się wyłącznie językiem polskimi i chcą w naszym kraju pozostać, Rzecznik wystąpił do Prezesa USRC z prośbą o rozważenie możliwości przychylenia się do prośby matki. Uznając wyjątkową sytuację osobistą zainteresowanej Prezes USRC wyraził zgodę na wydanie jej wizy pobytowej.⁷²

Przedmiotem skarg kierowanych do Rzecznika były też sprawy związane z uprowadzeniem dzieci za granicę. Rzecznik ograniczał się tu zazwyczaj do informowania skarżących o możliwości podjęcia działań zmierzających do odzyskania dziecka w trybie Konwencji Haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.⁷³ W sytuacji, gdy sprawa została już przez skarżących zgłoszona do Ministerstwa Sprawiedliwości, Rzecznik monitorował czy właściwe organy dokonywały czynności w sposób zgodny z prawem i najlepiej pojętym interesem dziecka.

4. Rodziny zastępcze

W dalszym ciągu napływały do Rzecznika prośby o poparcie od osób zabiegających o ustanowienie ich rodziną zastępczą. W sytuacjach przedłużającego się postępowania skazującego dzieci na pobyt w placówkach opiekuńczych, Rzecznik występował do sądów z prośbą o wyjaśnienie przyczyn przewlekłości postępowania.

W zakresie finansowania rodzin zastępczych główne problemy dotyczyły opóźnień w wypłacie obligacyjnych świadczeń dla rodzin zastępczych oraz wypłaty tych świadczeń w niepełnej wysokości. Rzecznik badał przyczyny zgłaszanych nieprawidłowości i w uzasadnionych przypadkach zwracał się do właściwych organów o wypłatę świadczeń.

Rzecznik otrzymywał sygnały o niewłaściwym sposobie sprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą. Występował wówczas do właściwych instytucji z prośbą o przeprowadzenie wywiadu środowiskowego i podjęcie stosownych działań.

⁷² Sprawa ZII-470-5/06/AJ.

⁷³ Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Konwencja o Prawach Dziecka szczególną uwagę poświęca dzieciom, które żyją w trudnych warunkach (ust. 11 preambuły Konwencji). Sytuacja socjalna dzieci jest też przedmiotem wielu międzynarodowych aktów prawnych⁷⁴. Pomoc socjalna na rzecz dzieci stanowi istotny element sprawozdań składanych przez państwa Komitetowi Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych zgodnie z wymogami art. 44 Konwencji.

Rodzice mają prawo do wychowania dziecka i na nich spoczywa główna odpowiedzialność za dzieci. Art. 5 Konwencji stanowi, że państwo winno respektować odpowiedzialność rodziców za dziecko. Zasada ta jest rozwinięta w art. 18 podkreślającym, że dziecko jest przedmiotem największej troski ze strony obojga rodziców, którzy ponoszą odpowiedzialność za jego wychowanie. Obowiązkiem rodziców jest zapewnienie dzieciom odpowiedniego standardu życia. Konwencja określa także zadania i obowiązki państwa wobec dzieci w dziedzinie pomocy dziecku i rodzinie, edukacji, opieki zdrowotnej, prawa do uczestnictwa i ochrony, jak również w sferze socjalnej⁷⁵.

Prawa socjalne zawarte w Konstytucji RP są wskazaniem ogólnym i nakładają na państwo obowiązek podejmowania stosownych działań prawnych, politycznych, gospodarczych, ekonomicznych i kulturalnych. Konstytucyjna zasada pomocniczości oznacza, że państwo wspiera, lecz nie wyręcza rodziny, w staraniach o godziwy poziom życia. Do zadań państwa należy więc m.in. takie ukształtowanie systemu zasiłków, systemu podatkowego, ochrony macierzyństwa i świadczeń alimentacyjnych, które w efekcie sprzyjać będzie rozwojowi fizycznemu, psychicznemu i społecznemu dziecka.⁷⁶

⁷⁴ Europejska Karta Socjalna z 1961 r., Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych z 1966 r. oraz konwencje Międzynarodowej Organizacji Pracy.

⁷⁵ Stosowne zasady odnoszące się do prawa dziecka do odpowiedniego poziomu życia zawarte są w kilku przepisach Konwencji, m.in. w art. 6 ust 2 oraz art. 26 ust. 1 i 2. Najpełniej prawa socjalne dziecka ujmuje art. 27 Konwencji.

⁷⁶ Standardy regionalne pomocy dziecku i rodzinie wyznaczają akty prawne uchwalone przez organy Rady Europy, zwłaszcza Europejska Karta Społeczna z 1961 r. (cz. I art. 16; cz. II art. 4 i art. 8).

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

- **Ograniczenie kręgu osób uprawnionych do świadczeń rodzinnych**

Kryterium dochodowe uprawniające do nabycia zasiłku rodzinnego nie uległo zmianie i wynosi 504 zł oraz 583 zł w przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego. Niskie kryterium dochodowe na osobę w rodzinie powoduje, że pomoc otrzymują tylko osoby najuboższe, a jego utrzymywanie na niezmiennym od dłuższego czasu poziomie oznacza zmniejszanie się kręgu uprawnionych.

- **Trudna sytuacja materialna rodzin wielodzietnych**

Znaczna część polskich rodzin wielodzietnych żyje na granicy ubóstwa. Z badań wynika, że dochód na osobę jest w nich o połowę mniejszy niż w rodzinach bezdzietnych czy posiadających jedno lub dwoje dzieci. Co trzecie dziecko w Polsce żyje zatem w rodzinie, która boryka się z poważnymi trudnościami ekonomicznymi. Rodziny wielodzietne w Polsce stanowią 17% wszystkich rodzin. 90% rodzin wielodzietnych żyje poniżej minimum socjalnego, a co trzecia poniżej minimum egzystencji. Istotną zmianą na lepsze w usytuowaniu rodzin wielodzietnych byłoby wprowadzenie stosownych ulg podatkowych.

- **Trudna sytuacja mieszkaniowa rodzin**

Duża część rodzin posiadających dzieci zamieszkuje w warunkach nie sprzyjających ich rozwojowi fizycznemu i intelektualnemu. Potrzebne są wielopłaszczyznowe działania administracji centralnej i samorządowej ukierunkowane na stworzenie rodzinom realnych możliwości poprawy warunków mieszkaniowych (budownictwo socjalne, komunalne).

- **Wadliwe uregulowanie w zakresie uprawnień studentów do zasiłku rodzinnego**

Zasiłek rodzinny do 24 roku życia może otrzymywać jedynie student legitymujący się orzeczeniem o przynajmniej umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. W przeciwnym razie otrzymuje zasiłek tylko do ukończenia 18 roku życia. Prawo przewiduje natomiast wypłacanie zasiłku rodzinnego do ukończenia 21 roku życia osobom uczącym się w szkole.

Ten stan prawny rzutuje nadto niekorzystnie na sytuację rodzin z trojgiem dzieci, w których z chwilą rozpoczęcia studiów przez jedno dziecko – i utratę przez nie zasiłku rodzinnego – tracą też zasiłek (niespełniony warunek pobierania przez troje dzieci zasiłku rodzinnego) pozostałe dzieci.⁷⁷

- **Wadliwe uregulowanie w zakresie zaliczki alimentacyjnej**

Dzieci wychowywane w rodzinach pełnych (zrekonstruowanych) pomimo bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych są pozbawione możliwości korzystania z zaliczki alimentacyjnej. Prawo do zaliczki mają tylko osoby pozostające poza związkiem małżeńskim (rozwidzione, niezamężne). W ocenie Rzecznika narusza to konstytucyjną zasadę równości obywateli wobec prawa.⁷⁸

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę stanu prawnego, w którym dyskryminowane są matki prowadzące działalność gospodarczą.**⁷⁹

W aktualnym stanie prawnym urlop wychowawczy nie przysługuje osobie prowadzącej działalność gospodarczą, lecz jedynie takiej, która ma status pracownika w rozumieniu kodeksu pracy. Oznacza to dyskryminację matek prowadzących działalność gospodarczą, które wychowując dziecko nie mogą uzyskać urlopu wychowawczego. Tymczasem Konstytucja RP w art. 71 ust. 2 przyznaje każdej matce przed i po urodzeniu dziecka prawo do szczególnej opieki.

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie działań zmierzających do rozszerzenia grupy osób uprawnionych do zasiłku z tytułu**

⁷⁷ Pismo RPD z dnia 24 października 2006 r., ZBA-500-28/06/KSz.

⁷⁸ Rzecznik występował w tej sprawie w roku 2005 do Rzecznika Praw Obywatelskich (pismo z dnia 14 września 2005 r., ZBA-500-21/05/KC).

⁷⁹ Pismo z dnia 2 lutego 2006 r., ZBA-500-3/06/KC.

opieki nad dzieckiem o osoby podlegające dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.⁸⁰

Zasiłek z tytułu opieki nad dzieckiem przysługuje obecnie tylko pracownikowi. Nie przysługuje on natomiast osobom podlegającym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu (prowadzącym działalność gospodarczą, wykonującym pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia, wykonujące pracę nakładczą). Tymczasem opieki wymaga każde dziecko – bez względu na formę zatrudnienia rodziców.

Minister Pracy i Polityki Społecznej odpowiedział, że nie przewiduje zmian legislacyjnych w powyższym zakresie.⁸¹ Jednak w dniu 6 marca 2007 r. Trybunał Konstytucyjny uznał kwestionowany przepis za niezgodny z Konstytucją. Zgodnie z postulatem Rzecznika prawo do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem uzyskają osoby prowadzące działalność gospodarczą, wykonujące prace na podstawie umowy zlecenia, umowy agencyjnej oraz pracę nakładczą.

- **Rzecznik wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie czynności legislacyjnych mających na celu zagwarantowanie rodzinom wielodzietnym wychowującym studiujące dzieci równych warunków pomocy socjalnej.⁸²**

Ustawodawca przyjął zasadę, że prawo do zasiłku rodzinnego do ukończenia 21 roku życia ma tylko osoba ucząca się w szkole. Natomiast jeżeli dziecko rozpoczęło studia (w szkole wyższej), to aby nadal otrzymywać zasiłek, musi być niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym lub znacznym. W konsekwencji rodziny z trojgiem dzieci, które otrzymywały dotąd dodatek dla rodzin wielodzietnych (przysługujący wówczas, gdy w rodzinie wychowywanych jest troje lub więcej dzieci, które mają prawo do zasiłku rodzinnego), w chwili podjęcia studiów przez jedno dziecko tracą dodatek dla wszystkich dzieci, ponieważ zasiłek rodzinny otrzymuje mniej niż troje dzieci.

⁸⁰ Pismo z dnia 3 marca 2006 r., ZBA-500-5/06/KC.

⁸¹ Pismo z dnia 19 kwietnia 2006 r., DUS-07-116-KT/06.

⁸² Pismo z dnia 24 października 2006 r., ZBA-500-28/06/KSz.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że zasadne jest wprowadzenie rozwiązania rozróżniającego między rodzinami mającymi studentów na utrzymaniu a rodzinami, które z innych powodów utraciły uprawnienie do zasiłku rodzinnego. Dlatego podejmie niezwłocznie działania zmierzające do nadania statusu rodziny wielodzietnej także rodzinie, w której wychowywani są studenci, aby umożliwić pobieranie dodatku do zasiłku rodzinnego na wszystkie dzieci wychowywane w tej rodzinie.⁸³

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w kwestii sprzecznych przepisów⁸⁴ pozbawiających wiele rodzin zasiłku rodzinnego.⁸⁵**

Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych⁸⁶ zasiłek rodzinny nie przysługuje jeżeli dziecko zostało umieszczone w „instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie”. Według definicji ustawowej całodobowe utrzymanie zapewnia m. in. zakład opiekuńczo-leczniczy oraz zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy. Tymczasem ustawa o zakładach opieki zdrowotnej⁸⁷ nakłada na osobę przebywającą w zakładzie opiekuńczo-leczniczym i pielęgnacyjno-opiekuńczym obowiązek ponoszenia kosztów wyżywienia i zakwaterowania. NFZ finansuje jedynie świadczenia zdrowotne. Zakład opiekuńczo-leczniczy (pielęgnacyjno-opiekuńczy) faktycznie więc nie zapewnia całodobowego utrzymania. Konsekwencje tych sprzecznych przepisów ponoszą rodziny najuboższe i ich chore dzieci, korzystające z pomocy państwa.

Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformowała, że zwrócono się do Ministerstwa Zdrowia o zajęcie stanowiska w sprawie zasad odpłatności za pobyt i leczenie dzieci umieszczonych w zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych. Między innymi od tego stanowiska będzie uzależnione podjęcie działań zmierzających do nowelizacji przepisów.⁸⁸

⁸³ Pismo z dnia 5 grudnia 2006 r., DSR-II-073-9/UŻ/06.

⁸⁴ Ustawa o świadczeniach rodzinnych (art. 3 pkt 7) oraz Ustawa o zakładach opieki zdrowotnej (art. 34 a).

⁸⁵ Pismo z dnia 21 grudnia 2006 r., ZBA-500-35/06/KSz

⁸⁶ Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.

⁸⁷ Dz. U. Nr 91, poz. 408 z późn. zm.

⁸⁸ Pismo z dnia 7 lutego 2007 r., DSR-II-073-3-3414-TW/07.

- **W związku z przyjęciem przez Parlament programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” Rzecznik wystąpił do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o zajęcie stanowiska w sprawie dzieci pozostających na diecie leczniczej.⁸⁹**

Przepisy wykonawcze do programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” zapewniają „dzieciom spożywającym posiłki w szkole jednakowe posiłki pod względem jakościowym i ilościowym, z wyjątkiem posiłków w ramach diety”. Niestety pozostawiają bez uszczegółowienia kwestię sposobu zapewnienia żywienia dzieciom, w tym uczniom zmuszonym do korzystania z diet leczniczych.

Minister Pracy i Polityki Społecznej stwierdził, że rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie realizacji programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”⁹⁰ nie uniemożliwia zapewnienia choremu dziecku posiłku w ramach diety. Rozwiązania tego problemu należy szukać na poziomie lokalnym, pomiędzy szkołą, czy też pracownikiem ośrodka pomocy społecznej, a rodzicami. Zadaniem rodziców jest przekazanie informacji o wymaganej diecie do danej placówki (szkoły, przedszkola, żłobka).⁹¹

- **W związku z problemami dotyczącymi dokumentów poświadczających uprawnienie do ulgowego przejazdu pociągiem, Rzecznik wystąpił do Ministra Transportu i Budownictwa o rozważenie zmian w przepisach⁹² wykonawczych.⁹³**

Dziecko, które nie rozpoczęło jeszcze nauki w szkole, nie posiadające więc legitymacji szkolnej, aby skorzystać z ulgi, musi mieć przy sobie dokument potwierdzający wiek. W praktyce rodzice są zmuszeni mieć przy sobie akt urodzenia dziecka. Rzecznik zaproponował wprowadzenie jednolitego dokumentu potwierdzającego wiek dziecka, którym mogłoby się ono posługiwać do czasu wydania legitymacji szkolnej.

⁸⁹ Pismo z dnia 10 maja 2006 r., ZBA-500-8/06/JS.

⁹⁰ Dz. U. Nr 25, poz. 186.

⁹¹ Pismo z dnia 1 lipca 2006 r., DPS-VI-073-8/2661/MW/06.

⁹² Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 października 2002 r. w sprawie rodzajów dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego, Dz. U. Nr 179, poz. 1495 z późn. zm.

⁹³ Pismo z dnia 1 lutego 2006 r., ZBA-500-1/06/KC/KB.

Minister nie przychylił się do propozycji Rzecznika wskazując na to, iż nałożenie tego typu zadania na jednostki samorządu terytorialnego wymagałoby trybu ustawowego, a nadto wiązałoby się z koniecznością oszacowania skutków finansowych oraz zabezpieczenia stosownych środków budżetowych.⁹⁴

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

W zakresie prawa dziecka do godziwych warunków socjalnych zgłaszane sprawy dotyczyły:

- 1) mieszkalnictwa,
- 2) świadczeń pomocy społecznej,
- 4) rent rodzinnych,
- 5) świadczeń rodzinnych,
- 6) alimentów i zaliczki alimentacyjnej.

1. Mieszkalnictwo

Znaczna liczba zgłaszających prosiła o pomoc w rozwiązaniu trudnej sytuacji mieszkaniowej skutkującej brakiem warunków odpowiednich dla rozwoju dziecka. Wielokrotnie był to wręcz brak jakiegokolwiek mieszkania. Trudne warunki mieszkaniowe szczególnie uciążliwe były dla rodzin wychowujących niepełnosprawne dziecko. Często koszty rehabilitacji i leczenia dziecka uniemożliwiały wynajem pełnowartościowego lokalu. Zgłaszający podkreślali długi okres oczekiwania na wskazanie odpowiedniego lokalu, oczekiwali również pomocy w uzyskaniu mieszkania z zasobów gminnych. Rzecznik występował do władz samorządowych z prośbą o udzielenie pomocy w rozwiązaniu problemu w miarę dostępnych możliwości. Niekiedy prosił o rozważanie możliwości przydziału lokalu w trybie nadzwyczajnym lub poza obowiązującą kolejnością. W jednym z przypadków interwencja Rzecznika spowodowała umieszczenie rodziny na pierwszej pozycji na liście osób oczekujących na lokal, w innym zakończyła się przydziałem lokalu.

⁹⁴ Pismo z dnia 9 marca 2006 r., MB 4t-022-12/06.

Do Rzecznika wpłynęło pismo od kobiety samotnie wychowującej niepełnosprawne dziecko a zmuszonej do zamieszkiwania u znajomych. Częste przeprowadzki negatywnie wpływały na rozwój, zdrowie i funkcjonowanie dziecka. Rzecznik wystąpił do burmistrza miasta o rozważanie możliwości szybszego przydziału lokalu w trybie wyjątkowym. W efekcie gminna komisja mieszkaniowa pozytywnie zaopiniowała wniosek zainteresowanej i przydzieliła jej lokal socjalny.⁹⁵

W wielu zgłoszeniach wskazywano na braki w standardzie lokali socjalnych niesprzyjające rozwojowi dziecka. Skarżono się też na usytuowanie w patologicznym środowisku. Rzecznik zwracając się do władz samorządowych zwracał uwagę, aby wskazywane lokale socjalne nie tylko odpowiadały kryteriom określonym w art. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁹⁶, ale także by uwzględniały potrzeby i dobro dzieci.

Część wniosków dotyczyła sytuacji zagrożenia eksmisją lub niespełniania przez lokal socjalny przydzielony w wyniku eksmisji warunków koniecznych do zamieszkania z dzieckiem. Działania Rzecznika koncentrowały się na uzyskiwaniu niezbędnych informacji i wyjaśnień od przedstawicieli władz samorządowych. Rzecznik zwracał się także o stosowną pomoc i uwzględnienie trudnej sytuacji w miarę dostępnych możliwości i kompetencji. Pojedyncze przypadki uzasadniały wskazanie przepisów chroniących dobro małoletnich dzieci. W tym kontekście Rzecznik powoływał się na art. 1046 § 4 k.p.c. mówiący o tzw. „zakazie eksmisji na bruk oraz na art. 1046 § 8 k.p.c. mówiący o obowiązku wstrzymania się przez komornika z dokonaniem czynności oraz powiadomienia sądu opiekuńczego w celu określenia miejsca pobytu dzieci. Informował także zainteresowanych o wymogu orzeczenia przez sąd uprawnienia do lokalu socjalnego w przypadku eksmisji małoletniego na mocy przepisów ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.

Z trudnościami mieszkaniowymi wiązały się nierozzerwalnie trudności finansowe rodzin, dlatego też Rzecznik występował do Ośrodków Pomocy Społecznych o wyjaśnienie ich sytuacji socjalno-bytowej, przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego i objęcie rodzin pomocą materialną oraz szeroko rozumianą pracą socjalną.

⁹⁵ Sprawa ZII-422-9/06/NL.

⁹⁶ Dz. U. z 2005 r., Nr 31, poz. 266 z późn. zm

Gminy nie dysponują wystarczającą ilością lokali dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Nie dysponują też środkami finansowymi na stosowne inwestycje. W rezultacie prawo dziecka do godziwych warunków socjalnych w aspekcie sytuacji mieszkaniowej nie jest realizowane w ogromnej liczbie przypadków.

2. Świadczenia pomocy społecznej

Do Rzecznika wpływały zgłoszenia od osób znajdujących się z trudnej sytuacji materialnej, często bezrobotnych, korzystających ze wsparcia i pomocy miejscowego Ośrodka Pomocy Społecznej. Niejednokrotnie o pomoc zwracały się osoby samotnie wychowujące dziecko⁹⁷, jak również niepełne rodziny wielodzietne⁹⁸. Rzecznik informował o możliwościach zwrócenia się do Ośrodka Pomocy Społecznej o stosowną pomoc. Wskazywał na czynniki i kryteria ustawowe warunkujące otrzymanie określonej pomocy. Przedstawiał katalog dostępnych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Ponadto, występował do miejscowych Ośrodków o wyjaśnienia odnośnie sytuacji socjalno-bytowej rodzin i osób wychowujących dzieci, prosił o wskazanie dotychczasowych form wsparcia, jak również o objęcie potrzebujących możliwe kompleksową pomocą.

Dążąc do uświadomienia rodzicom dostępnych im praw Rzecznik przedstawiał też informacje dotyczące stypendium oraz zasiłku szkolnego dla ucznia.

3. Renty rodzinne i świadczenia rodzinne

Wiele spraw dotyczyło pomocy w uzyskaniu przez małoletniego renty po zmarłej osobie. Zgłaszających informowano o obowiązujących w tym zakresie przepisach. W sytuacji wyczerpania zwykłego trybu, Rzecznik informował o możliwości ubiegania się o przyznanie renty rodzinnej w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁹⁹. Zainteresowani byli informowani o procedurze

⁹⁷ M. in. sprawy: ZII-420-29/06/NL, ZII-420-32/06/NL, ZII-420-68/06/MH, ZII-420-83/06/MH, ZII-420-103/06/AŻ.

⁹⁸ M. in. sprawy: ZII-420-98/06/AŻ, ZII-420-116/06/AŻ.

⁹⁹ Dz. U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353 ze zm.

odwoławczej, przysługujących środkach zaskarżenia, możliwości skorzystania z prawa pomocy w przypadku toczącego się postępowania przed Wojewódzkim Sądem Administracyjnym. W niektórych przypadkach Rzecznik występował do właściwych organów o informacje dotyczące wyniku rozpatrzenia wniosku o przyznanie świadczenia w drodze wyjątku.

Rzecznik udzielał informacji na temat zasad i kryteriów uzyskania zasiłku rodzinnego i związanych z nim dodatków przewidzianych w ustawie z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych¹⁰⁰, a także jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka opisanej w art. 15 b tej ustawy.

4. Alimenty i zaliczka alimentacyjna

Interwencje w zgłaszanych Rzecznikowi sprawach alimentacyjnych polegały na występowaniu do właściwych organów z wnioskami o podjęcie systematycznych działań mobilizujących dłużników alimentacyjnych do spełnienia ciążącego na nich obowiązku. Po raz pierwszy w tak dużym zakresie wystąpienia te były adresowane do organów samorządowych (wójtów, burmistrzów i prezydentów miast), co wynika z uregulowań ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych i zaliczce alimentacyjnej.¹⁰¹ Ustawa ta przewiduje szereg środków zwiększających ściągalność alimentów, takich jak: wywiad środowiskowy w miejscu pobytu dłużnika czy skierowanie do prac interwencyjnych, o czym przypominał zobowiązanym organom Rzecznik. O wspomnianych instrumentach prawnych informowano również osoby uprawnione zgłaszające się do Rzecznika.¹⁰²

W dalszym ciągu obszarem zainteresowania Rzecznika pozostawała aktywność sądowych organów egzekucyjnych – sądów i komorników sądowych. Działania podejmowane przez Rzecznika polegały nie tylko na domaganiu się od komorników stałego rozeznania w sytuacji dochodowej i majątkowej dłużnika, ale również na przypominaniu wierzycielom, iż ustawowe zwolnienie z obowiązku przedkładania organowi egzekucyjnemu informacji o źródłach dochodu i majątku dłużnika, nie zmienia faktu, że w praktyce to dane przekazane

¹⁰⁰ Tekst jednolity: Dz. U. z 2006 r., Nr 139, poz. 992 ze zm.

¹⁰¹ Ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej, Dz. U. z 2005 r., Nr 86, poz. 732 ze zm.

¹⁰² Sprawy ZII-412-105/06/MK, ZII-412-155/06/AW/MK i in.

przez wierzyciela decydują w znacznej mierze o skuteczności postępowania egzekucyjnego. Szereg podejmowanych przez Rzecznika spraw wymagało udzielenia wyjaśnień z zakresu prawa (pozwany, wnioski, przysługujące środki odwoławcze, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, przesłanki nabycia prawa do zaliczki alimentacyjnej). Część postępowań na prośbę Rzecznika objęto nadzorem administracyjnym w trybie art. 37 i n. ustawy o ustroju sądów powszechnych z uwagi na zbytnią opieszałość.

Coraz większego znaczenia wśród spraw alimentacyjnych nabierają problemy związane z osiąganiem przez dłużników alimentacyjnych dochodów zagranicą. Problemy te pojawiają się zarówno na etapie postępowania sądowego w zakresie wykazania możliwości majątkowych i dochodowych pozwanego, jak również na etapie postępowania egzekucyjnego oraz stwierdzenia bezskuteczności egzekucji. W tego typu sprawach Rzecznik zwracał się do sądów uprawnionych do korzystania z pomocy prawnej w zakresie przeprowadzania dowodów jak również powiadamiał wierzycieli o procedurach stwierdzenia bezskuteczności egzekucji przeciwko dłużnikowi przebywającemu za granicą.¹⁰³

¹⁰³ Sprawy ZII-412-70/06/MK, ZII-412-77/06/MK.

PRAWO DO NAUKI

Prawo do nauki jest uznane i chronione przez konwencje oraz umowy międzynarodowe (Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Konwencja o Prawach Dziecka, Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty), Konstytucję RP oraz szereg ustaw, szczególnie ustawę o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r.

Prawo do nauki oznacza, że państwo ma obowiązek zapewnić dostęp do instytucji edukacyjnych (m.in. zorganizować sieć szkół, kształcić nauczycieli, zapewnić podręczniki, opracowywać programy szkolne). Powinno stworzyć możliwość zakładania szkół prywatnych. Ma obowiązek zapewnić dostęp do różnorodnych źródeł wiedzy, z poszanowaniem różnych przekonań, w tym religijnych i filozoficznych. Ponadto ma obowiązek zapewnić skuteczny sposób kontroli wypełniania obowiązku nauki przez dzieci.

Dla rodziców prawo to oznacza możliwość wyboru dla dzieci szkół innych niż publiczne, możliwość zakładania szkół podstawowych i ponadpodstawowych, ale także obowiązek zadbania o uczęszczanie dziecka do szkoły i zapewnienia mu odpowiednich warunków do nauki.

W myśl art. 70 Konstytucji RP:

- każdy ma prawo do nauki, która do 18 roku życia jest obowiązkowa i bezpłatna (w szkołach publicznych);
- rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne; obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych i ponadpodstawowych;
- władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia; w tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów.

Art. 28 i 29 Konwencji o prawach dziecka przedstawia perspektywę stopniowej realizacji prawa dziecka do nauki na zasadzie równych szans obejmującą nie tylko szkolnictwo podstawowe ale także średnie, wyższe i zawodowe.

Sygnatariusze Konwencji zobowiązani są do przedsięwzięcia wszelkich środków zapewniających stosowanie dyscypliny szkolnej z poszanowaniem godności dziecka. Nauka w szkole ma być zaś ukierunkowana na:

- rozwijanie osobowości i talentów dziecka;
- rozwijanie jego szacunku dla praw człowieka oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych;
- rozwijanie jego szacunku dla rodziców, własnej tożsamości kulturowej, dla wartości kraju zamieszkania lub pochodzenia oraz dla innych kultur;
- przygotowanie dziecka do odpowiedzialnego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równości płci oraz przyjaźni pomiędzy wszystkimi narodami oraz grupami etnicznymi i religijnymi.

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

- **Problemy z egzekwowaniem prawa do bezpłatnego pobytu dzieci w przedszkolach publicznych**

W odniesieniu do przedszkoli publicznych obowiązuje zasada powszechnej, bezpłatnej dostępności w ramach realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego, w wymiarze nie krótszym niż 5 godzin dziennie. Przedszkole nie ma prawa odmówić przyjęcia dziecka tylko dlatego, że będzie ono przebywało w nim do 5 godzin dziennie, a także uzależniać przyjęcia od wykupu posiłków lub dodatkowych zajęć. Niestety, niezajomość tego stanu prawnego przyczynia się do nierespektowania praw dzieci przez władze samorządowe i dyrektorów przedszkoli.

- **Nieprawidłowości w realizacji wychowania fizycznego**

W wielu szkołach system oceniania w zakresie wychowania fizycznego nie uwzględnia faktycznych możliwości ucznia. Uczniowie skarżą się na konieczność wykonywania niebezpiecznych i trudnych dla nich indywidualnie ćwiczeń, a także na poniżające zachowania rówieśników i nauczycieli, gdy nie są zdolni wykonać ćwiczenia. Uczniowie skarżą się także na zmuszanie ich, np. groźbą obniżenia oceny, do brania udziału w konkursach i zawodach międzyszkolnych. Stąd narastające zjawisko unikania zajęć i usprawiedliwiania przez rodziców absencji na zajęciach wychowania fizycznego.

- **Brak systemu przeciwdziałania przemocy w szkole**

Wiele szkół i placówek oświatowych nie radzi sobie z narastającym problemem przemocy i agresji. Brakuje odpowiednich programów wychowawczych i profilaktycznych, w działania naprawcze w stopniu niewystarczającym włączani są rodzice. Oprócz przemocy rówieśniczej występuje przemoc w relacji nauczyciel-uczeń, zarówno fizyczna jak i werbalna.

- **Trudności w realizacji prawa do nauki dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**

Szkoły masowe mają trudności z dostosowaniem metod nauczania do pracy z dziećmi nadpobudliwymi (ADHD). Często dążą do usunięcia dziecka ze szkoły (nauczanie indywidualne, przeniesienie do innej szkoły, umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej).

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka – wystąpienia generalne

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie ujednolicenia zasad zakupu czasopism dziecięcych przez biblioteki publiczne.¹⁰⁴**

Środki finansowe na zakup nowości wydawniczych przeznaczane są przez biblioteki przede wszystkim na zakup książek. Pomijana jest prasa dziecięcą, a prenumerowane czasopisma często prezentują nieodpowiednie treści.

Minister podzielił opinię Rzecznika. W Instytucie Książki trwają prace nad skonstruowaniem listy czasopism dziecięcych i młodzieżowych rekomendowanych do prenumeraty.¹⁰⁵

- **Rzecznik, wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o wprowadzenie spójnych regulacji prawnych i zagwarantowanie wszystkim dzieciom sześciolatniom realizacji obowiązkowego przygotowania przedszkolnego.¹⁰⁶**

¹⁰⁴ Pismo z dnia 24 marca 2006 r., GR-500-1/06/AŻ

¹⁰⁵ Pismo z dnia 16 maja 2006 r., DDN-IP-2193/06.

¹⁰⁶ Pismo z dnia 28 czerwca 2006 r., ZBA-500-17/06/KB.

Ustawa. o systemie oświaty¹⁰⁷ nakłada na każde dziecko w wieku 6 lat obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego. Jednocześnie obejmuje ona indywidualnym nauczaniem dzieci, którym stan zdrowia uniemożliwia uczęszczanie do szkoły. Ustawa jednak nie precyzuje, czy w tym ostatnim przypadku chodzi tylko o uczniów czy także o dzieci realizujące obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne. Również stosowne rozporządzenie¹⁰⁸ określające tygodniowy wymiar godzin zajęć indywidualnego nauczania dla poszczególnych etapów edukacyjnych, nie uwzględnia kategorii dzieci odbywających roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne. Czyni to wyłącznie dla etapu zerowego, który występuje jedynie w szkole podstawowej specjalnej.¹⁰⁹ Powyższy stan prawny niejednokrotnie prowadzi do odmowy objęcia dziecka nie mogącego uczęszczać do szkoły przygotowaniem przedszkolnym, jak również do dowolności w ustalaniu wymiaru tego nauczania.

W odpowiedzi Minister zapewnił, że w przygotowywanym projekcie nowelizacji ustawy o systemie oświaty zostanie wprowadzony przepis, umożliwiający wszystkim dzieciom sześciolatnim, których stan zdrowia nie pozwala na uczęszczanie do przedszkola (oddziału przedszkolnego) lub znacznie je utrudnia, odbycie rocznego przygotowania przedszkolnego w trybie indywidualnym.¹¹⁰

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań zapobiegających wstrzymywaniu przez dyrektorów szkół wydawania świadectw niektórym uczniom i absolwentom.¹¹¹**

Pierwsze wystąpienie w tej sprawie Rzecznik skierował do Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w 2003 r.¹¹² Problem dotyczył niezgodnej z prawem praktyki, polegającej na uzależnianiu wydania świadectwa od uregulowania przez ucznia lub jego rodziców wszelkich zobowiązań wobec szkoły. Niestety w roku 2006 problem powrócił. Nie negując prawa szkół do podejmowania działań dyscyplinujących wobec uczniów Rzecznik podkreślił, że nie wolno tego czynić z naruszeniem prawa.

¹⁰⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

¹⁰⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 29 stycznia 2003 r. w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. Nr 23, poz. 193).

¹⁰⁹ Załącznik nr 2 do rozporządzenia MENiS z dnia 12 grudnia 2002 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 15, poz. 142).

¹¹⁰ Pismo z dnia 5 lipca 2006 r., DKOS-2-WSM-523-124/06.

¹¹¹ Pismo z dnia 16 czerwca 2006 r., ZBA-500-15/06/KB.

¹¹² Pismo z dnia 2 kwietnia 2003 r., RPD/ZBA/500-1003/LB.

Minister podzielił pogląd Rzecznika oraz zwrócił się do kuratorów oświaty o wnioskowanie do organów prowadzących szkoły, aby wyciągały konsekwencje służbowe w stosunku do dyrektorów łamiących przepisy prawa w w/w zakresie.¹¹³

- **Z uwagi na zbliżające się wakacje Rzecznik wystąpił do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o przeprowadzenie kontroli w miejscach pobytu dzieci pod kątem zapewnienia im maksymalnego bezpieczeństwa.**¹¹⁴

Minister wyjaśnił, że w dniu 21 czerwca 2006 roku przekazał Komendantowi Głównemu Policji do realizacji program „Bezpieczne Wakacje 2006” wyszczególniający zadania dla Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Wojewodów. Zakres działań wskazanych w zaleceniach obejmuje szerokie spektrum zagrożeń, m.in. narkotyki, alkohol, prostytutkę, pedofilię, pornografię i sekty.¹¹⁵

- **Rzecznik Praw Dziecka wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich zwrócił się do Przewodniczącego Prezydium Rady Krajowej „Samoobrony RP” o zaprzestanie praktyki rozdawania dzieciom z rodzin poszkodowanych przez susze i powodzie podręczników szkolnych oznakowanych logo tej partii.**¹¹⁶

Działalność tego rodzaju sprzeczna jest z ustawą o systemie oświaty (art. 56 ust.1)¹¹⁷, ustawą z dn. 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza (art. 65 ust. 2a)¹¹⁸, a nadto stanowi czyn zabroniony i zagrożona jest sankcją karną.

- **Rzecznik przedstawił Ministrowi Edukacji i Nauki uwagi do przygotowywanych przez Ministerstwo zmian w ustawie o systemie oświaty.**¹¹⁹

¹¹³ Pismo z dnia 22 czerwca 2006 r., DKOS-ZF-5008-4/06.

¹¹⁴ Pismo z dnia 19 czerwca 2006 r., ZBA-500-16/06/KB.

¹¹⁵ Pismo z dnia 18 lipca 2006 r., BMP-0716-5117/06/RC.

¹¹⁶ Pismo z dnia 1 września 2006r., ZBA-500-25/06/KB oraz RPO-538825-XI/06/IK.

¹¹⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm..

¹¹⁸ Dz. U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1547 ze zm.

¹¹⁹ Pismo z dnia 26 kwietnia 2006 r., ZBA-070-64/06/KB.

Rzecznik podkreślił ogromną rolę dostępu do edukacji w najmłodszych latach życia dziecka. Ponieważ w obecnej sytuacji stworzenie odpowiedniej sieci przedszkoli w Polsce jest bardzo trudne, Rzecznik poparł projekt upowszechniania alternatywnych form wychowania przedszkolnego zwłaszcza dla dzieci ze środowisk wiejskich. Rzecznik poparł również zmiany mające na celu porządkowanie problematyki podręczników szkolnych, gdzie zbyt częste zmiany podręczników oraz systematyczne podnoszenie ich cen prowadzi do naruszeń zasady równych szans edukacyjnych. Rzecznik poparł propozycje zmian w funkcjonowaniu stołówek szkolnych polegające na zapewnieniu uczniom możliwości korzystania z tańszych posiłków w szkole.

- **W związku z pracami nad poselskim projektem nowelizacji ustawy o systemie oświaty Rzecznik wystąpił do Przewodniczącej Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy przedstawiając propozycje zmian przesłanych wcześniej Ministrowi Edukacji.¹²⁰**

Rzecznik zaproponował: jednoznaczne określenie możliwości oraz trybu indywidualnego nauczania sześciolatków; zapewnienie uczniom niepełnosprawnym szkół ponadgimnazjalnych bezpłatnego transportu i opieki na czas przewozu do szkoły; wprowadzenie progów maksymalnej liczebności uczniów w oddziałach szkół publicznych; wprowadzenie jednoznacznego zakazu palenia tytoniu w szkołach; stworzenie normatywnych podstaw funkcjonowania stołówek szkolnych.

- **Rzecznik wystąpił do Ministra Edukacji i Nauki przeciw stosowanej przez niektóre szkoły praktyce odbierania dziecku legitymacji szkolnej z końcem roku szkolnego po ukończeniu przez dziecko szkoły.¹²¹**

Praktyka ta uniemożliwia dzieciom korzystanie z przysługujących im jeszcze do 30 września uprawnień.

Minister podzielił opinię Rzecznika i zapewnił, że sprawa zostanie omówiona na naradzie z kuratorami oświaty.¹²²

¹²⁰ Pismo z dnia 13 października 2006 r., ZBA-070-64/06/KB.

¹²¹ Pismo z dnia 1 lutego 2006 r., ZBA-500-2/06/KC.

- **Rzecznik Praw Dziecka, wspólnie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o wycofanie się z zapowiedzi zmiany obowiązujących zasad oceny egzaminu dojrzałości.¹²³**

Minister zapowiedział, że uczniowie uzyskają świadectwo maturalne mimo niezaliczenia na egzaminie jednego obowiązkowego przedmiotu. Rzecznicy stwierdzili, że takie posunięcie naruszy zasadę, iż prawo nie działa wstecz. W konsekwencji uzasadniałoby ono wystąpienie z wnioskiem zaskarżającym do Trybunału Konstytucyjnego. Rzecznicy wyrazili też niepokój w związku z sygnałami o niewłaściwej organizacji pracy szkół. Sygnały dotyczyły m.in.: zbyt długiego funkcjonowania szkół na podstawie „tymczasowych” planów zajęć; zastępstw w okresie odbywających się sprawdzianów i egzaminów szkolnych; wyznaczania terminów sprawdzianów i egzaminów przed końcem realizacji podstaw programowych; zastępstw doraźnych na czas absencji nauczyciela danego przedmiotu; łączenia klas dzieci, które nie wyjechały na „zieloną szkołę”; nieefektywnego wykorzystywania zajęć w okresie po posiedzeniach rad pedagogicznych - przed zakończeniem zajęć dydaktycznych.

- **W związku z samobójstwem uczennicy z Gdańska związanym bezpośrednio z zajściem podczas lekcji pod nieobecność nauczyciela, Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o przeprowadzenie nadzoru pedagogicznego w szkołach.¹²⁴**

Rzecznik domagał się zbadania procedury tzw. „cichych zastępstw”, jak również wywiązywania się nauczycieli z funkcji wychowawców i opiekunów. Ponadto zwrócił się o przeprowadzenie w poszczególnych klasach cyklicznych zajęć wychowawczych, mających na celu przeciwdziałanie bezradności wobec przemocy w szkole.

Minister odpowiedział, że sprawa jest szczegółowo badana przez Komisję powołaną z jego inicjatywy przez Wojewodę Pomorskiego. Kontrola organizacji zajęć szkolnych

¹²² Pismo z dnia 10 lutego 2006 r., E-DKOS-ZF-048-19/06.

¹²³ Pismo z dnia 18 lipca 2006 r., RPO- ZBA-500-19/06/KB.

¹²⁴ Pismo z dnia 27 października 2006 r., ZBA-500-27/06/MD/BR.

prowadzona jest w całym kraju. Zapowiedziane też zostało wdrożenie programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”.¹²⁵

- **W związku z przygotowywaniem przez Ministerstwo Edukacji i Nauki projektu rozporządzenia w sprawie typów szkół i placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego, Rzecznik wystąpił przeciwko wykluczeniu możliwości tworzenia samorządów uczniowskich przez szkoły przy zakładach karnych.**¹²⁶

Zakwestionowany przepis projektu rozporządzenia ma charakter dyskryminacyjny, niezgodny z art. 2 Konwencji o Prawach Dziecka. Zamiast pozbawiać szkoły usytuowane w więzieniach możliwości funkcjonowania samorządów uczniowskich, należałoby odpowiednio przygotować nauczycieli i wychowawców do pracy z samorządem szkolnym w tych środowiskach. Należy też podjąć prace nad stworzeniem możliwości działania samorządów uczniowskich w szkołach specjalnych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym, w formach i zakresie dostosowanym do możliwości dzieci.

Minister Edukacji i Nauki stwierdził, że nie jest możliwe tworzenie samorządów uczniowskich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich ze względu na dużą rotację wychowanków, zróżnicowany wiek, wysoki stopień demoralizacji oraz brak odpowiedzialności za słowa i czyny, jak również z uwagi na rodzaj upośledzenia umysłowego dotyczącego znacznej części podopiecznych.¹²⁷

- **W związku z powtarzającymi się przypadkami pożarów, w których zginęły lub zostały ranne dzieci, Rzecznik wystąpił do Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej o przedstawienie skali tego zjawiska, określenia jego przyczyn oraz przedstawienie zakresu podejmowanych działań.**¹²⁸

W odpowiedzi, Komendant wyjaśnił, że wszystkie wymienione pożary wystąpiły w budynkach mieszkalnych jedno- i wielorodzinnych, w których PSP może prowadzić

¹²⁵ Pismo z dnia 29 listopada 2006 r., DNO-EZ-S-5081-146/06.

¹²⁶ Pismo z dnia 9 stycznia 2006 r., ZBA/071-1/06/KB.

¹²⁷ Pismo z dnia 6 marca 2006, E-DW-1-DD-0211-164/4/06.

¹²⁸ Pismo z dnia 2 marca 2006, ZBA-500-4/06/KB.

czynności kontrolne wyłącznie w ściśle określonym zakresie. PSP przeprowadza natomiast rocznie kontrole w około 12 tys. obiektów w pozostałych grupach budynków. W 2005 r. w 30 przypadkach wydano zakaz eksploatacji obiektów lub ich części. W tych grupach budynków pomimo wystąpienia w 2005 r. 331 pożarów, nie odnotowano wśród dzieci ofiar śmiertelnych.¹²⁹

- **Rzecznik wyraził wobec Ministra Edukacji Narodowej poparcie dla planów tworzenia szkół o zaostrzonym rygorze i specjalnym nadzorze pedagogicznym dla młodzieży agresywnej i zdemoralizowanej.**¹³⁰

Istniejący system szkół dla trudnej młodzieży nie sprawdził się dydaktycznie. Zachodzi potrzeba stworzenia nowego systemu, w którym zdemoralizowana młodzież, często będąca już w konflikcie z prawem poddana będzie rygorom polegającym na odizolowaniu, dużej dawce wysiłku fizycznego, wysokim wymaganiom, wysokim poziomie nauczania oraz ukierunkowaniu zawodowym. Doprecyzowania wymaga tryb kierowania młodzieżą do tego typu szkół, który powinien brać pod uwagę wolę i odpowiedzialność rodziców.

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki dotyczyły najczęściej:

1. Organizacji i finansowania placówek oświatowych;
2. Drogi uczniów do szkoły;
3. Funkcjonowania systemu nauczania i wychowania;
4. Uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi.

¹²⁹ Pismo z dnia 28 marca 2006, BZ-III-0360/11/2006.

¹³⁰ Pismo z dnia 19 września 2006 r., GR-071-5/06/ES.

1. Organizacja i finansowanie placówek oświatowych

Wiele spraw dotyczyło likwidacji przedszkoli i szkół z powodu spadku liczebności dzieci w poszczególnych rejonach, a co za tym idzie wzrostu kosztów utrzymania placówek. Mając na względzie dobro dzieci i lokalnej społeczności Rzecznik wielokrotnie występował do władz samorządowych o odstąpienie od likwidacji. W niektórych wypadkach władze samorządowe przychyliły się do jego apelu. Dążenie do oszczędności prowadziło także do likwidacji i łączenia oddziałów szkolnych, a w konsekwencji do zwiększenia liczebności klas, co w znacznym stopniu uniemożliwiało efektywną naukę i działania wychowawcze. Spraw tego typu w roku 2006 było zdecydowanie więcej niż poprzednio. Wpływały również prośby o przeciwdziałanie tworzeniu klas liczących więcej niż 30 uczniów. W tej sprawie Rzecznik występował do poszczególnych kuratoriów oświaty oraz do Ministra Edukacji Narodowej.

Napływały skargi i prośby o interwencję w sprawie oszczędnościowego łączenia przedszkoli i szkół podstawowych oraz łączenie szkół podstawowych z gimnazjami. Rodzice, rady rodziców, mieszkańcy gmin wyrażali niepokój w związku z planowaną likwidacją przedszkoli¹³¹, zwłaszcza specjalistycznych. Rzecznik udzielał zainteresowanym stosownych informacji oraz starał się ustalić przyczyny dokonywanych zmian organizacyjnych. W uzasadnionych przypadkach interweniował powołując się na dobro uczęszczających dotychczas do placówek dzieci. Władze samorządowe uzasadniały swoje zamiary względami finansowymi, malejącą liczbą dzieci oraz dążeniem do racjonalnego wykorzystania infrastruktury oświatowej. W części przypadków do planowanych likwidacji nie doszło.

Rzecznik otrzymywał liczne pisma dotyczące zapewnienia 5-godzinnego, bezpłatnego pobytu dzieci w przedszkolach publicznych. Informował rodziców o możliwości posyłania dzieci do przedszkoli publicznych w ramach podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Doradzał im też zapoznanie się ze statutami przedszkoli regulującymi m. in. organizację przedszkola, dzienny czas pracy przedszkola, zasady odpłatności za pobyt dzieci w przedszkolu. Regulacje prawne dotyczące prawa do 5-godzinnego, bezpłatnego pobytu dziecka w przedszkolu publicznym są słabo znane, co przyczynia się do nierespektowania praw rodziców przez władze samorządowe i dyrektorów przedszkoli.

¹³¹ Sprawa ZII-430-51/06/JN.

Do Rzecznika zgłaszali się rodzice nie posiadający stałego dochodu, bezrobotni, korzystający ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej, których nie stać na pokrycie kosztów pobytu dziecka w przedszkolu. Rodziny w trudnej sytuacji materialnej informowano o przepisach gwarantujących bezpłatny pobyt dzieci w przedszkolu, a także o możliwości zwrócenia się do ośrodków pomocy społecznej z prośbą o dofinansowanie pobytu dziecka w przedszkolu.

Wielokrotnie sygnalizowano, że gminy podnoszą opłaty za pobyt w placówkach dzieci zamieszkałych poza ich terenem, natomiast gminy, na terenie których zamieszkują te dzieci nie chcą partycypować w kosztach utrzymania placówek poza swoim terenem. Zasadniczym problemem jest brak współpracy władz samorządowych w zakresie dotowania opłat za pobyt dzieci w przedszkolach. Ogranicza to możliwość wyboru przedszkola dla dziecka. Rzecznik dzieląc niepokój dotyczący wyższych opłat za pobyt dziecka w przedszkolu poza gminą pochodzenia, informował zainteresowanych o regulacjach prawnych, wskazywał na potrzebę zawierania porozumień międzygminnych, interweniował u władz samorządowych.

2. Droga uczniów do szkoły

Większość spośród tych licznych spraw dotyczyła środowisk wiejskich i zgłaszana była przez rodziców, bądź organizacje zajmujące się transportem do szkół dzieci niepełnosprawnych. Główną przyczyną trudności w zakresie dowozu dzieci do szkół jest sytuacja finansowa samorządów. Liczba dowożonych dzieci zwiększa się z roku na rok, m. in. na skutek likwidacji małych szkół. Brakuje funduszy na zakup środków transportu, a duża część taboru jest w złym stanie technicznym. Zdarza się, że gminy korzystają z najmu środków transportu bądź płacą ryczałt za benzynę rodzicom dowożącym dzieci do szkoły.

Skargi na brak odpowiedniej opieki podczas dowozu dzieci do szkół zgłaszali głównie rodzice uczniów klas 0-III szkół podstawowych oraz rodzice dzieci niepełnosprawnych. Często byli oni zmuszeni sami dowozić dzieci do placówek oświatowych ponosząc wydatki wyższe od kwot refundowanych przez władze samorządowe.

Sygnalizowano braki infrastruktury komunikacyjnej zagrażające bezpieczeństwu dzieci idących do szkoły: niewydzielenie i niezabezpieczenie poboczy dla pieszych, niebezpieczne

skrzyżowania, konieczność przekraczania tras o dużym natężeniu ruchu, brak odpowiednich oznakowań, nieegzekwowanie ich przestrzegania, brak sygnalizacji świetlnej i przejść dla pieszych, usytuowanie przystanków autobusowych w miejscach niebezpiecznych. Wpływały prośby o pomoc w przyspieszeniu wykonania inwestycji drogowych lub pomoc w wyegzekwowaniu odsnieżenia. Rzecznik występował do władz samorządowych o podjęcie stosownych działań.

3. Funkcjonowanie systemu nauczania i wychowania

Do Rzecznika napływały prośby o interwencję w sprawie „zielonych szkół”, na których finansowanie nie stać rodziców, co w konsekwencji prowadzi do swoistej segregacji dzieci. Pojawiały się też podobne w swej wymowie skargi dotyczące opłat za zajęcia nieobowiązkowe i sposobu ich egzekwowania. Z analizy spraw wynika, że często sami rodzice są inicjatorami segregacyjnych posunięć i że stosują w tym celu różnego rodzaju naciski na dyrektorów szkół. We wszystkich sprawach Rzecznik występował do organów prowadzących szkoły o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego oraz podjęcie stosownych działań. Rzecznik zawsze podkreślał prawo wszystkich dzieci do wysokiego poziomu kształcenia i równych szans w dostępie do nauki. Wskazywał także na poważne psychiczne i społeczne konsekwencje zjawiska segregacji.

Zgłaszano nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu dyscyplinarnego oraz jego niezgodność z prawem. W niektórych szkołach funkcjonuje niezgodny z ustawą o systemie oświaty sposób karania dzieci poprzez skreślanie ich z listy uczniów. W tych sprawach Rzecznik interweniował w szkołach oraz kuratoriach oświaty.¹³²

Do Rzecznika zwrócili się rodzice licealisty, który miał być karnie skreślony decyzją rady pedagogicznej z listy uczniów w związku z łamaniem regulaminu szkoły. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty nie można skreślić z listy uczniów osoby, która nie ukończyła osiemnastego roku życia i podlega obowiązkowi nauki. W wyniku interwencji Rzecznika uczeń mógł kontynuować naukę w placówce.¹³³

¹³² Sprawa ZII-430-8/06.

¹³³ Sprawa ZII-430-8/06/JN.

Rzecznik otrzymywał sygnały dotyczące karnego przenoszenia uczniów do równoległej klasy albo do innej szkoły. W wielu przypadkach stwierdzono, że kara była niewspółmiernie wysoka. Nadal pojawiały się uchybienia polegające na wielokrotnym karaniu ucznia za jeden czyn, a także stosowanie zasady odpowiedzialności zbiorowej.

Zgłaszano wydarzenia pociągające za sobą odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli, jak np. nadużywania alkoholu, wykorzystywania pomieszczeń szkolnych do organizowania spotkań towarzyskich, zatrudniania w szkole członków rodziny, stosowania wobec uczniów przemocy fizycznej i psychicznej. Niekiedy konflikt między nauczycielem a rodzicami ucznia rzutował na stosunek nauczyciela do dziecka, funkcjonowanie dziecka w szkole. We wszystkich tych sprawach Rzecznik występował o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego do właściwego kuratora oświaty i organu prowadzącego szkołę, prosił Ministerstwo Edukacji Narodowej o objęcie nadzoru nad postępowaniem, interweniował w Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Wojewodzie. W większości przypadków postępowanie kończyło się zaleceniem zwiększenia dyscypliny pracy nauczycieli, naganami do akt.¹³⁴

Skarżono się na braki w organizacji pracy placówek oświatowych, zwłaszcza na niedogodne plany zajęć nierównomiernie rozkładających zajęcia na poszczególne dni tygodnia. Rodzice zgłaszali skargi dotyczące prowadzenia remontów w trakcie roku szkolnego, wadliwej organizacji nauki dla dzieci nie posługujących się językiem polskim, niedopełnienia obowiązku powiadomienia o wypadku na terenie szkoły, nieprawidłowości w zakresie wyjaśniania spraw związanych z pobiciem ucznia, przeniesienia ucznia do równoległej klasy bez zapytania o jego zgodę i in.

Zgłaszano zastrzeżenia pod adresem wewnątrzszkolnych systemów oceniania i egzaminowania, a więc niejasnych kryteriów oceniania, sposobu informowania o wymaganiach, metod sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów, procedur stosowanych przy ocenianiu zachowania ucznia oraz możliwości odwołania się od wystawionej oceny. Wiele spraw dotyczyło ocen z zachowania: braku obiektywizmu przy ich wystawianiu, dostrzegania jedynie uchybień a nie pozytywnego zaangażowania. Zdarzały się skargi

¹³⁴ Sprawy ZII-430-28/06/BK/JN, ZII-430-158/06/GR; ZII-440-237/06/GR .

rodziców na to, że ich konflikt z nauczycielem lub dyrekcją przekłada się na uprzedzenia w stosunku do ucznia. Z drugiej strony wychowawcy podawali jako główną przyczynę niewłaściwych zachowań uczniów brak właściwej współpracy ze strony rodziców. Wiele skarg dotyczyło zajęć z wychowania fizycznego. Uczniowie skarżyli się, że są zmuszani do wykonywania niebezpiecznych i trudnych ćwiczeń bez uwzględnienia poziomu ich sprawności, a także na stosowanie wobec wszystkich zuniformizowanego systemu oceniania, wyśmiewanie i poniżanie w sytuacji niemożności wykonania ćwiczenia, faworyzowanie uczniów startujących w zawodach międzyszkolnych.

Do Rzecznika zgłosili się rodzice ucznia szkoły podstawowej ze skargą na niewłaściwe metody wychowawcze nauczyciela wf, poniżanie i wyśmiewanie dzieci. Po interwencji Rzecznika kuratorium oświaty przeprowadziło w szkole postępowanie wyjaśniające. Dyrektorowi placówki wydano odpowiednie zalecenia, ustanowiono nadzór wobec nauczyciela, a także udzielono mu nagany.¹³⁵

W sprawach dotyczących oceniania, klasyfikowania i promowania Rzecznik występował o wyjaśnienia do dyrektorów szkół lub o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego do właściwych kuratorów oświaty lub Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Uczniowie kierowali zapytania w kwestii ingerencji nauczycieli w pracę sprawdzającą czy też posądzenia o niesamodzielne jej napisanie. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zgłaszali pytania i wątpliwości dotyczące przebiegu egzaminów kompetencyjnych. Rzecznik wyjaśniał ich wątpliwości oraz informował o możliwości wystąpienia w powyższej sprawie do centralnej komisji egzaminacyjnej czy kuratorium oświaty.

Maturzyści i ich rodzice zgłaszali zapytania dotyczące przebiegu i procedury unieważnienia egzaminów maturalnych przez szkolne i okręgowe komisje egzaminacyjne. Oznacza to, że podobnie jak w poprzednim roku uczniowie nie zostali w sposób dostateczny zapoznani z przepisami dotyczącymi przebiegu egzaminu dojrzałości oraz trybu odwołania od decyzji przewodniczącego komisji o jego unieważnieniu. Rzecznik udzielał w tych kwestiach stosownych informacji.

¹³⁵ Sprawa ZII-430-15/06/BK.

Rodzice zgłaszali zapytania dotyczące funkcjonowania w szkołach rad rodziców oraz ich uprawnień.¹³⁶ Pytano również o przepisy regulujące kwestię przestrzegania zasad bezpieczeństwa na terenie szkoły.¹³⁷ Rzecznik wskazywał odpowiednie akty prawne, udzielał stosownych wyjaśnień a w uzasadnionych przypadkach przekazywał pisma rodziców kuratoriom oświaty.

4. Uczniowie ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi

Większość zgłoszonych spraw dotyczyła nieprzyznania nauczania indywidualnego, nieuwzględniania interesu dziecka w sytuacji braku środków finansowych. Dochodziło też do ograniczania liczby godzin nauczania lub odraczania momentu jego rozpoczęcia. Pojawiła się tendencja do przyznawania nauczania indywidualnego uczniom z nadpobudliwością psychoruchową. Rzecznik badał podstawy prawne i merytoryczne podejmowanych w tym zakresie decyzji i w razie potrzeby interweniował.

Wzrosła liczba skarg związanych z orzeczeniami i opiniami poradni psychologiczno-pedagogicznej o dostosowaniu wymagań i metod pracy do specyficznych potrzeb danego ucznia. Rodzice wskazywali na orzeczenia niezgodne z realnymi potrzebami dziecka. Skarżyli się na brak programów dla uczniów o obniżonych możliwościach edukacyjnych, nierealizowanie przez nauczycieli zaleceń zawartych w opiniach poradni psychologiczno-pedagogicznych, zbyt ogólnikowe formułowanie zaleceń przez poradnie, niedostosowanie kryteriów oceniania do specyficznych potrzeb uczniów, nieudzielanie pomocy uczniom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. Rzecznik nawiązywał korespondencję z odpowiedzialnymi placówkami oświatowymi, władzami samorządowymi, kuratoriami oświaty. Podejmowane interwencje w większości przypadków przynosiły pozytywne efekty.

Do Rzecznika zwracali się rodzice dzieci cierpiących na schorzenia utrudniające prawidłowe funkcjonowanie w szkole, m.in. dzieci chorych na Zespół Aspergera, z prośbą o wskazanie osoby mogącej w sposób zgodny z prawem towarzyszyć dziecku w szkole i chronić je przed okazywaną mu niechęcią i agresją. Rzecznik ustalił, że istnieje możliwość przydzielenia do klasy, która nie jest klasą integracyjną nauczyciela wspomagającego. Rozwiązanie takie jest

¹³⁶ Sprawa ZII-430-115/06/JN.

¹³⁷ Sprawa ZII-430-124/06/JN.

stosowane w kilku warszawskich szkołach. Rzecznik informował także rodziców o możliwości kontaktowania się w takich sytuacjach z kuratorium oświaty.

Wzrosła liczba spraw dotyczących dzieci nadpobudliwych. Rodzice skarżyli się na brak przygotowania pedagogów do pracy z takimi dziećmi. Szkoły nadal miały trudności z dostosowaniem metod nauczania do tego typu zaburzeń. Wzrosła liczba przypadków, w których placówki oświatowe dążyły do usunięcia dziecka (nauczanie indywidualne, umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub resocjalizacyjnej, przeniesienie do innej szkoły). Rodzice dzieci nadpobudliwych skarżyli się, że zarzuca im się brak umiejętności wychowawczych. Bardzo często pojawiał się konflikt między szkołą a rodzicami dziecka nadpobudliwego, w który, po stronie szkoły, angażowali się również rodzice innych uczniów.

Do Rzecznika zwróciła się matka ucznia I klasy szkoły podstawowej cierpiącego na zespół nadpobudliwości psychoruchowej, którego dyrekcja szkoły oraz część rodziców uznała za zagrożenie dla innych dzieci. Dyrekcja wywierała presję na matkę dążąc do tego, by na własną prośbę przeniosła dziecko do innej placówki. Matka dziecka przestała dokumentację dowodzącą, że chłopiec jest pod stałą opieką neurologa dziecięcego i psychologa. Przekazała, że ściśle współpracuje z opiekującymi się synem lekarzami. Mimo, że zachowanie chłopca na terenie szkoły nie budziło poważnych zastrzeżeń, pozostali rodzice nadal wnioskowali o usunięcie go z klasy. Rzecznik interweniował w Kuratorium Oświaty, doprowadzając do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego oraz do wydania szkole zaleceń mających na celu zmianę stosunku do ucznia, a także umożliwienie mu normalnego funkcjonowania w grupie.¹³⁸

W sprawach dzieci z ADHD Rzecznik wielokrotnie występował do kuratoriów oświaty, szkół i sądów o przekazanie wyjaśnień. Następnie monitorował sprawy aż do ustabilizowania się sytuacji ucznia. W uzasadnionych przypadkach Rzecznik zwracał się do kuratorów oświaty o zobowiązanie dyrektora szkoły do podjęcia współpracy z rodzicem oraz o przeprowadzenie w placówce szkoleń na temat pracy z uczniem nadpobudliwym. Nasilone cechy nadpobudliwości są często mylnie interpretowane jako cechy demoralizacji. Istnieje

¹³⁸ Sprawa ZII-431-73/06/JN.

ogromna potrzeba szkolenia pracowników szkół i sędziów zakresie nadpobudliwości psychoruchowej.

Do Rzecznika zwrócili się opiekunowie nastolatka cierpiącego na zespół nadpobudliwości psychoruchowej i zespół Tourette'a, który na skutek postanowienia sądu został umieszczony w schronisku dla nieletnich, co uniemożliwiło mu dalszą naukę, kontakt z lekarzem prowadzącym oraz przyjmowanie właściwych leków. Rzecznik wielokrotnie zwracał sądowi uwagę, że dziecko wymaga szczególnej opieki medycznej oraz że umieszczenie go w schronisku dla nieletnich nie rozwiązuje problemu. Decyzją sądu chłopak został zwolniony ze schroniska dla nieletnich i mógł odpowiadać w związku z zarzucanymi czynami z wolnej stopy.¹³⁹

Do Rzecznika zwracano się w sprawie doboru placówek oświatowych dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zdaniem rodziców placówki wskazywane przez starostów nie zawsze odpowiadały potrzebom dzieci. Rodzice samodzielnie wyszukiwali właściwe placówki, często poza terenem własnego powiatu. Powstawały problemy z finansowaniem pobytu dzieci w placówkach poza powiatem. Rzecznik wskazywał na konieczność nawiązywania porozumień na poziomie samorządów i umów po między poszczególnymi jednostkami o partycypacji w kosztach pobytu dzieci.¹⁴⁰

Rodzice zwracali się do Rzecznika w sprawie niewystarczającej ilości miejsc w placówkach specjalnych oraz niechęcią publicznych szkół powszechnych do przyjmowania dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.¹⁴¹

Rodzice dzieci autystycznych zwrócili się do Rzecznika w sprawie zwiększenia liczby przyjęć do przeznaczonej dla tych dzieci szkoły specjalnej. Na skutek interwencji Rzecznika w Biurze Edukacji uzyskano zgodę na stworzenie 4 dodatkowych klas dzieci w roku szkolnym 2006/07.¹⁴²

¹³⁹ Sprawa ZII-461-13/06/JN.

¹⁴⁰ Sprawa ZII-430-66/06/JN.

¹⁴¹ Sprawa ZII-430-159/06/GR.

¹⁴² Sprawa ZII-430-56/06/JN/GR.

Wpływały skargi dotyczące poważnych opóźnień w przekazywanych uczniom stypendiach unijnych. Rzecznik interweniował w tej sprawie u władz samorządowych¹⁴³.

W odniesieniu do dzieci szczególnie uzdolnionych skargi dotyczyły przede wszystkim procedur przyznawania stypendiów, a także nieuwzględnienia w ustawie stypendiów dla dzieci 6-letnich realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne. Pojawiały się skargi rodziców i uczniów na nieprawidłowości w przeprowadzaniu konkursów tematycznych, jak też tryb klasyfikacji dzieci na wyjazdy zagraniczne w ramach nauki języka obcego. Wpływały pisma źle sytuowanych rodziców z prośbą o pomoc dla szczególnie uzdolnionego dziecka na kontynuowanie nauki czy zakup niezbędnego sprzętu. Należy stwierdzić, że szkołom ciągle brak odpowiednich środków na prowadzenie efektywnej pracy z dziećmi szczególnie uzdolnionymi.

¹⁴³ Sprawa ZII-420-39/06/JN/GR.

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Rzeczpospolita Polska jest stroną wielu międzynarodowych aktów prawnych mających na celu ochronę dzieci przed przemocą, w tym zwłaszcza Konwencji o Prawach Dziecka z 20 listopada 1989 r. (spraw tych dotyczą w szczególności art. 19 i 20).¹⁴⁴ W chwili obecnej w Radzie Europy trwają prace końcowe zmierzające do przyjęcia Konwencji o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i molestowaniem.

Zgodnie z art. 72 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej: „Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją”. Stosownie do art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka – „Rzecznik podejmuje działania zmierzające do ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem”.

Jako podstawowe dla tej sfery przepisy polskiego ustawodawstwa wymienić ponadto należy:

- przepisy rozdziału XXV (przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności) i XXVI (przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece) kodeksu karnego;¹⁴⁵
- przepisy kodeksu postępowania karnego mające na celu ochronę dziecka przed powtórna wiktyimizacją (w szczególności art. 147 § 2, art. 185a oraz art. 185 b);¹⁴⁶
- przepisy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (w szczególności: art. 47 dotyczący interwencji kryzysowej oraz Rozdział 4 „Opieka na rodziną i dzieckiem” (art.: od 70 do 90) w dziale II „Świadczenie pomocy społecznej”);¹⁴⁷
- przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.¹⁴⁸

¹⁴⁴ Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.

¹⁴⁵ ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

¹⁴⁶ ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.).

¹⁴⁷ Dz. U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.

¹⁴⁸ Dz. U. Nr 180, poz. 1493.

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

1. Brak spójnego systemu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci

Brak jest spójnego programu ochrony dzieci przed przemocą oraz pomocy dzieciom-ofiarom przestępstw. Tymczasem przemoc wobec dzieci zdaje się narastać i w szczególnie dotkliwy sposób dotyka dzieci najmłodszych.¹⁴⁹

2. Brak skutecznego systemu przeciwdziałania wykorzystywaniu seksualnemu dzieci i młodzieży

Sytuacja ta wpisuje się w brak powszechnego i jednolitego w skali kraju systemu przeciwdziałania przemocy wobec dzieci, a jej najpoważniejszymi przejawami w ramach obecnego systemu prawnego są: brak pełnej ochrony prawnej przed wykorzystywaniem seksualnym małoletnich między 15 a 18 rokiem życia (zob. niżej), a także brak skutecznych uregulowań prawnych dotyczących zwalczania w internecie pornografii dziecięcej oraz obscenicznych treści dotyczących sfery seksualnej (zob. niżej). Problemem jest też brak świadomości społecznej co do skali i negatywnych skutków wykorzystywania seksualnego małoletnich (w szczególności w wieku 15 -18 lat) w naszym kraju.

3. Brak ochrony prawnej dzieci w wieku 15-18 lat przed treściami pornograficznymi i angażowaniem do udziału w produkcji materiałów pornograficznych

W dobie internetu prezentowanie treści pornograficznych dzieciom oraz produkowanie, rozpowszechnianie, przechowywanie, utrwalanie, posiadanie, prezentowanie treści pornograficznych z udziałem dzieci staje się coraz powszechniejsze. Prawo karne penalizuje takie zachowania wyłącznie, jeżeli dotyczą osoby poniżej 15-ego roku życia. Paradoksem

¹⁴⁹ Rzecznik zwrócił się w 2006 roku do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z propozycją współpracy mającej na celu opracowanie „Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Dzieci” jednocześnie przedstawiając projekt takiego dokumentu (pisma GR-071-4/06/ES, GR-071-3/06/ES, GR-071-3/06/JS z dnia 24 lipca 2006 r., 17 sierpnia 2006 r. oraz 13 października 2006 r.). W dniu 11 grudnia 2006 roku Rzecznik zorganizował wspólnie z MSWiA ogólnopolską konferencję „Bezpieczeństwo dzieci w Polsce”. Propozycje działań zmierzających do ograniczenia zjawiska krzywdzenia najmłodszych zostały przedstawione Ministrowi Zdrowia w wystąpieniu z dn. 13 grudnia 2006 r. (GR-500-2/06/ES).

jest, że osobom między 15 a 18 rokiem życia nie można sprzedawać alkoholu, natomiast można im prezentować treści pornograficzne oraz utrwalić film pornograficzny z ich udziałem.

4. Niedostateczna ochrona prawna dziecka przed zagrożeniami wynikającymi z rozwoju i dostępności nowych technologii w szczególności internetu

Przestępczość teleinformatyczna w coraz większym stopniu dotyka dzieci jako najmniej krytyczną grupę użytkowników. Dzieci padają ofiarą „polujących” w sieci pedofilów, ponoszą szkody w wyniku oszustw internetowych takich jak kradzież tożsamości (*phishing*), czy też doświadczają agresji i dręczenia ze strony innych użytkowników (*cyberbullying, stalking*). W końcu narażone są na styczność z materiałami o charakterze pornograficznym oraz z treściami rasistowskimi i epatującymi agresją. Wśród problemów szczegółowych należy wymienić następujące groźne zjawiska: 1) na niektórych stronach internetowych propaguje się ideologię tzw. „dobrej pedofilii”, która podszywając się pod troskę o realizację praw dzieci zaciemnia w podstępny sposób oddziałuje na dzieci¹⁵⁰; 2) pojawiły się luki w funkcjonalnej definicji pornografii, która nie obejmuje treści wygenerowanych cyfrowo, bez udziału żywych „aktorów”, dostępnych dla komputerów osobistych oraz telefonów komórkowych, a realizmem niewiele ustępujących pornografii tradycyjnej (zagrożenie dla dzieci jest takie samo, jednakże osoby, które te treści rozpowszechniają, nie podlegają karze);¹⁵¹ 3) niektóre serwisy społecznościowe (tzw. Web 2.0) oraz randkowe mogą służyć pedofilom do wyszukiwania ofiar (proponowana nowelizacja prawa karnego, która przewiduje penalizację uwodzenia dzieci za pomocą internetu, nie rozwiązuje kwestii odpowiedzialności osób prowadzących takie serwisy za to, iż nie weryfikują wieku swoich użytkowników oraz zamieszczanych treści).¹⁵²

5. Brak wsparcia dla rodziców i dzieci w obliczu przemożnego oddziaływania nowych technologii

¹⁵⁰ W tej sprawie rzecznik skierował dwa wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości: z dnia 21 kwietnia (ZBA-500-7/06/KC) i 12 maja 2006 r (ZBA-500-10/06/KC).

¹⁵¹ Zob. przypis 143.

¹⁵² Rzecznik podejmuje działania mające na celu nakłonienie administratorów do utrudniania małoletnim dostępu do szkodliwych treści jak również do uniemożliwienia osobom poniżej 15-ego roku życia logowania się do serwisów. Rzecznik interweniował skutecznie w sprawie serwisu randkowego Wirtualnej Polski w 2005 r. oraz serwisu Wrzuta.pl w 2006 r.

W coraz większej mierze wykluczenie części dzieci z dostępu do informacji polega już nie na braku dostępu do internetu, lecz na braku umiejętności docierania do potrzebnych informacji. Z drugiej strony z rozwojem internetu nie idzie w parze u rodziców świadomość związanych z nim zagrożeń ani też sprawowanie przez nich odpowiedniej kontroli nad dzieckiem. Wszystko wskazuje na to, że ta tendencja będzie się pogłębiać. Rzecznik planuje w roku 2007 podjęcie szeregu stosownych działań edukacyjnych, ale potrzebne jest w tej mierze szersze współdziałanie różnych instytucji i organizacji.

6. Zalew informacjami o charakterze marketingowym

Pomimo ograniczeń prawnych zawartych w Konwencji o Prawach Dziecka, ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji i ustawie o radiofonii i telewizji manipulacyjne reklamy skierowane do najmłodszych odbiorców stanowią ciągle istotny problem. Działalność marketingowa jako ukierunkowana na wywołanie u odbiorcy określonego efektu powinna być kierowana przede wszystkim do osób dorosłych posiadających wystarczające narzędzia do rozpoznania i oceny jej istotnej treści. Podobny problem dotyczy reklamy w internecie, która staje się coraz bardziej uciążliwa (spam, reklamy typu *pop-up*) i, zwłaszcza dla najmłodszych, trudna do odróżnienia od neutralnej treści. Proponowane rozwiązania prawne dotyczące internetu niestety pomijają ten problem. Projekt ustawy o ochronie małoletnich przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania skupia się na samej treści reklam, pomijając kwestię uciążliwości związanej ze sposobem prezentacji.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne

- **Rzecznik wystąpił dwukrotnie do Ministra Sprawiedliwości w sprawie zagrożenia dla dzieci ze strony aktywnych w internecie pedofilów oraz „wirtualnej pornografii”.**¹⁵³

W kontekście pojawienia się polskiej strony internetowej propagującej pedofilię istnieje potrzeba podjęcia działań legislacyjnych w celu poprawy ochrony dzieci. Ukazywanie pedofilii w pozytywnym świetle przez twórców strony internetowej „Mały Książę” jest próbą

¹⁵³ Pisma z dnia 21 kwietnia i 12 maja 2006 r., ZBA-500-7/06/KC i ZBA-500-10/06/KC.

ukrycia prawdziwych intencji pedofilów. Istnieje też konieczność rozszerzenia definicji pornografii na tzw. „wirtualną pornografię”, w której obraz generowany jest komputerowo. Prezentowanie, wirtualnej pornografii małoletnim nie jest zabronione prawem. Tymczasem, stopień szkodliwości takich treści dla młodego człowieka jest taki sam jak w przypadku „tradycyjnej” pornografii.

Minister podzielił obawy Rzecznika. Wszczęto śledztwo w sprawie stron pedofilskich oraz rozpoczęto prace nad zmianami w prawie. We wrześniu 2006 r. przygotowany został w Ministerstwie Sprawiedliwości projekt nowelizacji Kodeksu karnego przewidujący m. in. penalizację zachowań mających na celu uwiedzenie dziecka za pomocą internetu oraz penalizację głoszenia haseł propagujących pedofilię na wzór regulacji dotyczących haseł rasistowskich. Nadal nierozwiązana pozostaje kwestia wirtualnej pornografii.¹⁵⁴

- **Rzecznik dwukrotnie zwrócił się do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie uregulowania zasad rozpowszechniania filmów kinowych w celu ochrony praw najmłodszego widza.**¹⁵⁵

Istnieje potrzeba podjęcia inicjatywy ustawodawczej w związku z praktyką emitowania w ramach reklam w kinie zwiastunów filmów adresowanych do dorosłych – nasyconych przemocą, erotyzmem, scenami wulgarnymi. Podobny problem dotyczy filmów wypożyczanych i sprzedawanych na płytach DVD. Ponadto, brak jest jasnego sformułowania kryteriów klasyfikacji filmów dla poszczególnych grup wiekowych.

Minister poinformował, iż Klub Parlamentarny PiS złożył w Sejmie projekt ustawy o ochronie małoletnich przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania. Zakłada on m. in. unifikację oznaczeń treści szkodliwych przekazywanych w mediach – filmach, programach a telewizyjnych, prasie, grach komputerowych, internecie. Projekt przewiduje powołanie Centrum Dobrych Mediów, które interweniowałoby w każdej sytuacji nieoznakowania produktu.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Pismo z dnia 26 kwietnia 2006 r., PR III Ko 254/05.

¹⁵⁵ Pisma z dnia 26 kwietnia i 21 sierpnia 2006 r., .ZBA-500-7/06/KC i ZBA-500-22/06/KSz.

¹⁵⁶ Pismo z dnia 11 maja 2006 r., DFMA/3965/4102/2006.

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z propozycją opracowania i wdrożenia „Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Dzieci” jednocześnie przedstawiając projekt takiego dokumentu.¹⁵⁷**

Strategia ma na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom urazów oraz przemocy wobec dzieci, jak również zmniejszenie liczby zgonów dzieci oraz ograniczenie społecznych i zdrowotnych następstw przemocy wobec dzieci.

Projekt został pozytywnie zaopiniowany przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Na podkreślenie zasługują jego cele, w tym zwrócenie uwagi na konieczność skoncentrowania działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży na poziomie regionalnym – co wpisuje się w koncepcję wojewody jako przedstawiciela rządu w terenie. Dokument zakłada koordynację i kompleksowość działań w zakresie bezpieczeństwa dzieci, w których realizację zostaną włączone wszystkie podmioty odpowiedzialne za los młodego pokolenia.¹⁵⁸

11 grudnia 2006 r., pod patronatem Rzecznika Praw Dziecka oraz Wicepremiera, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ludwika Dorna, odbyła się ogólnopolska konferencja „Bezpieczeństwo dzieci w Polsce”. Konferencja miała charakter debaty nad projektem „Narodowej Strategii Bezpieczeństwa Dzieci”.

- **Rzecznik wystąpił do Ministra Zdrowia z propozycją konkretnych działań w związku z narastającą liczbą przypadków syndromu dziecka krzywdzonego.¹⁵⁹**

Konieczne są cykliczne akcje informacyjno-ostrzegawcze w całym kraju za pośrednictwem TVP, billboardów, plakatów oraz broszur, a nawet „zwiastunów filmowych”.¹⁶⁰ Rzecznik zaproponował: zmianę zasad odwiedzin patronażowych i profilaktycznych w domach

¹⁵⁷ Pisma z dnia 24 lipca 2006 r., 17 sierpnia 2006 r. oraz 13 października 2006 r., GR-071-4/06/ES, GR-071-3/06/ES, GR-071-3/06/JS.

¹⁵⁸ Pismo DBP-III-50/3978/02/06/KŚ z dnia 22 września 2006 r.

¹⁵⁹ Pismo GR-500-2/06/ES z dnia 13 grudnia 2006 r.

¹⁶⁰ Rzecznik planuje przeprowadzić w 2007 roku ogólnopolską kampanię mającą na celu promowanie pozytywnych wzorów wychowania oraz opieki nad dziećmi najmłodszymi.

noworodka i małego dziecka dokonywanych przez fachowy personel medyczny; przeszkolenie pracowników ochrony zdrowia wszystkich przychodni w zakresie podstawowych syndromów dziecka krzywdzonego; nałożenie na personel medyczny obowiązku zgłaszania podejrzenia każdego przypadku zespołu dziecka krzywdzonego do organów ścigania; opracowanie czytelnych, krótkich druków zgłoszeń o takich podejrzeniach w dwóch egzemplarzach, z których jeden dopinany byłby do karty zdrowia dziecka, a drugi wysyłany jako zgłoszenie w specjalnych kopertach z gotowym nadrukiem adresata; ponowne zdefiniowanie badań bilansowych małych dzieci jako sposobności do oceny rozwoju psychoruchowego dziecka oraz jakości opieki rodzicielskiej.

- **Rzecznik przedstawił Podkomisji stałej do spraw młodzieży (sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży) stanowisko w sprawie realizacji rządowych programów przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży.¹⁶¹**

Wśród wskaźników wynikających z aktualnych badań ESPAD niepokoi zwłaszcza stwierdzone u dzieci i młodzieży subiektywne poczucie dostępności narkotyków. Nadto nasilanie się przemocy w środowisku domowym i szkolnym jest czynnikiem sprzyjającym wzrostowi stosowania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Stąd niezmienny postulat Rzecznika tworzenia systemowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jako kluczowego elementu w przeciwdziałaniu uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży. Konieczne są też regulacje prawne kładące tamę destrukcyjnym wpływom środków masowego przekazu – w tym internetu – w zakresie popularyzacji i reklamy środków psychoaktywnych.

¹⁶¹ Pismo z dnia 7 czerwca 2006 r., ZBA-070-25/06/Acz.

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

Zgłaszane do Rzecznika sprawy indywidualne dotyczyły:

- 1) przemocy w środowisku domowym;
- 2) przemocy w szkole;
- 3) naruszeń praw wychowanków placówek opiekuńczo- wychowawczych;
- 4) szkodliwej treści przekazów medialnych;
- 5) naruszeń praw nieletnich w postępowaniu.

1. Przemoc w środowisku domowym

Sprawy były zgłaszane najczęściej przez rodziców dziecka, następnie same dzieci, a także instytucje opiekuńcze, wychowawcze, organizacje społeczne, samorządowe oraz pozarządowe zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy. Rzecznik podejmował też sprawy z własnej inicjatywy.

W zgłaszanych sprawach stwierdzono współwystępowanie różnych form przemocy i zaniedbania. Jako przemoc psychiczną kwalifikowano m. in: szantaż emocjonalny, poniżanie, zawstydzanie, zastraszanie, obwinianie, wyzwiska, groźby. Często miała ona na celu wzmocnienie skutków przemocy fizycznej lub seksualnej. Brak właściwego kontaktu z dzieckiem skutkował siłowym sposobem rozwiązywania konfliktów, w którym sprawcy przemocy byli bezradni nie mniej niż ofiary. Przypadki stosowania przez dorosłych przemocy wobec dzieci wynikały często ze zdrady małżeńskiej, uzależnienia jednego z rodziców, choroby psychicznej, zaburzeń osobowości, bezradności, złych warunków życiowych, kryzysu finansowego i innych sytuacji konfliktowych. Dziecko, które doznało przemocy seksualnej lub fizycznej, odczuwało lęk i było w wielu sytuacjach bezradne wobec sprawcy. W sytuacji szantażu emocjonalnego często po pomoc zwracały się same dzieci.

Rzecznik udzielał porad psychologicznych i prawnych oraz wskazywał, gdzie można otrzymać systematyczną pomoc terapeutyczną. Rzecznik informował także zainteresowanych, że w przypadku stosowania przemocy wobec dzieci należy zwrócić się o pomoc do policji,

prokuratury, sądu. Niekiedy bezpośrednia interwencja Rzecznika umożliwiała przerwanie konfliktu.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracały się także osoby informując o toczącym się w prokuraturze postępowaniu w sprawie wykorzystywania seksualnego dzieci przez członków rodziny (ojciec, konkubent matki dziecka).¹⁶² Rzecznik występował do prokuratury z prośbą o nadesłanie informacji o aktualnym stanie sprawy i podjętych działaniach.

Z przemocą fizyczną i seksualną szło zazwyczaj w parze uzależnienie od alkoholu.¹⁶³ Rzecznik wyjaśniał zainteresowanym konieczność podjęcia przymusowego leczenia sprawcy. Zarówno młodzież, jak i dorośli pytali, w jaki sposób nakłonić osobę uzależnioną do leczenia. Rzecznik informował o prawnych możliwościach oddziaływania na uzależnionego (w przypadku znęcania się nad rodziną o działaniach mających na celu eksmisję uzależnionego). Jednocześnie wskazywał na konieczność zwrócenia się do poradni odwykowej lub grupy samopomocowej w celu leczenia współuzależnienia rodziny.¹⁶⁴

Rzecznik niekiedy przekazywał do sądu informacje o istniejącej w rodzinie przemocy ze strony sprawcy, na którym ciąży wyrok karny w zawieszeniu. Rzecznik informował zainteresowanych, w jaki sposób doprowadzić do „odwieszenia” wyroku. W sytuacjach znęcania się osoby dorosłej nad dzieckiem Rzecznik, poza wystąpieniem do prokuratury, kierował pisma do sądów opiekuńczych z prośbą o nadesłanie informacji o obecnej sytuacji opiekuńczej dzieci i podjęcie działań zmierzających do odizolowania dzieci od sprawcy przestępstwa.¹⁶⁵ Rzecznik występował także do ośrodków pomocy społecznej, organizacji pomagającym ofiarom przemocy, policji. Jeżeli czyn nosił znamiona przestępstwa lub stanowił zagrożenie dla rozwoju dziecka, Rzecznik zwracał się do odpowiednich instytucji o podjęcie ścigania.

Przypadki zaniedbania dzieci polegały na niezaspokojeniu ważnych potrzeb dziecka zarówno na poziomie fizycznym (potrzeby fizjologiczne, odżywianie, higiena, opieka medyczna) jak i emocjonalno-intelektualnym (nieakceptacja, niezrozumienie, odrzucenie, opuszczenie). Sytuacje takie wynikały najczęściej z trudności emocjonalnych i życiowych rodziców.

¹⁶² Sprawy ZII-440-136/06, ZII-440-250/06/AJ.

¹⁶³ Sprawa ZII-440-169/06/MPC.

¹⁶⁴ Sprawa ZII-440-139/06/BR.

¹⁶⁵ Sprawa ZII-440-120/06/BR.

Sytuacje znacznego zaniedbania zgłaszały do Rzecznika osoby postronne: sąsiedzi, pracownicy placówek oświatowych. Czynnikiem sprzyjającym powstawaniu zaniedbania było ubóstwo, uzależnienia, choroba psychiczna, doświadczenia przemocy u dorosłych opiekunów dzieci.

W związku z przypadkiem śmierci dzieci w wyniku pożaru domu Rzecznik udał się na miejsce zdarzenia, przeprowadził rozmowę z przedstawicielami władz samorządowych i innych instytucji w celu zapoznania się z sytuacją rodziny i udzielaną jej pomocą. Rzecznik wystąpił też do właściwej Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w celu ustalenia przyczyn zdarzenia, a nadto do prokuratury z prośbą o przekazanie informacji o toku postępowania w powyższej sprawie oraz dokonanych ustaleniach. Rzecznik wystosował pismo do wójta gminy z prośbą o informacje na temat sytuacji socjalno-bytowej rodziny oraz pomocy udzielanej przez miejscowe instytucje. Jednocześnie z uwagi na dobro pozostałych małoletnich dzieci skierowana została prośba o monitorowanie sytuacji rodziny oraz o objęcie zainteresowanych wszechstronną pomocą. W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, iż rodzina została objęta pomocą psychologiczną, zapewniono jej mieszkanie zastępcze, zakupiono niezbędną odzież oraz sprzęt, ufundowano wczasy, udzielono pomocy finansowej oraz zaopatrzone dzieci w przybory szkolne. Otwarto również specjalne konto, na które zbierane są pieniądze przeznaczone na odbudowę i wyposażenie domu¹⁶⁶.

2. Przemoc w szkole

Problemy przemocy w szkole, zwłaszcza przemocy rówieśniczej, zgłaszali Rzecznikowi głównie rodzice uczniów, chociaż zdarzały się sygnały płynące od samych uczniów, a także nauczycieli. Główny zarzut stawiany przez rodziców i opiekunów dotyczył braku faktycznej pomocy poszkodowanemu uczniowi. Poza tym skarżono się na brak właściwej reakcji na sytuacje przemocy ze strony dyrekcji i nauczycieli, brak konsekwencji w działaniu, brak programów profilaktycznych i długofalowej opieki nad ofiarą i sprawcą przemocy oraz brak zabezpieczenia ofiary przed ponownymi aktami agresji. Problem przemocy występował najczęściej w szkołach publicznych, środowiskach dotkniętych biedą, bezrobociem, alkoholizmem. Ofiary bywały dotkliwie bite, dręczone, dyskryminowane, co niejednokrotnie prowadziło do tzw. fobii szkolnych, nerwic, które przejawiały się próbami samobójczymi,

¹⁶⁶ Sprawa ZII-440-43/06/AŻ.

odmową pójścia do szkoły i uczestniczenia w zajęciach, wycofaniem z życia towarzyskiego i domowego oraz pogorszeniem wyników.¹⁶⁷

Rodzice uczniów skarżyli się częstokroć na agresywne zachowania dzieci z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej (ADHD), z zaburzeniami zachowania, dzieci nerwicowych. Można tu wyodrębnić dwie grupy problemowe. Pierwszą stanowią dzieci nerwicowe, dyslektyczne, z zespołem ADHD, które zaburzają pracę grupy, lecz boją się odrzucenia i na niewłaściwe potraktowanie reagują pogłębieniem zaburzeń. Drugą grupę stanowią dzieci z pogłębionym procesem demoralizacji, gdzie zmiany zachowania są możliwe tylko w warunkach socjoterapii, prowadzanej w ośrodkach stałego pobytu. W żadnym przypadku niedopuszczalna jest bezradność dorosłych oraz lęk przed dziećmi.¹⁶⁸ We wszystkich przypadkach konieczna jest diagnoza zaburzeń oraz określenie jakiego rodzaju działania profilaktyczne i opiekuńcze należy podjąć względem danego dziecka. Czy chronić je jako wrażliwe, czy poddać socjoterapii. Rzecznik zwracał się do dyrektorów szkół, wychowawców, nauczycieli z pytaniem o działania wychowawcze i opiekuńcze skierowane zarówno do sprawców, jak i ofiar przemocy rówieśniczej.

Zgłaszano przypadki przemocy ze strony nauczycieli wobec uczniów, przejawiającej się we takich zachowaniach jak poniżanie, ubliżanie, wyśmiewanie, złośliwe komentarze, przesadne wymagania, bicie i poszturchywanie, szarpanie, krzyk, szczypanie, ćwiczenia przekraczające wydolność fizyczną danego ucznia. Wśród sprawców często byli nauczyciele wychowania fizycznego. Skarżono się także na stosowanie kar poniżających dziecko i pociągających za sobą negatywne skutki wychowawcze¹⁶⁹, na bagatelizowanie przez dyrekcję doniesień o tym, że dziecko jest bite przez nauczyciela. Stosowanie przez nauczyciela przemocy wobec ucznia coraz częściej znajduje finał w komisji dyscyplinarnej lub w sądzie. Częstokroć skutkuje również przeniesieniem ucznia przez rodziców do innej szkoły. Rodzice świadomie korzystają z możliwości odwołania się do kuratorium w sytuacjach konfliktowych na terenie szkoły.

We wszystkich zgłaszanych sprawach, Rzecznik występował o informacje i wyjaśnienia do dyrektorów szkół, kuratoriów oświaty, prokuratur rejonowych oraz do sądów prowadzących

¹⁶⁷ Sprawy ZII-431-2/06/BK; ZII-431-23/06/ŁP; ZII-440-41/06/ŁP.

¹⁶⁸ Sprawa ZII-440-242/06/BR.

¹⁶⁹ Sprawa ZII-430-28/06/BK.

postępowanie. Jeśli sprawa została podjęta przez organy wymiaru sprawiedliwości, Rzecznik monitorował ją do momentu wydania orzeczenia.

*Rodzice uczniów szkoły podstawowej zgłosili fakt stosowania przez nauczyciela przemocy fizycznej i psychicznej wobec dzieci. Próby rozwiązania problemu w środowisku lokalnym nie przyniosły efektu. Rzecznik zwrócił się do kuratorium oświaty z prośbą o zbadanie sprawy i podjęcie stosownych działań w przypadku potwierdzenia się zarzutów. Po interwencji Rzecznika wizytator nadzorujący pracę szkoły przeprowadził postępowanie wyjaśniające i wydał odpowiednie zalecenia pokontrolne. Placówka pozostaje pod stałym nadzorem kuratorium.*¹⁷⁰

Sygnalizowano problemy przekraczania uprawnień i niedopełniania obowiązków przez dyrekcję i wychowawców w przedszkolach. Rodzice skarżyli się na niewłaściwe traktowanie dzieci, m.in. na: niedopilnowanie, niezbadanie dzieci, używanie w stosunku do nich obraźliwych słów, dyskryminację z powodu niepełnosprawności, zespołu nadpobudliwości psychoruchowej, znęcanie się, nieuzasadnione przyporządkowanie dzieci do grup wiekowych itp. Rzecznik informował rodziców o ich prawach i możliwościach rozwiązania problemu. Występował do właściwych organów nadzoru pedagogicznego o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i ustosunkowanie się do przedstawionych zarzutów. Podejmowane przez Rzecznika interwencje przynosiły rozwiązania zgodne z interesem dzieci.

3. Naruszenia praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych

Do Rzecznika wpływały listy od wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych informujące o przemocy w placówkach. Najczęściej była to przemoc fizyczna ze strony wychowawców, pedagogów, rzadko dyrektorów, polegająca na biciu i stosowaniu kar cielesnych, agresji słownej z używaniem niecenzuralnych słów w obecności nieletnich, nakazywaniu uciążliwych zachowań. Wychowankowie zgłaszali także brak dostępu do środków higieny osobistej oraz naruszenie prawa do regularnych, osobistych i bezpośrednich kontaktów z rodzicami i osobami bliskimi. Niekiedy zgłaszali potrzebę i chęć przebywania w ośrodku znajdującym się bliżej miejsca zamieszkania rodziców.

¹⁷⁰ Sprawa ZII-430-4/06/BK.

Rzecznik podejmował działania mające na celu zbadanie zgłaszanych spraw, zwracał się do starostów o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i kontroli warunków, w jakich przebywają wychowankowie, a w sytuacji potwierdzenia zgłaszanych zarzutów żądał usunięcia nieprawidłowości i przyczyn naruszeń praw wychowanków.

W pojedynczych przypadkach okazywało się, że przemoc występująca w placówce spowodowana jest niewłaściwym zachowaniem młodych ludzi prowokujących do użycia siły i przemocy fizycznej. Skutkowało to zastosowaniem środków przymusu bezpośredniego wobec wychowanka zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 roku w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii¹⁷¹, a następnie przeniesieniem do innego ośrodka¹⁷².

Wpływały pisma, w których rodzice donosili o nieodpowiednich warunkach życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w tym niewłaściwego wyżywienia, ograniczonego dostępu do opieki zdrowotnej, braku odpowiednich leków. Rzecznik podejmował działania wyjaśniające i zmierzające do pełnej realizacji przysługujących dzieciom praw.

4. Szkodliwa treść przekazów medialnych

Do Rzecznika wpłynęło wiele spraw dotyczących udziału dzieci w programach telewizyjnych, gdzie te nieoczekiwane i wbrew intencjom opiekunów stają się negatywnymi bohaterami. Wykreowany przez media nierzetelny wizerunek potrafi bardzo niekorzystnie wpłynąć na dalsze losy przedstawianej osoby. Komplikuje jej relacje w środowisku, które zaczyna postrzegać ją przez pryzmat tego wizerunku. Dramat jest jeszcze większy, gdy ofiarami nieodpowiedzialnych poczynań mediów stają się dzieci lub młodzież.

Rzecznik podjął działania mające na celu wstrzymanie emisji programu telewizyjnego, w którym w pośredni sposób mogły zostać ujawnione dane dzieci. W programie miały być wykorzystane intymne zdjęcia dwojga niepełnoletnich uczniów rozpowszechnione w sieci

¹⁷¹ Dz. U. Nr 25, poz. 203.

¹⁷² Sprawa ZII-461-6/06/AR.

*przez osobę postronną. Już ten fakt był dla nastolatków bardzo obciążający i jedno z dzieci podjęło próbę samobójczą. Program telewizyjny byłby dodatkowym ogromnym ciosem. Rzecznik wystąpił o ochronę danych dzieci do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Zwrócił się także do kuratorium o udzielenie tym uczniom specjalistycznej pomocy. Na skutek podjętej interwencji szkoła aktywnie włączyła się w zapewnienie dzieciom pomocy psychologicznej i pedagogicznej. Współpraca wszystkich zaangażowanych instytucji pozwoliła uniknąć dalszych negatywnych następstw.*¹⁷³

Rzecznik podejmował także sprawy związane z naruszaniem dobra dziecka przez treści pojawiające się w internecie. Dotyczyło to zwłaszcza problemu pedofilii i jej propagowania.

*Organizacja niosąca pomoc rodzinie zwróciła uwagę Rzecznika na stronę internetową ewidentnie gloryfikującą miłość pedofilską. Opisy umieszczone na tej stronie budowały pozytywny wizerunek pedofilii, propagując patologiczny rodzaj relacji między dziećmi a dorosłymi.*¹⁷⁴

W tego typu sprawach Rzecznik podejmował stosowną interwencję i występował z wnioskiem o inicjatywę ustawodawczą w celu ochrony dzieci przed propagowaniem pedofilii.

Do Rzecznika wpływały także sygnały od rodziców zaniepokojonych treściami zawartymi w niektórych filmach dla dzieci.¹⁷⁵ Filmy takie jak „Bliźniacy Cramp”, „Chojrak-tchórzliwy pies” czy „Power Rangers”, emitowane w Cartoon Network zawierają – zdaniem rodziców – sceny przemocy, epatują nienawiścią i nieodpowiednim słownictwem. W tego typu sprawach Rzecznik występował do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z wnioskiem o zbadanie czy doszło do naruszenia przepisów ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji¹⁷⁶. W razie potwierdzenia zarzutów Rzecznik prosił o spowodowanie zaniechania emisji danego programu.

5. Naruszenia praw nieletnich w postępowaniu

¹⁷³ Sprawa ZII-445-12-06/AŻ.

¹⁷⁴ Sprawa ZII-445-19/06/BR

¹⁷⁵ Sprawa ZII-445-46/06/MPC/AJ.

¹⁷⁶ Dz. U. 2004 r. Nr 253, poz. 2531.

Do Rzecznika zwracali się rodzice zarzucając funkcjonariuszom policji, iż w trakcie czynności związanych z zatrzymaniem i przesłuchaniem ich dzieci używali siły fizycznej, zastraszali dzieci w celu uzyskania odpowiednich zeznań, nie podawali przyczyn zatrzymania dziecka.

Rzecznik zwracał się do nadrzędnych komend Policji z prośbą o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego i ustosunkowanie się do zarzutów. Informował zainteresowanych o prawach nieletnich określonych przepisami ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz dostępnych środkach zaskarżenia. Zdarzało się, że działania funkcjonariuszy wyczerpywały znamiona przestępstwa z art. 231 kk (przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy w czasie wykonywania czynności służbowych) i stosowne postępowanie prowadzone było w prokuraturze. Rzecznik monitorował tok takiego postępowania, choć najczęściej śledztwa w tego typu sprawach były umarzane. Ponadto Rzecznik informował rodziców o treści art. 417 kc mówiącego o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej.

Rzecznika pytano o kwestie związane z przesłuchaniem dziecka w postępowaniu karnym oraz o możliwość odmowy zeznań z obawy przed ich wpływem na stan emocjonalny dziecka. Rodzice informowali Rzecznika o powtórnym wezwaniu dziecka w charakterze świadka w postępowaniu karnym, także w sprawach o przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz o przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece.

Rzecznik informował rodziców o regulacji art. 185a kpk, który co do zasady przewiduje możliwość jednokrotnego tylko przesłuchania dziecka poniżej 15 lat w powyższych sprawach. Informowano też o ograniczeniach w stosowaniu tej zasady. Rzecznik informował o prawie odmowy zeznań przez osoby najbliższe dla oskarżonego (art. 182 kpk), a tym samym również o prawie dziecka do odmowy zeznań w stosunku do osoby najbliższej. Przekazywano też informację o prawie uchylecia się od odpowiedzi na pytanie (art. 183 kpk). Wskazywano na tryb, przebieg i sposób przesłuchania określony w art. 171 kpk, a szczególnie na obecność przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego w czasie przesłuchania, chyba, że stałoby to na przeszkodzie dobru postępowania.

Wpływały też pojedyncze sprawy dotyczące wszczętego w sądzie rodzinnym postępowania wobec nieletniego o czyn karalny lub demoralizację. Rodzice kwestionowali zasadność wszczęcia postępowania wobec dziecka, twierdząc, że upokarza to dziecko i naraża na niepotrzebny stres. W oparciu o ustawę o postępowaniu w sprawach nieletnich Rzecznik informował o celowości wszczętego postępowania, katalogu środków wychowawczych, a szczególnie o określonej w ustawie w art. 3 zasadzie dobra dziecka.

PRAWA DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Prawa dzieci niepełnosprawnych są zagwarantowane przez akty prawa międzynarodowego, w szczególności przez: Deklarację Genewską z 1923 roku, Deklarację Praw Dziecka z 1959 roku, Konwencję o Prawach Dziecka z 1989 roku. Konwencja o Prawach Dziecka uznaje pełnię praw dziecka niepełnosprawnego do normalnego życia w warunkach gwarantujących jego godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo w życiu społeczeństwa. Zobowiązuje także państwa-strony do zapewnienia pomocy, realizowanej w sposób prowadzący do osiągnięcia przez dziecko jak najwyższego stopnia zintegrowania ze społeczeństwem oraz osobistego rozwoju. Obowiązki państwa wobec osób niepełnosprawnych zostały wskazane w „Podstawowych zasadach dotyczących wyrównania możliwości rozwojowych dla osób niepełnosprawnych”, przyjętych przez ONZ w dniu 20 grudnia 1993 roku.

Prawa dzieci niepełnosprawnych znajdują odzwierciedlenie w Konstytucji RP oraz Karcie Praw Osób Niepełnosprawnych, uchwalonej w 1997 r. Niepełnosprawni mają prawo do niezależnego, samodzielnego, aktywnego i wolnego od dyskryminacji życia; do pełnego dostępu do dóbr i usług oraz wszechstronnej rehabilitacji; do nauki, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i innych zabezpieczeń społecznych.

Uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

- **Braki infrastruktury, organizacji i funkcjonowania systemu pomocy medycznej dla dziecka niepełnosprawnego**

W dalszym ciągu niedostateczna jest oferta w zakresie diagnostyki (zwłaszcza wczesnej), rehabilitacji medycznej, nasycenia stosowną liczbą ośrodków, oddziałów i poradni, zaopatrzenia w sprzęt ortopedyczny, rehabilitacyjny i środki pomocnicze.

- **Brak skutecznej pomocy funkcjonalnej, edukacyjnej i ekonomicznej dla rodziców wychowujących dzieci niepełnosprawne**

Ogromnemu obciążeniu opiekuńczemu i finansowemu związanemu z wychowywaniem dziecka niepełnosprawnego nie towarzyszy odpowiednie wsparcie dla rodziców i rodzin ze strony instytucji publicznych.

- **Niedostatek działań na rzecz integracji dzieci niepełnosprawnych**

Działania na rzecz integracji dzieci niepełnosprawnych pozostają ciągle na zbyt niskim poziomie nakładów i zasięgu. Za mało inicjatyw podejmuje się w kierunku likwidacji barier architektonicznych. Istnieje pilna potrzeba zwiększenia liczby miejsc dla dzieci niepełnosprawnych w przedszkolach integracyjnych, jak również nadania odpowiedniego kształtu programowi edukacyjnemu dla tych dzieci, uwzględniającemu indywidualne potrzeby.

- **Brak nowoczesnych metod diagnozowania uczniów ze specyficznymi trudnościami rozwojowymi**

W kontekście egzaminów zewnętrznych i konieczności dostosowania wymagań egzaminacyjnych do możliwości uczniów ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi istnieje pilna potrzeba opracowania nowych metod diagnostycznych w odniesieniu do tych uczniów.

Inicjatywy Rzecznika Praw Dziecka - wystąpienia generalne

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań legislacyjnych w kwestii sformułowania wymagań stawianych opiekunom w czasie przewozu dzieci niepełnosprawnych do szkół.¹⁷⁷**

Brakuje przepisów określających, na czym ma polegać i jakich kwalifikacji wymaga opieka nad dziećmi niepełnosprawnymi podczas bezpłatnego przewozu do szkoły organizowanego przez gminę. W rezultacie gminy często powierzają taką opiekę osobom bez przygotowania pedagogicznego lub specjalistycznego.

W odpowiedzi Minister podzielił pogląd Rzecznika i zapewnił, że w ramach nadzoru zleci kuratorom oświaty zintensyfikowanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie dowozu uczniów niepełnosprawnych do szkół.¹⁷⁸

- **Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o uwzględnienie w projekcie nowelizacji ustawy o systemie oświaty zmian zmierzających do zapewnienia uczniom niepełnosprawnym bezpłatnego transportu do szkół ponadgimnazjalnych ze wskazaniem podmiotu odpowiedzialnego.¹⁷⁹**

Uczniowie niepełnosprawni uczęszczający do szkół ponadgimnazjalnych podlegają obowiązkowi nauki do ukończenia 18 lat. Jednak ustawa o systemie oświaty nie przewiduje możliwości udzielenia pomocy w przewozie uczniów niepełnosprawnych do szkół ponadgimnazjalnych. Jest to sprzeczne z konstytucyjnym prawem do równego dostępu do edukacji.

Minister podzielił stanowisko Rzecznika i wyjaśnił, że stosowna inicjatywa legislacyjna została podjęta zarówno w ramach nowelizacji ustawy o systemie oświaty jak i ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.¹⁸⁰

¹⁷⁷ Pismo z dnia 11 maja 2006r. ZBA-500-9/06/TW.

¹⁷⁸ Pismo z dnia 31 maja 2006 r., DKOS-2-ZS-523/22/06.

¹⁷⁹ Pismo z dnia 29 sierpnia 2006 r. ZBA-500-24/06/KB.

¹⁸⁰ Pismo z dnia 22 września 2006 r., DKOS-2-WSM-523-150/06.

Sprawy indywidualne zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka

Zgłaszane do Rzecznika sprawy indywidualne dotyczyły:

1. orzekania o stopniu niepełnosprawności,
2. ochrony zdrowia dzieci niepełnosprawnych,
3. szkolnictwa specjalnego i integracyjnego,
4. pomocy dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne.

1. Orzekanie o stopniu niepełnosprawności

Rodzice i opiekunowie dzieci niepełnosprawnych kwestionowali decyzje powiatowych i wojewódzkich komisji orzekających o stopniu niepełnosprawności nie uznające konieczności sprawowania stałej opieki czy udzielania stałej pomocy dziecku. Rzecznik wyjaśniał im zakres przysługujących środków odwoławczych informując jednocześnie o treści stosownych przepisów.¹⁸¹

Napływały skargi na przewlekłość postępowań odwoławczych prowadzonych przez wojewódzkie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności. Rzecznik występował o wyjaśnienie przyczyn przewlekłości postępowania oraz zapewnienie jego właściwego toku. W uzasadnionych przypadkach zwracał się też do pełnomocnika rządu ds. osób niepełnosprawnych o nadzór nad postępowaniem.

2. Ochrona zdrowia dzieci niepełnosprawnych

Rodzice dzieci niepełnosprawnych zwracali się do Rzecznika o pomoc finansową oraz o wsparcie działań mających na celu zdobycie środków na leczenie i rehabilitację dzieci. Rzecznik informował rodziców i opiekunów o zasadach refundacji kosztów zakupu niezbędnych leków i środków ortopedycznych, a także o możliwości ubiegania się o wsparcie

¹⁸¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 2002 roku w sprawie kryteriów oceny niepełnosprawności u osób w wieku do 16 lat (Dz. U. z 2002 r., Nr 17, poz. 162).

z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych. Rzecznik interweniował w sprawie refundacji leków, zgody na określony rodzaj leczenia w NFZ, Biurze Praw Pacjenta przy Ministerstwie Zdrowia, oraz u Rzecznika Praw Pacjenta przy NFZ. Rzecznik interweniował w sprawie umożliwienia godnego funkcjonowania niepełnosprawnym, przewlekle chorym dzieciom. Ponadto Rzecznik informował o stowarzyszeniach i fundacjach świadczących pomoc dzieciom niepełnosprawnym. Rzecznik interweniował również w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych dla dzieci niepełnosprawnych.

Matki dzieci niepełnosprawnych prosiły Rzecznika o interwencję w sprawie odmowy przyznania specjalistycznych usług opiekuńczych dla małoletnich dzieci przez ośrodek pomocy społecznej właściwy dla miejsca zamieszkania dzieci. W wyniku interwencji Rzecznika we właściwych urzędach wojewódzkich oraz ośrodkach pomocy społecznej świadczenia zostały uzyskane.¹⁸²

3. Szkolnictwo specjalne i integracyjne

Wiele zgłoszeń dotyczyło trudności z dowozem dzieci niepełnosprawnych do placówek edukacyjnych. Sygnalizowano sytuacje „przymusowego wyboru” danej placówki oświatowej ze względu na problem z dojazdem. Niektóre gminy praktykowały refundowanie kosztów dojazdu dzieci, nie refundując jednak pełnych kosztów dojazdu, a tylko „równowartość kosztów dojazdu środkiem komunikacji publicznej” bądź wypłacając gminną, niższą stawkę, uniemożliwiającą zwrot pełnych kosztów transportu rodzicom. Tymczasem niepełnosprawność często uniemożliwia przejazd środkami transportu komunikacji publicznej, zwłaszcza jeśli w grę wchodzi duże odległości.¹⁸³ Rzecznik wielokrotnie interweniował w związku z przewlekłością podejmowania przez samorządy decyzji o przewozie dzieci niepełnosprawnych. Zwracał się również do poszczególnych gmin o organizację dowozu dzieci niepełnosprawnych do wskazanej przez poradnię szkoły oraz o opiekę nad dzieckiem w trakcie dowozu. Po interwencji Rzecznika władze gminne w większości wypadków podejmowały się bezpłatnego dowozu dziecka niepełnosprawnego do szkoły.

¹⁸² Sprawy: ZII-28/06/AŻ, ZII-45-31/06/AŻ, ZII-45-32/06/AŻ.

¹⁸³ Sprawa ZII-45-4/06/BK.

Do Rzecznika zwróciła się matka czteroletniego, niepełnosprawnego chłopca o pomoc w kwestii dowozu dziecka do ośrodka rehabilitacyjno-edukacyjnego. Po interwencji Rzecznika u burmistrza miasta matka uzyskała zgodę na dowóz dziecka do placówki.¹⁸⁴

Sygnalizowano niezgodną z interesem dziecka konieczność korzystania z usług danej placówki oświatowej ze względu na jej usytuowanie w rodzimej gminie. Do Rzecznika napływały też skargi na niedostosowanie szkół do potrzeb edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych oraz dzieci ze specyficznymi trudnościami w nauce, niewłaściwe realizowanie zaleceń poradni psychologiczno-pedagogicznych, a także na zbyt dużą odległość od szkoły z oddziałami integracyjnymi.¹⁸⁵

Zgłaszano problem nacisku na rodziców dzieci niepełnosprawnych w celu uzyskania ich zgody na nauczanie indywidualne oraz przeniesienie dzieci do innych placówek. Rzecznik interweniował w przypadkach odmowy zgody na kontynuowanie nauki w szkołach średnich uczniom niepełnosprawnym intelektualnie, którzy dobrze radzili sobie dotychczas w placówkach dla dzieci w normie intelektualnej. Rzecznik zwracał się do poradni psychologiczno-pedagogicznych o uzyskanie wyjaśnień w kwestiach odpowiedniego wspomaganie dla dzieci, kierowania do odpowiedniego rodzaju kształcenia, przewlekłości procesu orzekania. Rzecznik interweniował w kuratoriach oświaty w związku z nieodpowiednio dobranymi modelami nauczania, niewłaściwym sposobem traktowania dzieci niepełnosprawnych przez nauczycieli.¹⁸⁶

Do Rzecznika zwrócili się rodzice głucho-niewidomej dziewczynki upośledzonej w stopniu głębokim z prośbą o pomoc w uzyskaniu z poradni psychologiczno-pedagogicznej zaświadczenia o upośledzeniu dziecka, potrzebnego do umożliwienia leczenia zębów w znieczuleniu ogólnym. Matka dziecka z przyczyn obiektywnych nie mogła dowieźć córki do poradni. Dyrektor poradni odmówiła przeprowadzenia badania psychologicznego dziecka w domu. Po interwencji Rzecznika w kuratorium oświaty dziewczynka została zbadana w warunkach domowych i otrzymała stosowne zaświadczenia.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Sprawa ZII-45-67/67/GR.

¹⁸⁵ Sprawa ZII-45-14/06/BK/JN.

¹⁸⁶ Sprawa ZII-430-38/06/JN.

¹⁸⁷ Sprawa ZII-45-80/06/JN.

4. Pomoc dla rodzin wychowujących dzieci niepełnosprawne

Rodzice prosili o szczegółowe informacje dotyczące praw dzieci niepełnosprawnych, a zwłaszcza przysługujących im świadczeń i ulg. Pytano o ulgi w przejazdach komunikacją miejską i krajową dla niepełnosprawnych, rabaty w opłatach telekomunikacyjnych oraz zwolnienia od podatku świadczeń pomocy materialnej dla niepełnosprawnych dzieci, w tym zwrotu kosztów przejazdami środków komunikacji publicznej. Zwracano się z prośbami o wyjaśnienie zasad przyznawanych świadczeń socjalnych oraz emerytur z tytułu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym.¹⁸⁸ Rzecznik informował pytających o przysługujących im uprawnieniach.

Zgłaszano trudności w uzyskaniu pomocy w formie specjalistycznych usług opiekuńczych. Kwestionowano wysokość opłat za pobyt dzieci w ośrodkach rehabilitacyjnych. Zgłaszano potrzebę wyposażenia dzieci w odpowiedni sprzęt rehabilitacyjny. W uzasadnionych przypadkach Rzecznik występował do ośrodków pomocy społecznej o objęcie rodziny pomocą. Wpływały skargi na warunki przebywania dzieci w specjalistycznych placówkach opiekuńczych i sanatoriach. Sprawy te wyjaśniano bezpośrednio u dyrektorów placówek, niekiedy za pośrednictwem organów prowadzących.

¹⁸⁸ Sprawa ZII-45-5/06/JN.

WIZYTACJE W PLACÓWKACH WYPOCZYNKU LETNIEGO

W dniach 10-12 lipca oraz 17-19 lipca przedstawiciele Rzecznika Praw Dziecka przeprowadzili wizytacje w placówkach wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży.¹⁸⁹ Wizytacje miały na celu określenie, w jakim stopniu organizatorzy wypoczynku wywiązują się ze swoich obowiązków wobec dzieci odnośnie pracy wychowawczej, realizowanego programu, jakości żywienia, zapewnienia rekreacji fizycznej (w tym właściwych warunków kąpeli) i opieki medycznej. Podsumowując można stwierdzić, iż podstawowe obowiązki organizatorów wynikające z zasad organizacji wypoczynku były wypełniane na zadowalającym poziomie. Rozmowy z dziećmi i młodzieżą, przeprowadzone w każdej z wizytowanych placówek nie wskazywały na istnienie uchybień w zakresie sprawowania opieki wychowawczej przez kadrę obozów i kolonii. Dzieci nie sygnalizowały także zjawisk przemocy, demoralizacji, zaniedbania, czy dostępności narkotyków, alkoholu i papierosów. Wśród sporadycznych uchybień w poszczególnych placówkach można wymienić następujące:

- słaba możliwość kontroli oglądania na kolonii telewizji w godzinach nocnych przez młodzież (tam, gdzie młodzież miała w pokojach odbiorniki);
- niewykupienie przez organizatora ubezpieczeń NWW dla części uczestników obozu;
- niezadowolające zapoznanie się wychowawców z kartami kwalifikacyjnymi uczestników;
- braki w dokumentach poświadczających stan zdrowia wychowawców i kierownika;
- brak oficjalnych dokumentów programowych (obowiązującego programu pracy z dziećmi i młodzieżą);
- większa liczba uczestników od widniejącej na zaświadczeniu kuratora oświaty.

Wśród ogólniejszych problemów i wniosków dotyczących wypoczynku dla dzieci młodzieży zgłaszano:

- nieadekwatność obowiązujących przepisów sanitarno-epidemiologicznych (np. konieczność stosowania sanitariatów typu „Toi-Toi” podczas wypoczynku pod namiotami w warunkach wysokich temperatur);
- utrudnienia wynikające z późnych terminów (koniec czerwca) informowania o kwotach przyznanych na organizację wypoczynku dla dzieci – postulowano ogłaszanie tej informacji w końcu maja;
- brak wystarczającej liczby miejsc wypoczynku dla dzieci w województwie podlaskim;
- trudności w egzekwowaniu zakazu palenia tytoniu wynikające z przyzwalającej postawy rodziców;
- niepełne informacje w kartach kwalifikacyjnych uczestników – zwłaszcza dotyczące stanu zdrowia, ale także np. ewentualnej karalności – rzutujące na bezpieczeństwo samego zainteresowanego, jak i jego otoczenia;

¹⁸⁹ Spis organizatorów wypoczynku w wizytowanych placówkach znajduje się w Zestawieniu w rozdziale „Dane statystyczne i zestawienia”.

- niedostateczna jakość kursów dla wychowawców – wiele osób legitymujących się stosownymi zaświadczeniami nie posiada wystarczających umiejętności do pracy z dziećmi i młodzieżą;
- brak wymogu posiadania kart pływackich przez dzieci i młodzież korzystającą ze sprzętu wodnego;
- zjawisko nielegalnego wypoczynku dla dzieci i młodzieży – bez spełnienia prawnych wymogów dotyczących pracy wychowawczej, warunków bytowych, ubezpieczenia itp.

DANE STATYSTYCZNE I ZESTAWIENIA

Tabela 1. Liczba i rodzaj spraw podjętych przez jednostki organizacyjne BRPD

Jednostka organizacyjna BRPD	Rodzaj sprawy/ Rodzaj zgłoszenia	Sprawy zgłoszone na piśmie lub podjęte z własnej inicjatywy	Sprawy zgłoszone telefonicznie	Sprawy zgłoszone podczas wizyt	Razem
Zespół Informacyjno-Interwencyjny (ZII)	Prawo do życia i ochrony zdrowia	90	170	13	273
	Prawo do wychowania w rodzinie	930	2052	319	3301
	Prawo do godziwych warunków socjalnych	289	424	49	762
	Prawo do nauki	325	453	44	822
	Prawo do ochrony przed przemocą	367	840	125	1332
	Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych	94	534	27	655
	Razem	2095	4473	577	7145
Zespół Badań i Analiz (ZBA)	Sprawy podjęte, w tym wystąpienia generalne				849
	Razem				7994

Tabela 2. Kategorie spraw zgłoszonych na piśmie do ZII lub podjęte z własnej inicjatywy

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	LICZBA SPRAW ZGŁOSZONYCH	%
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	32	
		koszty leczenia	20	
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	11	
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	27	
	Ogółem		90	4,30
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	471	
		przysposobienie	19	
		alimenty	155	
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	64	
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	68	
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	3	
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	63	
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	17	
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	14	
		status prawny dzieci cudzoziemców	56	
Ogółem		930	44,39	
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc Społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	151	
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	24	
		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	114	
		inne (spadek, standard, meldunek)	-	
Ogółem		289	13,79	

Prawo do nauki		organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	165	
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	89	
		wypadki na terenie szkoły	2	
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	27	
		pomoc dzieciom uzdolnionym	9	
		wypoczynek dzieci	33	
		Ogółem	325	15,51
Prawo do ochrony przed przemocą		przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	280	
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	24	
		uzależnienia	2	
		żebractwo	4	
		sekty	2	
		przemoc w mediach	55	
	Ogółem	367	17,52	
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			94	4,49
Łącznie spraw:			2095	100

Tabela 3. Kategorie spraw zgłoszonych telefonicznie do ZII

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	LICZBA SPRAW ZGŁOSZONYCH	%
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	83	
		koszty leczenia	33	
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	35	
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	19	
	Ogółem		170	3,8
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	1244	
		przysposobienie	21	
		alimenty	236	
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	141	
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	106	
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	4	
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	156	
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	47	
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	46	
		status prawny dzieci cudzoziemców	51	
Ogółem		2052	45,88	
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	248	
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	52	
		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	93	
		inne (spadek, standard, meldunek)	31	
	Ogółem		424	9,48

Prawo do nauki		organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	204	
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	150	
		wypadki na terenie szkoły	20	
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	38	
		pomoc dzieciom uzdolnionym	20	
		wypoczynek dzieci	21	
		Ogółem	453	10,13
Prawo do ochrony przed przemocą		przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	554	
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	202	
		uzależnienia	43	
		żebractwo	4	
		sekty	18	
		przemoc w mediach	19	
	Ogółem	840	18,78	
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			534	11,93
Łącznie spraw:			4473	100

Tabela 4. Kategorie spraw zgłoszonych podczas wizyt w ZII

KATEGORIA	PODKATEGORIA	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE	LICZBA SPRAW ZGŁOSZONYCH	%
Prawo do życia i ochrony zdrowia	Opieka zdrowotna	prawo do ubezpieczenia i opieki zdrowotnej	5	
		koszty leczenia	3	
		błędy lekarskie i uzyskiwanie odszkodowań	2	
		placówki służby zdrowia (organizacja likwidacja, warunki socjalno-bytowe)	3	
	Ogółem		13	2,25
Prawo do wychowania w rodzinie	Stosunki między rodzicami a dziećmi:	władza rodzicielska i kontakty	205	
		przysposobienie	6	
		alimenty	32	
	Zastępcze formy opieki nad dzieckiem	rodziny zastępcze	18	
		placówki opiekuńczo-wychowawcze	17	
		pomoc w usamodzielnieniu wychowanków	2	
	Nieletni	postępowanie w sprawach nieletnich np. przesłuchania, zatrzymanie nieletniego	14	
		placówki resocjalizacyjne, zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich	9	
	Sprawy z elementem obcym	uprowadzenie dziecka poza granicę kraju	7	
		status prawny dzieci cudzoziemców	9	
Ogółem		319	55,29	
Prawo do godziwych warunków socjalnych	Pomoc Społeczna	sprawy dotyczące pomocy w uzyskaniu świadczeń z pomocy społecznej	16	
	Sprawy mieszkaniowe	eksmisja	9	
		mieszkania zastępcze i lokale socjalne	19	
		inne (spadek, standard, meldunek)	5	
Ogółem		49	8,49	

Prawo do nauki		organizacja, tworzenie i likwidacja placówek oświatowych (np. dowóz dzieci do szkoły, realizacja obowiązku szkolnego, różne formy nauczania, skreślenie i przenoszenie uczniów)	13	
		problemy wychowawcze w placówkach oświatowych (przemoc rówieśnicza, problemy w kontaktach uczeń-nauczyciel, nauczyciel-uczeń)	22	
		wypadki na terenie szkoły	1	
		szkolnictwo specjalne (dzieci niepełnosprawne i upośledzone umysłowo w szkole)	7	
		pomoc dzieciom uzdolnionym	1	
		wypoczynek dzieci	-	
		Ogółem	44	7,63
Prawo do ochrony przed przemocą		przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna	89	
		zaniedbania (intelektualne, emocjonalne fizyczne)	33	
		uzależnienia	3	
		żebractwo	-	
		sekty	-	
		przemoc w mediach	-	
	Ogółem	125	21,66	
Inne, w tym realizacja praw dzieci niepełnosprawnych			27	4,68
Łącznie spraw:			577	100

Zestawienie 1. Wystąpienia generalne

L.P	Nr sprawy	Data	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Treść odpowiedzi
1.	ZBA-071-1/06/KB	9.1. 2006	Minister Edukacji i Nauki	Uwagi do projektu rozporządzenia w sprawie typów szkół i placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego	Nie jest możliwe tworzenie samorządów uczniowskich w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich
2.	ZBA-070-5/06/MP	17.1. 2006	Przewodniczący Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu	Stanowisko w sprawie nowelizacji przepisów kpc dotyczących rozwodów i separacji	
3.	ZBA-070-4/06/KC	19.1.2006	Przewodniczący Komisji Rodziny i Polityki Społecznej Senatu	Opinia dotycząca ustawy o świadczeniach rodzinnych	
4.	ZBA-500-1/06/KC/KB	1.2.2006	Minister Transportu i Budownictwa	Niejasność w kwestii dokumentów poświadczających uprawnienia do korzystania z ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego	Rolę tę spełnia dowolny dokument potwierdzający wiek dziecka- książeczka zdrowia, odpis aktu urodzenia, paszport
5.	ZBA-500-2/06/KC	1.2. 2006	Minister Edukacji i Nauki	Bezprawność wymogu zwrotu legitymacji szkolnej przez dziecko po zakończeniu roku szkolnego	Minister podzielił opinię Rzecznika; omówi sprawę podczas narady z kuratorami oświaty
6.	ZBA-500-3/06/KC	2.2. 2006	Minister Polityki Społecznej, Pracy i Rodziny	Brak uprawnień do urlopu wychowawczego osób prowadzących działalność gospodarczą	
7.	ZBA-500-4/06/KB	2. 3. 2006	Komendant Straży Pożarnej	Potrzeba działań zmierzających do poprawy stanu ochrony przeciwpożarowej i zapewnienia większego bezpieczeństwa dzieci	Komendant przedstawił ograniczenia objęcia kontrolą poszczególnych grup obiektów oraz poinformował o podejmowanych przez PSP działaniach
8.	ZBA-500-5/06/KC	3. 3. 2006	Minister Polityki Społecznej Pracy i Rodziny	Podjęcie inicjatywy ustawodawczej ws. uprawnień do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem osób podlegających dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu	Minister nie przewiduje zmian legislacyjnych. 6.3.2007 Trybunał Konstytucyjny uznał kwestionowany przepis za niezgodny z Konstytucją
9.	GR-500-1/06/AŻ	24.3. 2006	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Podjęcie działań zmierzających o ujednoczenia zasad zakupu czasopism dziecięcych przez biblioteki publiczne	Trwają prace nad skonstruowaniem odpowiedniej listy czasopism

10.	ZBA-071-10/06/KC/TR	19.4.2006	Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	Uwagi do projektu programu badań statystycznych w odniesieniu do problematyki dziecka	
11.	ZBA-500-7/06/KC	26.4. 2006	Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Uregulowanie zasad rozpowszechniania filmów kinowych w celu ochrony praw najmłodszego widza	Klub Parlamentarny PiS złożył w Sejmie projekt ustawy o ochronie małoletnich przed szkodliwymi treściami prezentowanymi w środkach masowego komunikowania
12.	ZBA-070-64/06/KB	26 .4. 2006	Minister Edukacji i Nauki	Uwagi do projektowanych zmian w systemie oświaty	
13.	ZBA-500-7/06/KC	21 .4.2006	Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny	Zagrożenie dzieci ze strony aktywnych w internecie pedofilów	W projekcie zmiany kk znajdują się regulacje penalizujące propagowanie praktyk pedofilskich
14.	ZBA-500-8/06/JS	10. 5. 2006	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Realizacja programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w odniesieniu do dzieci pozostających na diecie leczniczej	Program nie zapewnia dziecku posiłku w ramach diety; rozwiązań należy szukać na szczeblu lokalnym
15.	ZBA-500-9/06/TW	11. 5 .2006	Minister Edukacji Narodowej	Podjęcie działań legislacyjnych w kwestii wymagań stawianych opiekunom w czasie przewozu dzieci niepełnosprawnych do szkół	MEN zleci kuratorom oświaty zintensyfikowanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie dowozu uczniów niepełnosprawnych do szkół
16.	ZBA-500-10/06/KC	12. 5. 2006	Minister Sprawiedliwości Prokurator Generalny	Zagrożenie dzieci ze strony aktywnych w internecie pedofilów	W projekcie zmiany kk znajdują się regulacje penalizujące propagowanie praktyk pedofilskich
17.	ZBA-070-25/06/Acz	7 .6. 2006	Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży, Podkomisja stała ds. młodzieży Sejmu RP	Stanowisko w sprawie realizacji rządowych programów przeciwdziałania uzależnieniom wśród dzieci i młodzieży	
18.	ZBA-500-11/06/TR	9. 6. 2006	Prezes Rady Ministrów	Podjęcie działań w celu rozszerzenia zakazu palenia tytoniu na wszystkie miejsca publiczne przeznaczone dla dzieci	Min. Zdrowia przygotowuje stosowną nowelizację ustawy
19.	ZBA-500-12/06/JS	9. 6. 2006	Minister Zdrowia	Pilna konieczność wdrożenia krajowego systemu monitorowania wypadków konsumenckich	System monitorowania został uruchomiony we wrześniu 2006 r.

20.	ZBA-500-13/06/JS	12. 6. 2006	Główny Inspektor Sanitarny	Zagrożenie epidemiologiczne w związku z uchybieniami w wykonywaniu szczepień ochronnych	Szczepienia w Polsce wykonuje się w standardzie europejskim. Państwowa Inspekcja Sanitarna bada przychodnię, w której doszło do nieprawidłowości
21.	ZBA-500-14/06/TR	14.6. 2006	Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej	Ograniczenia w opiece zdrowotnej nad dziećmi w wyniku akcji protestacyjnych lekarzy	Protest lekarzy ma na celu zmiany systemowe, które poprawią opiekę zdrowotną nad dziećmi
22.	ZBA-500-15/06/KB	16.6. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Zapobieżenie wstrzymywania przez dyrektorów szkół wydawania świadectw niektórym uczniom i absolwentom	MEN skierowało stosowne pismo do Kuratorów Oświaty
23.	ZBA-500-16/06/KB	19.6. 2006	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Bezpieczeństwo dzieci podczas letniego wypoczynku	Wskazanie na działania Ministerstwa
24.	ZBA-500-17/06/KB	28.6. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Odmowy wydawania zgody na indywidualne nauczanie dzieci sześciolletnich nie będących w stanie uczęszczać do przedszkola lub oddziału przedszkolnego	W ustawie oświatowej nie uwzględniono tej sytuacji; w przygotowaniu projekt nowelizacji w/w ustawy
25.	ZBA-500-18/06/KSz	30.6. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Zabezpieczenie miejsc w odpowiednich placówkach dla zdemoralizowanych nieletnich	Problem zostanie przedstawiony na spotkaniu zainteresowanych resortów w celu wypracowania rozwiązania sprawy
26.	ZBA-500-19/06/KB	18.7. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Wspólny z RPO sprzeciw wobec zmiany obowiązujących zasad oceny egzaminu dojrzałości	
27.	ZBA-071-23/06/KSz	19.7. 2006	Minister Sprawiedliwości	Uwagi do zmian w krio i kpc	
28.	ZBA-500-21/06/JS	25.7. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Przywrócenie systemu medycyny szkolnej	Sprawa wymaga wnikliwej analizy, oceny możliwości organizacyjnych oraz oszacowanie skutków finansowych
29.	GR-071-3/06/ES	17.8. 2006	Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji	Przedstawienie Narodowej Strategii na Rzecz Bezpieczeństwa Dzieci	Pozytywna opinia MSWiA
30.	ZBA-500-	21.8. 2006	Przewodnicząca Komisji	Uwagi i postulaty do	

	23/06/JS		Zdrowia	projekt ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym	
31.	ZBA-500-24/06/KB	29.8. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Zapewnienie uczniom niepełnosprawnym szkół ponadgimnazjalnych bezpłatnego transportu i opieki na czas przewozu do szkoły	Stosowna inicjatywa legislacyjna została podjęta
32.	ZBA-403/4/06/JS	30.8.2007	Minister Zdrowia	Braki w zaopatrzeniu w czynniki krzepnięcia dla dzieci chorych na hemofilię	Podjęto niezbędne działania w celu zażegnania problemu
33.	ZBA-500-25/06/KB	1.9. 2006	Przewodniczący Prezydium Rady Krajowej „Samoobrony RP”	Rozdawania podręczników szkolnych opatrzonych logo partii Samoobrona	
34.	GR- 075-9/06/JS	6.9. 2006	Minister Zdrowia	Wydłużenie czasu trwania turnusów w sanatoriach rabczańskich	Problemem zajmie się Roboczy Zespoły do Spraw Lecznictwa Uzdrawiskowego przy Ministrze Zdrowia
35.	ZBA-081-4/06/AS	7.9. 2006	Ambasador Stałe Przedstawicielstwo RP przy Radzie Europy	Stanowisko w sprawie kar cielesnych	
36.	GR-071-5/06/ES	19.9. 2006	Minister Edukacji Narodowej	Poparcie dla planów tworzenia szkół o zaostrzonym rygorze	
37.	GR-071-6/06/ES	19.9. 2006	Minister Zdrowia Minister Sprawiedliwości Minister Pracy i Polityki Społecznej	Problem nadużywania alkoholu przez rodziców i opiekunów oraz problem związków pozamałżeńskich	Min. Zdrowia wskazała na ustawy regulujące sprawy przemocy w rodzinie; Min. Sprawiedliwości wydał wytyczne nt. obowiązkowych działań prokuratora w tego rodzaju sprawach
38.	ZBA-500-26/06/JS	10.10. 2006	Minister Zdrowia	Zapewnienia należytej opieki zdrowotnej nad dziećmi cierpiącymi na schorzenia reumatyczne	Ministerstwo Zdrowia zwróciło się do NFZ o podjęcie działań mających na celu zwiększenie dostępności niezbędnych świadczeń zdrowotnych dla pacjentów dotkniętych schorzeniami reumatycznymi
39.	ZBA-401-3/06/TR	13.10. 2006	Minister Zdrowia	Zapewnienie dostępności do preparatów umożliwiających leczenie wirusowego zapalenia wątroby typu B	Minister wskazał na stosowne programy sfinansowane w 2006
40.	ZBA-070-64/06/KB	13.10.2007	Przewodnicząca Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o systemie oświaty	Propozycje zmian w ustawie	

41.	ZBA-500-27/06/MD/BR	27.10.2006	Minister Edukacji Narodowej	Nadzór pedagogiczny w szkołach w związku z samobójstwem uczennicy	Powołano Komisję przy Wojewodzie Pomorskim oraz ogłoszono program „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”
42.	ZBA-500-28/06/KSz	24.10.2006	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Zagwarantowanie rodzinom wielodzietnym wychowującym studiujące dzieci równych warunków pomocy socjalnej	Zasadne jest wprowadzenie rozwiązania rozróżniającego między rodzinami mającymi studentów na utrzymaniu a rodzinami, które z innych powodów utraciły uprawnienie do zasiłku rodzinnego
43.	ZBA-075-48/06/JS	27.10.2006	Minister Zdrowia	Ocena sytuacji pracowników publicznej służby krwi	W przedmiocie środków finansowych na podwyżki uposażeń toczą się prace parlamentarne
44.	ZBA-500-29/06/JS	6.11.2006	Minister Zdrowia	Wpisanie preparatów do leczenia dzieci z ADHD na listę leków refundowanych	Decyzja zostanie podjęta w przypadku wypracowania jednoznacznych kryteriów diagnostycznych
45.	ZBA-500-30/06/JS	6.11.2006	Minister Zdrowia	Utrzymanie w standardach kształcenia pedagogów treści programowych przypisanych dotąd biomedycynie	Minister Zdrowia przekazał wystąpienie Rzecznika Ministrowi Nauki i Szkolnictwa Wyższego z jednoczesnym poparciem wnioski Rzecznika.
46.	ZBA-500-3/06/TR	13.11.2006	Minister Zdrowia	Zapewnienie dzieciom dotkniętym chorobą Leśniowskiego-Crohna odpowiedniego standardu opieki zdrowotnej	W 2007 r. nie jest możliwe uruchomienie ogólnokrajowego programu leczenia osób z chorobą Leśniowskiego-Crohna; podjęte będą działania mające na celu zwiększenie dostępności produktów leczniczych
47.	ZBA-071-49/06/MD	21.11.2006	Prezes Głównego Urzędu Statystycznego	Uwagi do projektu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2008	Prezes GUS przychylił się do wydania publikacji „Dzieci w Polsce”
48.	GR-500-2/06/ES	13.12.2006	Minister Zdrowia	Propozycje działań mających na celu zapobieganie maltretowaniu dzieci	
49.	ZBA-500-33/06/JS	12.12.2006	Minister Zdrowia	Problemy placówek opieki paliatywnej nad dziećmi	MZ zwróciło się do Prezesa NFZ o dokonanie stosownych analiz; trwają prace nad projektem rozporządzenia w sprawie standardów postępowania w opiece paliatywno-hospicyjnej
50.	ZBA-500-34/07/AS	15.12.2006	Minister Sprawiedliwości	Ratyfikacja 192 Konwencji Rady Europy w sprawie kontaktów z dziećmi	Procedura ratyfikacyjna powinna być rozważona dopiero po zakończeniu przez Sejm prac nad nowelizacją krio

51.	GR-500-3/06/ES	15.12.2006	Minister Sportu	Zmiany w formach wypoczynku dzieci i młodzieży	
52.	ZBA-500-35/06/KSz	21.12.2006	Minister Pracy i Polityki Społecznej	Sprzeczne przepisy pozbawiające wiele rodzin zasiłku rodzinnego	Zwrócono się do MZ o zajęcie stanowiska w sprawach, od których uzależnione będą działania zmierzające do nowelizacji przepisów

Zestawienie 2. Placówki wypoczynku letniego wizytowane przez Rzecznika

L. p.	Organizator	Rodzaj wypoczynku	Termin wizyty	Miejscowość
1.	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	kolonia	10 lipca	Woźnawieś
2.	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej	obóz	11 lipca	Rygiel
3.	Związek Harcerstwa Polskiego	obóz	11 lipca	Białobrzegi
4.	Firma „Krystad”	kolonia	12 lipca	Sumowo
5.	Biuro Turystyczne „Włóczykij”	kolonia	12 lipca	Gawrych-Ruda
6.	Agencja Ekologiczna „Acer” Turystyka i Wypoczynek	kolonia	17 lipca	Ostróda
7.	Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Ognisko „Echo”	kolonia	17 lipca	Ostróda
8.	Przedsiębiorstwo Turystyczne „Wagabunda”	obóz	18 lipca	Mikołajki
9.	Związek Nauczycielstwa Polskiego	kolonia	18 lipca	Wilkasy
10.	Kompania Węgla Kamiennego „Polska Wirek”	obóz	19 lipca	Szeligi
11.	Caritas Diecezji Białostockiej	obóz	19 lipca	Regiel

Zestawienie 3. Udział Rzecznika w konferencjach i seminariach

L.p.	Czas i miejsce	Organizator	Problematyka
1.	12 – 13. 01. Wrocław	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej	Konferencja inauguracyjna nt.: „Przeciwdziałanie prostytacji nieletnich”
2.	28. 01. Elbląg	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	Konferencja nt.: „ Rzecznicy dzieci w Polsce – system pomocy dzieciom”
3.	07. 02. Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje oraz Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	Konferencja nt.: „ Dzień bezpiecznego internetu”
4.	17. 02. Warszawa	Federacja Na Rzecz Reintegracji Społecznej	Konferencja nt.: „ Pomoc społeczna dzieciom bez przyszłości”
5.	21. 02. Warszawa	Komisja Rodziny i Praw Kobiet	Konferencja nt.: „Dzieci i rodzina w Polsce – sytuacja demograficzna i ekonomiczna”
6.	21 – 22. 02. Bielsko - Biała	Ministerstwo Sprawiedliwości RP	Sesja poświęcona opiekunom ofiary i jego roli w interdyscyplinarnej sieci pomocy ofiarom przestępstw.
7.	24. 02. Warszawa	Instytut Spraw Publicznych	Seminarium eksperckie nt.: „Usamodzielnianie wychowanków placówek socjalizacyjnych i rodzin zastępczych – założenia i rzeczywistość”
8.	24. 02. Warszawa	Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji	Konferencja nt.: „ Prawo a polityka”
9.	13. 03. Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Konferencja krajowa nt.: „Zwalczanie i zapobieganie handlowi ludźmi”
10.	16 – 17. 03. Środa Śląska	Komenda Powiatowa Policji	Konferencja nt.: „Co zagraża młodym? Prostyttacja, narkomania...”
11.	21. 03. Warszawa	Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizującego, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci	X Forum Przyjaciół Dzieci Ulicy – pokoleniowa transmisja przemocy i okrucieństwa
12.	21. 04. Warszawa	Salezjańska Wyższa Szkoła Ekonomii i Zarządzania	Konferencja naukowa nt.: „Charakter biofiliyczny Jana Pawła II”
13.	24. 04. Warszawa	Senat RP, Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	Konferencja nt.: „Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży’
14.	24 – 25. 04. Koszalin	Urząd Miasta	Udział w posiedzeniu Rady Miasta w sprawach związanych z prawami dziecka
15.	28. 04. Warszawa	Związek Nauczycielstwa Polskiego	Konferencja nt.: „Wychowanie a wyznawania współczesności”
16.	18. 05. Warszawa	Instytut Pracy i Spraw Socjalnych	Konferencja nt.: „Rola samorządu terytorialnego w realizacji polityki rodzinnej”
17.	19. 05. Warszawa	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Konferencja nt.: „Gry komputerowe bezpieczne dla dzieci”
18.	24. 05. Poznań	Zespół szkół z oddziałami integracyjnymi oraz Akcja Katolicka Archidiecezji Poznańskiej	Konferencja nt.: „Palenie szkodzi”
19.	26 – 27. 05. Siedlce	Ośrodek Logopedyczny Akademii Podlaskiej oraz oddział siedlecki Polskiego Towarzystwa Logopedycznego	Konferencja nt.: „Zaburzenia komunikacji językowej w czytaniu i pisanii”
20.	31. 05. Bydgoszcz	Biuro Rzecznika Praw Dziecka oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w	Konferencja nt.: „Dzieci i młodzież - bariery i szanse rozwojowe”

		Bydgoszczy, Wydział Pedagogiczny	
21.	06. 06. Łódź	Kuratorium Oświaty	Konferencja nt.: „Wspieranie rozwoju dziecka o specjalnych potrzebach edukacyjnych”
22.	07 – 09. 06. Zakopane	Stowarzyszenie Sędziów Sądów Rodziny w Polsce	VIII Kongres Sędziów Rodziny nt.: „Sąd Rodzinny - założenia, a rzeczywistość”
23.	24. 06. Toruń	Radio Maryja	Debata nt.: „Rodzina, dziecko, wychowanie”
24.	18. 07. Warszawa	Senat RP, Komisja Rodziny i Praw Kobiet	Konferencja nt.: „Sytuacja Rodzin Wielodzietnych w Polsce”
25.	14 – 19. 09. Gdańsk	Polskie Towarzystwo Dysleksji	XV Jubileuszowa Konferencja nt.: „Dysleksja, problemem całego życia”
26.	18. 09. Żerków	Urząd Miasta, Urząd Marszałkowski, Dom Bretanii, Centrum Innowacji Społecznej SIC	Międzynarodowe seminarium nt.: „Młodzież niepełnosprawna w przestrzeni społecznej – ścieżki ku normalizacji”
27.	18. 09. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny	Kongres instytucji działających na rzecz dzieci z ADHD
28.	22. 09. Wrocław	Stowarzyszenie „Szansa”	Forum nt.: „Przemoc wobec dziecka realia i perspektywy działań pomocowych”
29.	24 – 26. 09. Wałcz	Powiatowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli oraz Kuratorium Oświaty	Konferencja nt.: „Rodzice, Nauczyciele, Uczniowie – Partnerzy w procesie edukacji”
30.	27. 09. Warszawa	Biuro Edukacji Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy, Rodzice szkole – Kolo terenowe Nr 231 Społecznego Towarzystwa Oświatowego	Warszawska konferencja Dyrektorów i Rad Rodziców nt.: „Szkoła partnerska – szanse i perspektywy”
31.	28. 09. Łódź	Rada Miejska oraz Rada Organizacji Pozarządowych Województwa Łódzkiego	Konferencja nt.: „Opieka zdrowotna nad dzieckiem łódzkim – progi i bariery”
32.	04. 10 Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji	Konferencja nt.: „Przestępczość dzieci i młodzieży – jak skutecznie zapobiegać, reagować i przeciwdziałać”
33.	07. 10. Warszawa	Polskie Towarzystwo Dysleksji, Instytut Psychologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Wydawnictwo Lekarskie PZWL	Konferencja nt.: „Dojrzałość szkolna a ryzyko dysleksji”
34.	09. 10. Warszawa	Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji	Konferencja naukowa nt.: „Państwo – Prawo – Polityka”
35.	10. 10. Warszawa	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	Konferencja nt.: „Niepełnosprawni - szanse i perspektywy włączenia społecznego – koncepcja rozwiązań systemowych”
36.	10. 10. Warszawa	Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej oraz Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii	Konferencja nt.: „Gminne Programy Przeciwdziałania Narkomanii”
37.	08 – 11. 10. Lublin	Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej	XII Krajowa Konferencja, Diagnostyki Edukacyjnej nt.: „Kształtowanie wartości etycznych w egzaminowaniu. Znaczenie nowej

			matury”
38.	11 – 12. 10. Warszawa	Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji	Konferencja nt.: „Strona popytowa – nowe sposoby zwalczania handlu ludźmi”
39.	14 – 15. 10. Warszawa	Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno - Pedagogicznej	Konferencja nt.: „Wychowywać to kochać i wymagać”
40.	16 – 17. 10. Warszawa	Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	X Jubileuszowa Konferencja Bezpieczeństwa IT SECURE 2006
41.	27. 10. Białobrzegi	Federacja na Rzecz Reintegracji Społecznej	Konferencja nt.: „Rodzinna opieka zastępcza”
42.	06 – 08. 11. Szczecin	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego	Konferencja nt.: „Sytuacja rodzinna w Polsce”
43.	12 – 18. 11. Gdańsk	Human Life International Europa	Konferencja nt.: „W trosce o rodzinę” oraz szkolenie dla osób pracujących z dziećmi
44.	15 – 16. 11. Wrocław	Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej	Konferencja nt.: „Młodość między eros a thanatos”
45.	17. 11. Warszawa	Instytut Pamięci Narodowej	Konferencja nt.: „Jesteście naszą wielką szansą. Młodość na rozstajach komunizmu 1944 - 1989”
46.	18. 11. Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Konferencja nt.: „Środki i Programy Pomocowe Unii Europejskiej na Rzecz Dzieci”
47.	23. 11. Witków	Ministerstwo Sprawiedliwości	Konferencja szkoleniowa poświęcona zagadnieniom teorii i praktyki wykonywania orzeczeń sądów rodzinnych i nieletnich w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz nowych aktów prawnych
48.	24. 11. Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	Spotkanie z cyklu: „Praca dzieci w indywidualnych gospodarstwach rolnych”
49.	27 – 28. 11. Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości, Urząd m. st. Warszawy oraz Fundacja „Dzieci Niczyje”	Konferencja nt.: „Pomoc dzieciom – ofiarom przestępstw”
50.	28. 11. Warszawa	Międzynarodowa Federacja Przyjaciół Dzieci	Panel dyskusyjny nt.: „Nasz pomysł na poprawę w obszarze wychowania”
51.	29. 11. Warszawa	Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa „Elsa”	Konferencja nt.: „Czy naprawdę zasłużyłem”
52.	30. 11. Poznań	Centrum Terapii Poznawczo - Behawioralnej	Konferencja nt.: „Przeciwdziałanie agresji”
53.	04 – 06. 12. Warszawa	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	Ogólnopolska konferencja dotycząca przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
54.	06. 12. Trzebinia	Kuratorium Oświaty w Krakowie	Konferencja nt.: „Prawo niechaj prawo znaczy”
55.	07 – 08. 12. Olsztyn	Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa „ELSA”	Konferencja nt.: „ Każde dziecko ma prawo do...”
56.	11. 12. Warszawa	Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno - Pedagogicznej	Ogólnopolska Konferencja nt.: „Budowanie koalicji na rzecz ucznia niepełnosprawnego w lokalnym środowisku”
57.	14. 12. Warszawa	Biuro Informacji Rady Europy oraz Krajowe Centrum szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury	Konferencja nt.: „Ochrona dziecka jako ofiary przemocy – standardy europejskie”
58.	15. 12. Warszawa	Instytut Spraw Publicznych	Konferencja nt.: „ Reforma systemu opieki zastępczej nad dziećmi. Rezultaty, oczekiwania kierunki zmian”
59.	18. 12.	Biuro Informacji Rady	Konferencja nt.: „Handel

	Warszawa	Europy, Międzynarodowa Komisja Prawników oraz Ośrodek Studiów Handlu Ludźmi UW	ludźmi – wyzwanie dla społeczeństwa obywatelskiego”
--	----------	--	---

Zestawienie 4. Spotkania Rzecznika w ramach promocji praw dziecka

L.p.	Data/miejsce	Organizator	Charakter spotkania
1.	19 – 21. 01. Mszana Dolna	Zespół Szkół Miejskich Nr 1	Spotkanie z uczniami Zespołu Szkół Miejskich
2.	27. 01. Kutno	Kutnowski Komitet Obrony Bezrobotnych	Spotkanie karnawałowe i świąteczne z najuboższymi dziećmi
3.	09. 02. Warszawa	Teatr „LALKA”	Forum Dyskusyjne pod hasłem: „Mały – duży człowiek bohaterem teatru dla dzieci”
4.	16. 02. Kutno	Gimnazjum nr 1	Spotkanie z uczniami nt.: „Przestrzegania i ochrony praw dziecka”
5.	02 – 05. 03. Nowy Sącz	Redakcja „Promyczek Dobra”	Spotkanie z okazji przyznania nagród uczestnikom zawodów „O puchar Promyczka”
6.	06. 03. Warszawa	Narodowy Bank Polski	Spotkanie prof. Leszkiem Balcerowiczem nt.: „Perspektywy rozwoju gospodarczego Polski”
7.	09. 03. 2006 r . Łódź	Publiczne Gimnazjum Nr 44	Spotkanie z nauczycielami oraz młodzieżą szkolną
8.	15. 03. Warszawa	Organizatorzy akcji „Pomóż dzieciom godnie żyć”	Spotkanie rozpoczynające coroczną akcję: „Pomóż dzieciom godnie żyć”
9.	15 – 16. 03. Świdnica, Żarów	Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „Serce”	Spotkanie z okazji 10-lecia istnienia Centrum Przyjaźni Dziecięcej
10.	15 – 17. 03. Olsztyn	Polsko – Amerykańska Fundacja Wolności, Polska Fundacja Dzieci i Młodzieży, Stowarzyszenie „Tratwa”	Regionalne Forum Edukacyjne
11.	16 – 18. 03. Szczecin	Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki, Wydział Polityki Społecznej	Spotkanie z dyrektorami placówek opiekuńczo – wychowawczych i ośrodków adopcyjno - opiekuńczych
12.	10. 04. Łódź	Przedszkole nr 152	V Konkurs Muzyczny
13.	11. 04. Konin	Szkoła Podstawowa nr 5	Spotkanie z nauczycielami i dziećmi Szkoły Podstawowej nr 5
14.	20. 04. Skierniewice	Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Wspólna Troska”	Uroczystość otwarcia Ośrodka Rehabilitacyjnego dla dzieci niepełnosprawnych.
15.	22. 04. Warszawa	Ośrodek Wychowawczo – Profilaktyczny „Michael ”	Przeгляд twórczości Ośrodka oraz koncert zespołu „Chili my”
16.	17 – 18. 05. Ostróda	Szkoła Podstawowa Nr 1, im. Armii Krajowej	Spotkanie z Radą Pedagogiczną i uczniami Szkoły Podstawowej nr 1
17.	22.05. Warszawa	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Gniazdo ”	„Spotkanie Przyjaciół” z okazji 15-lecia Stowarzyszenia
18.	28 – 29. 05. Mrągowo	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Powiatowe Dni Rodziny
19.	30. 05. Opoczno	Starostwo Powiatowe	Dni Rodzicielstwa Zastępczego
20.	30. 05. Warszawa	Fundacja Ernst & Young	Wręczenie nominacji do tytułu „Przyjaciela Rodziny 2005”

21.	30. 05. – 02. 06. Szcawnica	Publiczne Gimnazjum	Nadanie szkole im. ks. prof. Józefa Tischnera
22.	01. 06. Warszawa	Kancelaria Sejmu RP	Obrady XII Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży nt.: „ Ekologia – wybór przyszłości”
23.	03. 06. Warszawa	Polska Federacja Ruchów Obrony Życia	Spotkanie nt.: „ Życie dziecka poczętego”
24.	07. 06. Łódź	Polskie Towarzystwo Dysleksji	Wręczenie certyfikatów akcji dla szkół „Szkola przyjazna uczniom z dysleksją”
25.	16. 06. Wąbrzeźno, Golub - Dobrzyń	Prezes rejonowego Sądu w Wąbrzeźnie	Spotkanie z sędziami sądu rejonowego w Wąbrzeźnie i Golubiu-Dobrzyńiu
26.	22. 06. Łęczycza	Komitet Obrony Bezrobotnych	Przyznanie wyróżnienia Rzecznika Praw Dziecka dla Burmistrza Miasta
27.	01. 08. Warszawa	Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy	Obchody 62 rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego
28.	31. 08. Kutno	Kutnowski Komitet Obrony Bezrobotnych	Akcja „Zeszyt dla Jasia i Małgosi”
29.	03. 09. Warszawa	Zakon Pijarów, Biuro Edukacji Urzędu M. St. Warszawy	Udział w uroczystej inauguracji roku szkolnego 2006/2007
30.	03. 09. Kurdwanów	Parafia Rzymsko – Katolicka P. W. Przemienienia Pańskiego	III Kurdwanowski Cross Country
31.	04. 09. Łódź	Katolickie Liceum i Gimnazjum OO. Bernardynów	Uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2006/2007
32.	04. 09. Łódź	Prezydent Miasta Łodzi	Uroczystości inauguracji roku szkolnego 2006/2007
33.	07. 09. Warszawa	Prezes Polskiej Akademii Nauk, Rzecznik Praw Obywatelskich	Wykład prof. Jamesa Q. Wilsona nt.: „ Teoria i Praktyka Stosowania Sankcji Karnych”
34.	08. 09. Łędziny	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	VI Światowe Dni FAS
35.	15. 09. Warszawa	Niepubliczne Przedszkole XXI w. „ HIPOPO ”	Spotkanie z dziećmi
36.	16. 09. Kalonka	Fundacja Centrum św. Ojca Pio	V Tour de Kalonka
37.	16 – 18. 09. Miastko	Stowarzyszenie Osób i Dzieci Niepełnosprawnych „ Pomocna Dłoń ”	VII Ogólnopolski Festiwal Integracyjny
38.	26. 09. Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje oraz Naukowa i Akademicka Sieć komputerowa	Inauguracja kampanii pt.: „Dziecko w sieci”
39.	10. 10. Warszawa	Tygodnik Społeczno – Oświatowy, „Głos Nauczycielski”	Gala z okazji nadania tytułu Nauczyciela Roku 2006
40.	10 – 12. 10. Cisna	Szkoła Podstawowa, im. A. Fredry	Spotkanie z gronem pedagogicznym oraz uczniami.
41.	17. 10. Warszawa	Stowarzyszenie Przyjaciół Międzynarodowego Ruchu ATD Czwarty Świat w Polsce	Spotkanie pt.: „Przyjaźnią budujemy świat bez granic”
42.	23. 10 Łódź	Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny	Dni otwarte Państwowej Inspekcji Sanitarnej
43.	23 – 24. 10. Zaklików	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Spotkanie z wójtem, dyrektorem szkoły oraz rodzicami uczniów
44.	25. 10. Warszawa	Fundacja Rozwoju Kształcenia Zawodowego	Otwarcie wystawy i kiermaszu dziecięcych prac plastycznych pod

			hasłem: „ Mój Zawód Przyszłości”
45.	26. 10. Piotrków Trybunalski	Świątlica Środowiskowa przy klasztorze OO. Bernardynów	Obchody jubileuszu Oratorium św. Antoniego
46.	06 – 10. 11. Zaklików, Cisna	Rada Rodziców Szkoły Podstawowej im. A. Fredry	Szkolenie Rady Rodziców oraz spotkanie z samorządem uczniowskim
47.	09. 11. Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości RP	Obchody Dnia Edukacji Narodowej
48.	10. 11. Warszawa	Muzeum Powstania Warszawskiego	Ogłoszenie wyników konkursu na scenariusz filmu fabularnego o Powstaniu Warszawskim
49.	12 – 14. 11 Warszawa	Biuro Rzecznika Praw Dziecka	Spotkanie z litewskim Rzecznikiem Praw Dziecka
50.	17 – 18. 11. Warszawa	Związek Nauczycielstwa Polskiego	XXXIX Krajowy Zjazd Delegatów Związku Nauczycielstwa Polskiego
51.	04. 12. Stalowa Wola	Sąd rodzinny	Spotkanie Komitetu organizacyjnego ADHD
52.	12. 12. Łódź	Fundacja pomocy rodzinie „ OPOKA”	Obchody 25-lecia Telefonu Zaufania Fundacji OPOKA
53.	14 – 15. 12. Gdańsk	Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA	Obchody Dni Praw Człowieka
54.	20. 12. Baniocha	Zespół Szkół	Spotkanie z Dyrektorem i uczniami nt.: „Przestrzegania i ochrony praw dziecka”

Zestawienie 5. Spotkania Rzecznika w ramach współpracy międzynarodowej

L.p.	Data/miejsce	Osoby/instytucje uczestniczące	Temat
1	26-27. 01 Florencja (Włochy)	Kraje członkowskie sieci ChildONEurope	Zgromadzenie ogólne członków sieci oraz seminarium dot. usług podopiecznych
2	3-4. 02. Grodno (Białoruś)	Liceum Społeczne Zjednoczenia Społecznego "Polska Macierz Szkolna na Białorusi", Prezes Związku Polaków na Białorusi	Zapoznanie się z stanem przestrzegania praw dzieci polskiego pochodzenia na Białorusi; spotkania: z uczniami Liceum Społecznego Zjednoczenia Społecznego "Polska Macierz Szkolna na Białorusi" (Konsulat Generalny RP w Grodnie), z Panią Andżeliką Borys - Prezesem Związku Polaków na Białorusi, z władzami Zjednoczenia Społecznego "Polska Macierz Szkolna na Białorusi", z harcerzami polskiego pochodzenia i kapelanami Polskiego Harcerstwa na Białorusi.
3	5-7. 03. Berlin (Niemcy)	Zespół Szkół przy Ambasadzie RP w Paryżu	Spotkanie z uczniami Zespołu Szkół przy Ambasadzie RP w Berlinie, inauguracyjne konkurs "Jestem dumny, że jestem Polakiem"
4	10-11. 03. Berlin (Niemcy)	WTO	Konferencja dotycząca seksualnego wykorzystania dzieci („seks-turystyki”)
5	16-18. 03. Wiedeń (Austria)	OBWE	Międzynarodowa Konferencja Wysokiego szczebla na temat walki ze zjawiskiem handlu ludźmi, w szczególności kobiet i dzieci.
6	24-28.03. Lwów, Czerniowce (Ukraina)	Federacja Organizacji Polskich na Ukrainie	Spotkanie z Polonią, wykład na Uniwersytecie w Czerniowcach
7	2-6. 04. Monako	Rada Europy	Inauguracja programu Rady Europy "Budować Europę dla dzieci i z dziećmi"
8	3-6. 05. Belfast (Irlandia)	ENOC	Spotkanie członków ENOC w sprawie zmiany statutu organizacji
9	10-15. 05. Paryż (Francja)	Zespół Szkół przy Ambasadzie RP w Paryżu, organizacja pozarządowa Eurochips	Podsumowanie konkursu "Jestem dumny, że jestem Polakiem"; konferencja "Dzieci rodziców przebywających w zakładach karnych"
10	18-20. 05. Wilno (Litwa)	Rzecznik Praw Dziecka Republiki Litewskiej, Parlament RL	Podpisanie porozumienia o współpracy między polskim i litewskim RPD
11	20-24. 05. Strasburg (Francja)	Rada Europy	Spotkanie Komitetu ds. seksualnego wykorzystania dzieci
12	10-13. 09. Strasburg (Francja)	Rada Europy	Spotkanie Komitetu Ekspertów ds. seksualnego wykorzystania dzieci
13	24-29. 09. Ateny (Grecja)	Członkowie ENOC, Komisarz Praw Człowieka Rady Europy; Szkoła i Parafia polska w Atenach	Udział w dorocznym zgromadzeniu ENOC oraz konferencji „Praca Rzecznika Praw Dziecka na rzecz dzieci”; spotkania z Polonią ateńską
14	17-19. 10. Strasburg (Francja)	Rada Europy	Udział w posiedzeniu Komitetu Ekspertów ds. seksualnego wykorzystania dzieci
15	7. 10. Bruksela (Belgia)	King Baudouin Foundation	Europejskie Konsultacje Obywatelskie ws. najważniejszych zagadnień społ.-ekonomicznych
16	11-12. 10. Kijów (Ukraina)	Konsorcjum Kobiet na Ukrainie; Parlament Ukrainy	Międzynarodowa Konferencja dotycząca perspektyw tworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka na Ukrainie
17	21. 11. Helsinki	Fińskie ministerstwo spraw	Spotkanie Grupy Międzyrządowej „L’Europe de

	(Finlandia)	społecznych i zdrowia	l'Enfance"
18	29. 11. Mińsk (Białoruś)	UNICEF, Ministerstwo Edukacji Białorusi	Seminarium nt. możliwości utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka na Białorusi
19	5-7. 12. Strasburg (Francja)	Rada Europy	Spotkanie Komitetu Ekspertów ds. seksualnego wykorzystania dzieci

ZAŁĄCZNIK 1: Sprawozdanie z wykonania planu dochodów i wydatków budżetu państwa w części 14 – Rzecznik Praw Dziecka

1. Dochody

W części 14 budżetu państwa - Rzecznik Praw Dziecka na 2006 rok nie planowano dochodów. W 2006 r. zrealizowano nieplanowane dochody w wysokości 37.587,- zł.

Kształtowanie się dochodów przedstawia poniższe zestawienie.

Lp.	Wyszczególnienie	wg ustawy budżetowej	Wykonanie (w tys. zł)
1.	2	3	4
1.	Część 14 ogółem w tym:	-	37,6
1.1	Dział 751 Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	-	37,6
1.1.1	§ 097 – wpływy z różnych dochodów	-	37,6

Dochody uzyskano:

- tytułem zryczałtowanego wynagrodzenia płatnika za naliczenie i terminowe przekazanie zaliczki na podatek od wynagrodzeń w wysokości 0,7 tys. zł,
- wynagrodzenia płatnika wypłaty zasiłku chorobowego w wysokości 0,08 tys. zł,
- inne (zwrot wydatków 2005 r. – tytułem nadpłaconej składki zus i inne) w wysokości 6,7 tys. zł,
- likwidacja rachunku dochodów własnych – 30,1 tys. zł.

2. Wydatki

Wydatki w części 14 –Rzecznik Praw Dziecka sklasyfikowane zostały w dziale 751 – Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa, rozdział 75101 – Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa.

W 2006 r. Minister Finansów przekazał na rachunek bankowy Rzecznika środki finansowe w kwocie równej planowanym wydatkom tj. 4.626.000,- zł . Z otrzymaných środków wydatkowano kwotę 4.375.265,38 zł. Pozostałe środki w kwocie 250.734,62 zł zwrócono na centralny rachunek budżetu państwa.

Wykonanie planu wydatków w 2006 r.

Wyszczególnienie	Wykonanie 2005 r.	Ustawa budżetowa na 2006 r.	Budżet po zmianach	Wykonani e 2006 r.	%% 5:4	%% 5:2
w tys. złotych						
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem część: 14	4.102	4.626	4.626	4.375	94,6	106,7
Z tego						
z tego -wydatki bieżące	3.887	4.536	4.416	4.166	94,3	107,2
- wydatki majątkowe	215	90	210	209	99,5	97,2
z kwoty ogółem sfinansowano wydatki w dziale: 751 urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	4.102	4.626	4.626	4.375	94,6	106,7

Wydatki w całości (4.375.265,38 zł) przeznaczone były na działalność Rzecznika Praw Dziecka, w tym na organizację i utrzymanie Biura Rzecznika. Szczegółowe zestawienie wydatków planowanych i wykonanych przedstawia poniższa tabela.

§	Nazwa paragrafu klasyfikacji budżetowej	Wykonanie 2005 r.	Plan po zmianach 2006 r.	Wykonanie 2006 r.	% 5 : 4	% 5 : 3
1	2	3	4	5	6	7
4010	Wynagrodzenia	1.859.956	2.076.000	2.074.960	99,9	111,5
4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	128.712	126.000	125.597	99,7	97,6
4110	Składki na ubezpieczenie społeczne	301.775	380.000	326.078	85,8	108,0
4120	Składki na Fundusz Pracy	48.372	54.000	53.249	98,6	110,0
4140	Wpłaty na PFRON		9.000	5.377	59,7	-
4170	Wynagrodzenia bezosobowe	34.863	80.000	69.967	87,5	200,7
4210	Zakup materiałów i wyposażenia	127.981	200.000	197.975	98,9	154,7
4260	Zakup energii	19.168	22.000	19.571	89,0	102,1
4270	Zakup usług remontowych	6.635			-	-
4300	Zakup usług pozostałych	1.123.789	1.211.000	1.076.105	88,7	95,7
4350	Opłaty internetowe	17.842	25.000	14.257	57,0	80,0
4410	Podróże służbowe krajowe	38.236	50.000	36.772	73,5	96,2
4420	Podróże służbowe zagraniczne	132.400	130.000	114.263	87,9	86,3
4430	Różne opłaty i składki	20.418	23.000	22.551	98,0	110,4
4440	Odpisy na ZFŚS	27.130	30.000	29.806	99,3	109,9
6060	Wydatki na zakupy inwestycyjne	214.913	210.000	208.737	99,4	97,1
	Ogółem	4.102.190	4.626.000	4.375.265	94,6	106,7

Z danych ujętych w powyższej tabeli wynika , że wykonanie wydatków Biura Rzecznika w poszczególnych grupach rodzajowych przedstawia się następująco:

§§	Rodzajowe grupy wydatków	Budżet 2006 (w tys. zł)		
		plan po zmianach	wykonanie	% wykonania 5 : 4
1	2	4	5	6
4010, 404, 4110, 4120	wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	2.636	2.579,9	97,9
414,4170,4210, 4260, 4270, 4300, 4350, 4410, 4420, 4430	Pozostałe wydatki bieżące	1.750	1.556,8	88,9
4440	Odpisy na ZFŚS	30	29,8	99,3
6060	Zakupy inwestycyjne	210	208,7	99,4
	Ogółem	4.626	4.375,2	94,6